

~~F-47~~
An283

Benson

5CC
3656

67
nd

Digitized by the Internet Archive
in 2013

Le over Andreas Andriessen,
Schrijver dezer Aanmerking. overl. als
Emeritus predik. te Vere 12 Jan. 1768,
Van Tperen Lijst. van het psalmgezang,
I. 247. — Witsen Geijsbeek, Woordenb. der
Nederl. Dichters, I, 45. — Nieuwe Naam,
Lijst der pred. van Vere, door J. Renier,
p. 14. 61 volg.

AANMERKINGEN
OP DE PSALMBERYMINGEN VAN
PETRUS DATHENUS.

A AMERICAN

OF THE

REPUBLIC

LIBRARY OF
AUG
THEOLOGICAL

AANMERKINGEN OP DE PSALMBERYMINGEN VAN PETRUS DATHENUS;

IN WELKE UIT HET ALGEMEEN GEBREK
VAN TAAL- EN DIGHTKUNDE, ONHEBLY-
KE WANTAAL VAN PSALM TOT PSALM
VOORKOMENDE, EN ONGELYKVOR-
MIGHEIDT AAN DEN TEXT,

*Derzelver onbestaanbaar Gebruik, en Noodtzaaklykheidt
der Veranderinge vertoont en aangedrongen wordt.*

DOOR
ANDREAS ANDRIESSEN,
PREDIKANT TE VERE.

TE MIDDELBURG, EN AMSTELDAM,
By { **LOUIS TAILLEFERT, Dz. EN** } 1756.
 { **DIRK ONDER DE LINDEN.** }

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS DEPARTMENT

PHYSICS 201

IN WHICH THE STUDENT IS INTRODUCED TO THE
 PHYSICS OF THE ATOM AND THE NUCLEUS
 AND TO THE THEORY OF QUANTUM MECHANICS
 AND TO THE THEORY OF RELATIVITY
 AND TO THE THEORY OF COSMOLOGY

LECTURES BY
 ROBERT R. WILSON

THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS
 545 EAST 58TH STREET
 CHICAGO, ILLINOIS 60637

DE HERVORMDE CHRISTELYKE KERKE
IN GEHEEL
N E D E R L A N D T,
E N
O O S T F R I E S L A N D T,
ALS NEDERLANDTS MOEDERKERKE,
E N I N D E Z E L V E A A N
D E E D E L E N O N D E R D E N V O L K E ,
ALS HARE VOEDTSTERHEREN;
ALLE CHRISTELYKE
S T Y M I N T O O D A A R L I E ,
C Æ T U A L E ,
K L A S S I K A L E ,
E N
KERKENRAADTS VERGADERINGEN,
ALS DERZELVER OPZIENEREN EN VER-
ZORGEREN VAN GODTS HUIS:

GELYKLOOK AAN
ALLE DERZELVER BYZONDERE
LEDEMAATEN,
DIE
MET EEN REIN HERTE
EN ZUIVER PSALMGEZANG,
GODT WENSCHEN TE VERHEERLYKEN,
WORDT DIT WERKJE,
TEN DIEN EINDE INGERIGT,
MET VERSCHULDIGDE EERBIEDIGHEIDT
EN
ZEDIGE VRYMOEDIGHEIDT,
TER
HUNNER BEDAARDE EN ERNSTIGE
OVERWEGING
AANGEBODEN EN OPGEDRAGEN,
DOOR
HUNNEN HEILWENSCHENDEN MEDEBROEDER
EN
DIENAAR IN HET EVANGELIE,
ANDREAS ANDRIESSEN.

VOORREDEN

A A N D E N

L E Z E R .

De Titel ontdekt u genoegzaam, met den eersten opslag, den inhoudt van dit Werkje; zonder dat ik dienaangaande, iet meerders behoeve te melden.

Ik twyffele geensins, of velen zullen, met den eersten opslag van het oog, de neus schorten. Dit dede my, in het Eerste Hoofstuk, deze myne onderneming, met zedige vrymoedigheid verdedigen, tegens het verouderdt vooroordeel voor Datheens Psalmgezag, en al wat maar den naam van Nieuw draagt, of naar verandering smaakt: Terwyl ik in het Tweede Hoofstuk, myn zuiver oogmerk voorstelle, 't geen ik, met het opstel van deze bladeren
be-

V O O R R E D E N .

bedoele ; waaraan ik my hier gedrage , het gezegde ter uwer bescheidene beoordeling latende.

Niet lightlyk egter of onbedagtzaam brenge ik dit onder het oog der Nederlandtsche Kerke ; als voorlang te wel bewust , in welke ene Wereldt wy leven : in welke , al wie maar aan hervorminge van enig misbruik , hoe hooggaande ook , onderneemt te tillen , enen geweldigen tegenstandt ontmoet ; niet alleen van bevooroordeelden , gewoon het beste zelfs ten ergsten te duiden ; maar zelfs ook van overtuigden en welmenenden , die het gebrek wel zien , en om verbetering hertlyk wenschen : maar , uit ene verkeerde en te verregaande voorzigtigheidt , het stuk dikmaal te zwaar tillen , en wegens wezenlyke of ook ingebeelde zwaarigheden , onbeproeft laten : waardoor menige goede zaak ongedaan blyft , en een doorflaand gebrek of misbruik , hoezeer gezien en beklagt , niet verbetert of weggenomen wordt , vooral , wanneer het zyn opzigt hebbe op den openbaren Godtsdienst ; en hy , die daar van slegts bestaat te spreken , indien niet het voorwerp van

V O O R R E D E N.

van den haat en laster van anders gevoelenden wordt, als hadde hy onbetaamyke nieuwigheden in 't hooft, ten minste, als zeeronvoorzigtig en teveel wagende gerekent wordt: waar toe (ik bekenne 't) tevele drift en eigenzinnigheid in dezen, en verkeerde verdenkingen van anderen, die zig met hem niet terstondt verenigen, ook wel aanleiding geven kan.

Dit heeft my bewogen, van tydt tot tydt, het oor te luisteren te leggen, by Mannen, die, wegens hunne jaren, godtvrugt, geleertheid en dichtkunde, aanzienlyk en eerwaardig in het Gemenebest, Hogeschool en Kerke zyn, om hun beproeft en doorzigtig oordeel over dit werkje in te nemen; en of de uitgave van 't zelve te raden, en der Kerke nuttig zoude konnen zyn; die uit enen monde niet alleen hunne goedtkeuring aan het zelve gaven, maar op de uitgave (nog by myn leven, want ik hadde 't tot na mynen doodt geschikt) wel ernstig by my aandrongen: als van oordeel, dat, gelyk de algemene klagt over het gebrekkige werk van Datheen, voor 't oog van de Kerke menigmalen voorheen geschiedt is; en die nooit by

V O O R R E D E N .

's Landts Hogemagten of enige Kerkvergadering euvel opgenomen; maar zelfs wel het stuk van hunne overweginge geweest is, dit ook nu niet konde vermoedt worden, wanneer die algemene klagt met stukken en bewyzen, uit het gansche werk genomen, gestaaft en bevestigd werdt, op zo ene wyze, als nog nooit geschiedt was; ja dat, indien hier ooit enige verandering ten goede der Kerke te hopen ware, het langs zulk enen weg te wagten zoude zyn: wanneer door dit, of diergelyk een opstel, elks ogen zouden kunnen opengaan, om met allen be daarden ernst dit stuk in te zien, en op mid delen ter verbetering te denken, elk naar dien standt, in welke de Godtlyke Voorzienigheidt hem in den Kerk- of Burgerstaat gestelt hadde; vooral, wanneer het stuk met alle bescheiden heidt, zonder inmengsel van enige spot- of ste kelagtigheidt, met een zuiver oogmerk om te stigten; behandelt en voorgestelt wierde. En met dit gunstig oordeel vleije ik my ook by al len, die zig niet van vooroordelen, maar, het gewigt der zake alleenlyk in 't oog houdende, van de rede, en bescheidenheid laten besturen.

Wat

V O O R R E D E N.

Wat nu myn opstel zelf aanga, komt het alles, wat daar in als wanstaltig in Datheen opgegeven wordt, aan allen niet even bondig voor; maar schynen sommige dier dingen, dezen of genen, meer kleenheden en vitteryën, zo streng een oordeel over Datheen niet verdienende ('t geen ik zelf van sommige dingen niet geheel ontveinze) die sta niet slegts daar by stil, maar beschouwe, uit alle de staaltjes te samen genomen, het geheel gestel van Datheen, en oordele dan eens met bedaartheit, of uit zo groot een aantal, evenwel niet verre het grootste gedeelte bondig en van klem zy, om de algemene klagt over dat Psalmgezag te billiken; en zelfs dat geen, 't welk men voor kleenheden en vitteryën houdt, evenwel niet de uiterste laf- en laagheid ademe, zo verhevene en Godtlyke zaken, als men opzingt, ten enemale onwaardig.

Was 'er egter iemandt van ander oordeel, en geluste 't hem zelfs, uit enen yver voor Datheen, zig tegens dit myn opstel openlyk te verzetten, en het zelve, als onbetaamlyk of ongegrondt in 't geheel of ten dele te strepen; ik zoude

V O O R R E D E N.

hem dat vermaak laten en het aanzien, zonder verder hier een harnas over aan te trekken; bewust van, en vergenoegt met myn zuiver oogwit, 't geen ten minste gene schamperheid verdient: latende ondertusfchen het oordeel den verftandigen en befcheidenen over, zonder my dat der onbefcheidenen, en door vooroordeel verblinden, enigzins te bekreunen: egter niet onmooglyk agtende, dat ik in het een of ander, naar de menfchlyke onvolmaaktheid, door onoplettenheit, niet wel eens min bondig geredeneert, of misgetast zoude hebben. Hy, dien dit ontmoeten mogte, verfchone het gunftiglyk, of wyze het my met befcheidenheit aan! 't geen ik met de regte handt zal opnemen: gelyk my gefchiedt is van verfcheidene Heren en vrienden, die my mondeling of ook met hunne fchriftlyke aanmerkingen op dit werkje vereert hebben, voor de uitgave, dien ik by deze openlyk myne verpligting en hertlyken dank desweges betuige.

Dus zoude 't dan kunnen gebeuren, dat myn Lezer op deze of gene plaatsfen, de voorbeelden, in zyn Exemplaar naziende, enigzins an-

V O O R R E D E N

anders bevonde dan zy by my aangehaalt zyn; waar door hy myne aanmerking op dezelve, ongegrondt zoude oordelen, en my mooglyk ook enigzins van wantrouwe, in 't aanhalen, verdenken. Dus werdt my door enen van bovengemelde Heren onder 't oog gebragt, Psalm XIX. 2., daar ik op de woorden: (zò als ik die uit het Exemplaar, by my gebruikt, aangekent hadde):

Geen Land

Daar men niet MAAKT en hoort

De Leringe zeer schoon

gezeggt hadde: *Wie hoorde ooit van Leringen te MAKEN?* En aangewezen, dat die aanmerking ongegrondt ware, naardien 'er niet stondt MAAKT, maar MERKT en hoort. 't geen ik ook, by nader onderzoek, in alle Exemplaren die ik nazag, dus bevonde. Zo ook Psalm IV. 1., daar ik op de woorden

En u tot ydelheid BEKEREN

ook myne bedenking voorstelde; dog, naar men dagt, ongegrondt, om dat 'er niet *bekeren*, maar *gaan keren* stonde. Ik bevonde dat ook in sommige, maar niet in alle Exemplaren

V O O R R E D E N .

du s ftondt, daar anderen *verkéren* hadden. Wat nu van deze drierlei je woorden, *bekéren*, *gaan bekéren*, *keren* of *verkéren*, het eigenlyk gezegde van Datheen ware, was by my twyffelagtig, en met gene zekerheidt te bepalen. Om dit te ontdekken, en overal zeker te gaan, hebbe ik zien magtig te worden den oudtsten druk van Datheen, by hem zelven uitgegeven in den Jare 1567., gedrukt te Rouaan by *Abel Clemence*, dien ik der beleeftheit van den Here *Hendrik de Witte Tierings*, dieze my byzette, verschuldigt ben. Hier mede gemelde plaatfen vergelykende, bevonde ik, dat op de eerfte niet *maakt*, maar *merkt* ftonde; en hebbe derhalven de aanmerking, op 't eerfte woordt gemaakt, als ongegrondt uitgefchraopt. maar aan de leste plaatfe vonde ik wel dergelyk *bekéren*, en hebbe derhalven de aanmerking op dat woordt, als gegrondt op het egte van Datheen, behouden. Die druk zy dan in alle twyffelagtheden, hier alleen de toetssteen. En mogte verder, onverhoopt iets in myne aanmerkingen gevonden worden, 't geen met den zelven niet mogte overeenkomen,

ver-

V O O R R E D E N.

verklare, ik by dēze; dat gehouden te willen hebben, als niet gezegt, en den Lezer verzogt, dat niet ten ergſte te duiden; wyl alles van nieuws met den zelve te vergelyken, mode- loos, en ook vry laſtig vallen zoude; naardien in den zelve gene aantekening van 't getal der zangverzen te vinden is. Op bladz. 35. onder- aan; gewage ik in ēne aanmerkinge van zekere Psalmberyminge, die door *Frans van Bergen*, gezegt *Montanus*, zoude ondernomen zyn. Na 't afdrukken van dat Blad, bis my het volgende voorgekomen: *J. Koelman*, Predikant te Sluis in Vlaanderen, zegt onder anderen in zeker Trak- taat, over de nature en kentekenen van de Lief- del tot den Here *Jefus* ſprekende, (in 's Hage by *G. Winterswýk*, in 't Jaar 1737) voor de derde- maal in 12. gedrukt, op de 126. bladz. "Al- leen wenschte ik van de geparaphraſeerde en uitgebreide Psalmen, by ons gebruiklyk, DAT HEEN waren uit onze kerk; en dat geen andere gezongen wierden, dan die den text zuiverlyk en enkelyk bevatteden: gelyk *Joh. de Brune*, Raadtpensionaris van Zeelandt, die al over de veertig Jaren heeft in druk ge-

ge-

V O O R R E D E N .

„ geven: of gelyk *David Montanus*, weleer
„ uw Leraar en myn *Collega*, dezelve nog
„ voor zyn doot, op maat gestelt heeft, naar
„ onze overzetting, en naar de gemene to-
„ nen, die wy gebruiken, welke mischien bin-
„ nen korten het light zullen zien.

Of nu dit werk van *David, Franses Vader*,
verkeerdelyk aan *Frans Montanus* toegeschre-
ven wordt; dan of elk een byzonder werkje
hebbe opgestelt, veelmin of ooit van de uit-
gave van 't werk des eerstgemelden iet gewor-
den zy, is my ten enemale onbekend.

Van de noodzaaklykheid der veranderinge
van het openbaar Psalmgezag sprekende, heb-
be ik de vryheid gebruikt van myn oordeel te
uitten, over de manier op welke die zoude
konnen bevordert worden; niet als of my die
waan bekrope, dat op dit myn voorstel die
gewenschte uitslag zo terstondt volgen zoude;
ganschlyk niet: maar het tegendeel verbeelde
ik my uit zo vele voorgaande vergeeffche po-
gingen van gehele Kerkvergaderingen. Alleen-
lyk dede ik dit, om 'er het mooglyke van aan
te tonen aan zulken, dien dit een oninooglyk
werk

V O O R R E D E N .

werk schein; en dat het aan gene middelen ontbrake, als maar zo heilzaam een werk eens met ernst ter herte genomen wierdt: ondertuschen wel wetende, dat, wanneer die gelukkige dag, ten enigen tyde, de Kerke beschynen mogte, het dan derzelve aan gene mannen ontbreken zoude, die, naar hunne wysheid en voorzigtigheid, wel middelen zullen weten uit te denken, die mooglyk beter en heilzamer zyn zullen, dan die hier van my voorgeslagen zyn; zonder dat ik my, by nodelozen voorraadt, daar over behoefde te bekommeren.

Dit gaf my ondertuschen aanleiding om de *Naamlyst van alle de Psalmdighteren*, hier agteraan te voegen; niet alleen om den ryken voorraadt van stoffe aan te tonen, indien men, ingevalle van Psalmveranderinge, op keur van enen, of famenstel van een nieuw werk uit alle dezelve bedagt ware; maar ook voornaamlyk, omdat myne redenering en bedenking op dit stuk het verhoog van 't beleid, in hunne werken gehouden, ten grondslag heeft: waarom 't my voeglyk schein, deze Naamlyst zelve den Lezer onder 't oog te brengen.

de-

V O O R R E D E N.

dezen bediene ik my van de Naamlyste, te vinden in de Maandelyke Boekzale van September des Jaars 1739.; van welke, als zynde myn eigen opstel, ik mene my te mogen bedienen, zonder krenkinge van iemandts regt; te meer, daar dezelve, door nadere opmerkingen, en onderrigtingen van andere Liefhebberē, van tydt tot tydt merklyk verandert, en in vele Artikelen vermeerderd is.

Ik hebbe ook dienstig geoordeelt, voor het werkje te plaatsē, een reeks van getuigenisē van voorname mannen, over het gebrekkig werk van Datheen gegeven, en hunnen wensch, om, in zyne plaats, andere Psalmen ter Kerke ingevoert te zien: ten blyke, dat dit myn bestaan nog nieuw, nog onbetaamlyk, of voor ene byzondere viesheidt te houden zy; en dat ik niet anders onderneme dan de algemene opgehevene klagt, met stukken en bewyzen te staven. 't Kome ook niemandt vreemdt voor, onder alle deze het getuigenis van enen Roomschegezinden schryver te vinden aangeroert: 't geschiedt niet, omdat ik zyn gezag erkenne in zaken die opzigt op onzen Godtsdienst hebben; maar

V O O R R E D E N .

maar om te tonen , dat ook dat erbarmlyk Pfalmgezang den genen , die buiten ons zyn , tot aanftoot en ergernisfe ftrekke , die men hun behoorde te ontnemen : terwyl ondertusfchen 's mans onzydigheid zyn getuigenisfe ook klem geeft ; daar hy onzen Datheen den lof van geleerdtheid en welfprekenheid niet weigert , fchoon hy hem , naar de gronden zyner gezintheid , voor enen ketterschen mensch kendt ; zyne te verregaande drift en yver als oproerigheid ftreept ; 't geen ook by onze Hiftoriefchryvers niet bemantelt wordt.

Dit is 't al , wat ik u te berigten hadde , befcheiden Lezer ; alleenlyk verzoeke ik een befcheiden oordeel , naar myn zuiver oogwit ; dat niet is een lightvaardig ftaan naar verandering , uit warschheidt van en walge aan de anders in zig zelve eerwaardige oudtheid ; maar enkel en alleen bedoelende de meerdere verheerlyking van Godt , die onder de lofzangen van zyn volk woondt , met gezangen in den Geest en met verftande. Help my ondertusfchen wenschen , dat onze Nederlandtsche Gemeenten , en binnen de openbare Tempelmuren , en in de byzondere

V O O R R E D E N.

tenten der regtvaardigen, eens van zulke mogen wedergalmen; en die gelukkige dagen eens mogen naderen, van de Profeten der Kerke voorspelt, dat Gode, die boven allen lof is, de Psalmen en Lofzangen eens mogen toegebragt worden, van de einden der Aarde.

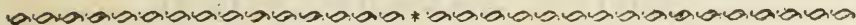
V A A R W E L.

GETUIGENISSEN,

VAN VERSCHEIDENE SCHRYVEREN, AAN-
GAANDE DE ONHEBLYKHEID DER PSAL-
MEN VAN P. DATHEENUS; EN DE NOODT-
ZAAKLYKHEIDT DER VERANDERINGE
VAN HET OPENBAAR PSALMGEZANG.

JAN VAN BELLE,

In de voorreden zyner Psalmen.

Ogh! of het kreupeldicht van P. Datheen, door vele ande-
ren, dog te vergeefsch, in Dichtmaat gebragt, derzelver
(Davids Psalmen) waardy en stigende nuttigheidt, in de
Christenkerke en huisgezinnen, niet byna geheel bezwalkt
en benomen hadde: in zoverre zelfs, dat geleerde Predikan-
ten zig als schynen te schamen, om, door de lamheid van
het zelve, één enig vers, ten besluite hunner predikaatsien,
voluit op te zeggen; en dat men in de huisgezinnen, om de
zelve reden, meer dertele deunen zingt of leest, dan de
onverstaanbare, onleesbare, hortende en stotende, en nog
erger naam verdienende Psalmberymingen van Datheen.
Wenschlyk ware 't dan, dat 'er uit zoveel Psalmberymin-
gen, die na hem opgekomen zyn, en waar van de gebrek-
lykste zelfs de zyne verre in waarde overtreffen, slechts an-
dere, ik laat staan de beste, in de Christenkerke ingevoerd
wierden.

GETUIGENISSEN.

LAMBERT BIDLO,

Geneesheer te Amsteldam.

*In zyn Pan Poëticon, bladtz. 172., daar by van
de Psalmen van H. BRUNO sprekende, zegt:*

wanneer zy uwe Psalmen
Mag kwelen, voor Datheens verlamt en lastig talmen.

JANUS BROUKHUISIUS,

De Psalmis P. DATHENI, in Poëm. p. 208.

Tu qui Davidicos, Divina Poëmata, Psalmos
Volvis, & attenta combibis aure, memor,
Ecquid ridiculos casci miserare DATHENI
Cum tanta effusus facilitate modos?
Et tamen ista canit sacris pia concio Templis,
Et legit, & prolem cogit amare, domi.
At quanto melius magnorum cura viroꝝum
Verterat afflati nobile Regis opus!
Obstitit ignari stolidi ignorantia vulgi,
Ne potiore sacrum voce sonaret ebur.
Obstitit & pulcris livor comes æmulus ausis,
Ne possit quemquam condecorare labor.
Vescere glande tua, Plebs inscitissima; gaude
Sordibus, & pingui prolue labra luto.
Nos Citharæ melioris amor, te flente, docebit
Jesacum sacris reddere voce melos.

GETUIGENISSEN.

Vertaling, door my dus gevolgt.

*Gy, die het Godtlyk dicht van Davids Harpgezangen
Doorleest, en blyft 'er aan met heilige aandacht bangen,
Wat kermt gy om Datheens belaglyk Psalmgedicht,
Dat hy, zo laag en laf dorst brengen in het licht?
Nog klinkt het openbaar in Neerlandts Kerkgemeente,
Men leest, en prent der jeugd het in, van kindtsgebeente:
Maar hoeweel beter volgde een braver Dighterkoor
Den Godtsman David, met hun Harpzang op het spoor?
Nog wederfondt zo lang 't onwetende gepeupel
Een beter Kerkgezag te kiezen voor dit kreupel;
Nog wederfondt de nydt, die brave daán veragt,
Dat iemandt eer en vrugt van zynen arbeit wagt.
Ga! knaauw dan ekels! storp uit modderige sloten,
Onwetendt volk! voor my, 't heeft my te lang verdrotten.
'k Minn' beter' zang. zing gy, Datheen, als ofge schreidt:
'k Zing David zuiver na, en met meer vrolikheid.*

JOHAN DE BRUNE,

In de voorreden zyner Psalmen, 1650.

*Ik zag met wat innig en zielkittelendt vermaak Dathenus
Psalmen in onze kerke gezongen wierden; en dat met vast
vertrouwen, dat de Harp van dien Hemelschen Dighter geen
ander geluidt gessagen hadt, maar dat het was een Duitsche
weerslag van een Hebreeuwscbe en Godtlyke stemme. Maar,
eilacie! hoe deerlyk, hoewel zoetelyk zyn de menschen bedro-
gen! want ik durve verzekeren, dat niet allcen Godts me-
nin-*

GETUIGENISSEN.

ninge in die gedigten voorbygegaan, vele onnutte lappen en geeren daar in gelascht werden, maar dat ook de zin van Godts Geest gebroken, ja dikmaal ten enemale vernietigt en tegengelopen wordt.

JAKOBUS CLERQUIUS,

Predikant te Amsteldam, in de voorreden zyner Psalmen.

Het Psalmgezag van P. Dathenus, zaliger, (zynde met groten haast uit den Françoischen in Nederduitschen gedichte overgezet, in enen tydt toen op het rymen zo naauw niet gezien werd) kan voor den verstandigen in generleije wyze bestaan. Waarom alrede verscheide kloeke mannen getragt hebben wat beters over de Psalmen Davids in 't light te geven, ten einde de heilige gezangen, met des te meerder lust en aandacht, ter ere van Godt en sigtinge der gemeente, geschieden mogten.

D. A. V. DISSELBURG.

In de voorreden zyner Psalmen.

Ja daar zyn van P. Dathenus Psalmen, daar het derde-part van den text niet in is.

DOOPSGEZINDEN van HAARLEM,

In de voorreden hunner Psalmen, 1713.

't Heeft allang menigen vromen gejammert het rymwerk van P. Dathen, in alle opzigten zo kenlyk tegen alle Digh-ters te kort schietende, door de gewoonte, als door ene zwet, de plaats van een beter te zien inhouden.

HEN-

GETUIGENISSEN.

HENRICUS GELDORPIUS,

Predikant te Amsteldam, in de voorreden zyner
Psälmen.

Dathenus is in zynen tydt genoodtzaak geweest te haasten; en hoe kan 't dan anders gaan, als dat, gelyk de Latinisten zeggen, de haastige teef blinde jongen baart? Zo komt het, dat het werk vol stopwoorden is, en geen beoorlyken vloet heeft. Ook werdt in dien tydt min naauw gezien. Dat men zig daar mede helpe, ter tydt toe alleen, dat men bekwamer kan bekomen, bestaat in reden.

FRANCOIS HALMA.

In de voorreden zyner Psälmen.

Mooglyk is niet nodiger in de Kerk, dan de hervorming van het Psalmgezang, wyl de gemeente, in den zang, hert en mondt ten hemel verheft, en met luider kele, Godt bidt of dankt; of zyne deugden, weldaden of wonderen verheft, dat zeker anders dan in zo ene barbaarsche en verouderde tale, als waarin het grootste deel van Dathenus Psälmen vervat is, behoorde te geschieden. Zoude ik hier alle tastelyke gebreken aanwyzen, waar van dit Psalmboek grinnelt, 't ware mischien al te haatlyk en te lang een werk. Dies hebbe men maar tot een staaltje voor allen den LX. en CVIII. Ps., wegens het Schoenwerpen op Edom, en den LXXVIII. het 38. zangvers, in te zien; daar Godt, in de wrake, die Hy neemt over zyne vyanden, zodanig als een dronken man wordt ingevoert, dat men 'er met regt van schrikken moet.

GETUIGENISSEN.

DEZELVE,

In de voorreden zyner H. Feestzangen.

Datbeen deê, wât zyn noeste vlyt
Kon haastig naar den tydt verrigten,
Om Godts vernieuwde Kerk te stigten.

Maar scheelt de tydt niet van den tydt?

Datbeen, ontrendt zo lang gezongen,

Als *Beza* en *Klement Marot*,

Behoorde, ook naar het zelve lot,

Te worden uit de Kerk gedrongen.

Men volg, men volg Geneve na,

Aan de asch van *Beza* meer verschuldigt,

Dan dat *Datbeen* hier blyft gehuldigt

Met al zyn *zaan*, en *vroeg en spa*,

Met al 't *eenpaar* van *oude schoenen*;

Of daar Godt als *een dronken man*

Zoo zere tiert (men schrikt 'er van)

Tot demping van des vyandts *koenen*.

Wie weet niet dat *Datbeen* zo schryft,

En datmen duizendt andre stalen

Van zyne wantale op kan halen.

En wordt dat oudt om 't oudt gestyft;

Dit heetmen palen te verzetten,

Door oudtheit in de Kerk geheit.

Maar zeker dit heet onbescheidt:

Of volg nog Rome en zyne wetten.

Men maak niet light verandering.

Maar als men volgt een pryslyk voorbeeldt,

Dat niemandt met verstandt veroordeelt;

Eischt zulks dan nog een lang geding?

GETUIGENISSEN.

SERVATIUS HASEVOET,

Predikant te Vlisfingen, in zyn lofdicht op *M. Gargons* Psalmen; voor het werk van den Professor *S. van Til*.

Het kerkgezag, een erfgoedt van *Datheen*,
Verderft en zin en aandagt en het oordeel,
Door bastaardtaal en onbescheiden voordeel,
En stelt geen ziel, die waarheid zoekt, te vreên.
Waarom allang om beter is gebeden;
Dog laas! het oudt gebruik hoort naar geen reden.

Mogt eens Godts kerk in Neêrlandt overal,
Door Hoog Gezag, dus Davids Liedren zingen,
Dan zou de Geest door lugt en wolken dringen,
En hier op aarde ook smaken hemelval.
Het kerkgezag zou elk verstandt verlenen,
Dan stoof het rym, zo ongerymt *Datheen*.

KONSTANTYN HUIGENS,

Heer van Zuilichem.

In zyn Sneldichten, Boek XIX., bladz. 260.

Maar **DAT EEN** van **DATHEEN** daar is de wereldt zot na.

Hoe zo! 't is 't oudtste kindt, en daarom goedt en zoet,
De vromen zyn 'er meê te vreên in haar gemoedt.
't Mag wezen; maar ik vrees, 't is al te vreên, op Godt na.

SAMUEL VAN HULST,

In de voorreden zyner Psalmen, zegt:

Dat in alle Psalmen van Datheen, naar de oude overzettinge, met vele onduitsche woorden, zeer slegt gerymt, op

GETUIGENISSEN.

hebbende, en dat zelve in dichtmaat willende nazingen, enen gebeel anderen zin aantrest, dan men in de eigene woorden van den Heiligen Geest hadde opgespoort.

En veel verder vervolgt hy dus:

Wy konnen derhalven niet nalaten te pryzen den goeden yver, eerst van de Eerwaarde Clasfis van Bolswaard, die in den Jare 1699., dit vraagstuk in Hoger Kerkvergaderinge heeft ingebracht: of het niet nodig was een beter Psalmbboek tot gebruik in de Kerke in te voeren, dewyl dat van Datheen zeer slordig en gebreklyk is, en veel beter in handen van velen zyn, waar uit tot dienst van de gemeente, wel een beter konde verkoren worden. En daar na in de Vriesche Synode, die in dit Jaar de zaak genomen heeft ad referendum; en vervolgens in den Jare 1700. te Francker, en in dit zelve Jaar 1701. te Harlingen, met raad en bystandt van de Heren Profesoren der H. Theologie te Francker, zulks eenparig heeft raadzaam geoordeelt; in hoop en verwagtinge (waar by ik myne wensch voege) dat ook andere Provinciën dit lofslyk voorbeeldt zouden volgen.

ADRIAAN PARS,

Predikant te Katwyk aan den Rhyn, lofdicht voor
het 3. deel van Prof. van Tils Psalmen.

Dewyl de Dichtkunst thans opsteigert tot de sterren;
Der Psalmen Majesteit was lang verkleent te verre,

't Wierdt tydt datmen die zong op hoger toon en trant.

't En is geen tydt meer voor *Marnixen* en *Datbenen*,

Die rym en lymery moest lang al zyn verdwenen, (kant.

DAT EEN moest lang DAT HEEN, DATHEEN moet aan een

GETUIGENISSEN.

PROEVE van ZEDEPOEZY,
bladtz. 287.

Maakt de edle dichtkunst, als een hemelgaaf van boven,
Een aangenaam geweld op 't allerhardst gemoedt;
Geen Poëzy nogtans vloeide ooit zo zagt en zoet
Dan die van Jesfès zoon, van de Englen waardt te loven.

Maar wie bedroeft zig niet, als hy die ziet beroven
Van al haar geest en kragt en goddelyken gloedt?
Gelyk *Datheen* haar vuur en al haar glansfen doet
Door lage en laffe taal en lompe tonen doven.

Wien gaat het niet aan 't hert, als hy Vorst Davids werk,
Zo heilig, zo volmaakt, in Godts Hervormde Kerk
Zo jammerlyk ziet in een wangeboort' herboren?

Ogh! wierden wy tog eens, door beter maatgedicht,
Dan door dit flegte rym, verheugd, vermaakt, gestigt!
Dan dreunden van Godts lof de hoge Tempelkoren.

JOHANNES ROLDANUS,

Predikant te Enkhuizen, in de voorreden zyner
Pfalmen.

Het is al een oude klagt, die ik niet behoeve te vernieuwen, dat onze kerken in de aanvang het ongeluk gebadt hebben, wanneer in dezelve Davids Psalmen zyn ingevoert; om openlyk, ter ere van Godt gezongen te worden, dat die in geen netter rym zyn gestelt. Naderbandt hebben verscheidene met de daadt doen blyken, hoe gevoeglyk zulks geschieden kan.

DIRK

GETUIGENISSEN.

DIRK SMOUT,

In de voorreden zyner Psalmen.

Men moet alle vlyt aanwenden om deze Psalmen op het alkerkrachtigste en keurigste over te brengen, 't zy in rym of onrym, om met stigtinge de woorden van den Heiligen Geest, in baren eigen zin, te kunnen lezen of zingen. — Dog alle in zekeren opzigte te vergeefs; vermits de oude, hoe armhartig en byna onleesbaar, reeds in het bezit zynde, zo gemaklyk niet daar uit kunnen gezet worden.

ABRAHAM TROMMIUS,

Predikant te Groningen, in de voorreden zyner
Psalmen.

Wat Datheens werk aanga, — zo moetmen nogtans door de kracht der waarheid bekennen en rondtuit verklaren, dat aan dat werk zeer veel ontbreekt. Want, ten eersten doet zig daar op een menigte van onaangename stopwoorden, die wel tot vervullingge van den rym velerwegen zyn ingebragt, dog in der daadt het gedicht merklyk ontsieren: als daar zyn de woordekens: eenpaar, eerbaar, fyn, faan, en wat dies meer is. waartoe ook geboren zo vele verwisselingen van letteren: als bin, bringen, bescheedt, onreen, bekleidt, stein, verslegen, vliet. of aftekkingen van syllaben; 't zy voor of agter: als bondt, vaar, el, onvro. of verdobbellinge van letteren: als kommen, enz. En zo mede ongewone buigingen der woorden: als begangen, opgestanden, enz. verscheide woorden, die niet in gebruik zyn tegenwoordig: als goederhande, kallen, oorboren, pofhanen, verstrangen, verzwinden, vrugten, enz. Ten anderen bespeurtmen ook, dat op de voetmaat der verzen door-
gaans

GETUIGENISSEN.

gaans niet gelet is; waar door 't dan gebeurt, dat de korte syllaben lang, en de lange kort gestelt zyn; als maar het behoorlyk getal der syllaben, in yder regel gevonden wierdt, zo en is op de maat der voeten geen agt geslagen: 't welk in der waarheid niet als walglyk kan voorkomen voor zodanigen, die enigzins kennis en smaak hebben van de dichtkunst. — Ten derden komt hier nog by: dat de zin menigmaal zo min vloeiende is, maar zeer gedrongen en gewrongen voor den dag komt.

Zie ook zyne opdracht van dit werkje aan zyne Hoogheid
HENRIK KASIMIER, bladtz. 2.

KORNELIS VAN VELSEN,

Profesfor in de Godtgeleertheit te Groningen,
Theol. Pract., tom. 1., pag. 223.

Uit het Latyn vertaalt.

Petrus Dathenus, heeft Davids Psalmen uit de Fransche in Nederduitsche berymingen overgebracht, op dezelve zangwyzen: wiens Psalmen, agtervolgens het besluit der Synoden, al voor langen tydt, in de Nederduitsche kerken van Nederlandt, in den openbaren Godtsdienst gezongen zyn. Alhoewel dezelve, van wegens vele barbaarsche en verouderde woorden, en te grote afwykingen van den oorspronkelijken text, niet zeer goet te keuren zyn. waarom al voorlang, vele mannen, in de dicht- en zangkunde ervaren, dezelve in velen opzigte verbeteret, hebben uitgegeven. En ware het te wenschen, dat de Psalmen van dezen of genen dichter verbeteret, die, naar het oordeel der meesten, voor de beste gekeurt werden, naar het besluit der Synoden, en

's Landts

GETUIGENISSEN.

's Landts Hoge Magten, in de kerken mogten ingevoerd worden, het geen dusverre te vergeefsch beproeft is.

KORNELIS VAN VLEUTEN,

In de voorreden zyner Psalmen.

De oneindige wanschiklykheid van dat werk (Dathenus Psalmen) zo wel ten opzichte van het mistasten van den wahren zin, als van het inlaten van vele onnutte en nodeloze stopwoorden, en slegten dichtstyl, veroorzaakt door den haastigen yver van gemelden Datheen, en onbeschaafde oefeningen van dien tydt, verwekten sedert doorlugtige geesten op, om dat hemelsche ziel- en oorbanket in enen beteren zin voor te stellen.

JOHANNES VOLLENHOVE,

Predikant te 's Gravenhage, in zyn lofdicht op de Psalmen van *F. Halma*.

Heeft *Datheen* het rym gevonden,
Dat onz' Kerken overlang
Dient by Davids Harpgevang,
Min gefiert dus dan geschonden.
Door dat licht en stout bestaan
Is te groot een eer verworven,
't Kerkgevang viel min bedorven,
Zang met onlust niet belaan
By geslepenheid van oordeel.
Waar die rymvrugt vroeg gefinoort
In haar opgang of geboort!
Wie geniet tot stigting voordeel?

Als-

GETUIGENISSEN.

Alsmen hoort zo menigmaal
Laffe en ongerymde rymen,
Die aan een slegts woorden lymen
Van geen regt Neerduitsche taal.
Ogh wat raadt, om voor de kerken,
Daar het meeste volk, verblindt,
Smaak in de erfgewoonte vindt,
Ooit verbeteringe uit te werken!
't Oude kerkgebruik houdt standt,
Lydt geen klagen of bestraffen.
Hoeveel min is 't af te schaffen,
Voortgereikt van handt tot handt.

DEZELVE,

In 't lofdicht op *H. Ghyfens* Psalmen.

Datheen, de voorste in tydt, schynt hoog in eer te ryzen,
Door 't oude kerkgebruik; maar, ogh! heeft meest gefaalt,
Hier schort het aan den zin, daar wordt in 't rym gedwaalt.

JAKOB WESTERBAAN, Ridder,
Heer van Brandtvoyk,

In de voorreden zyner Psalmen.

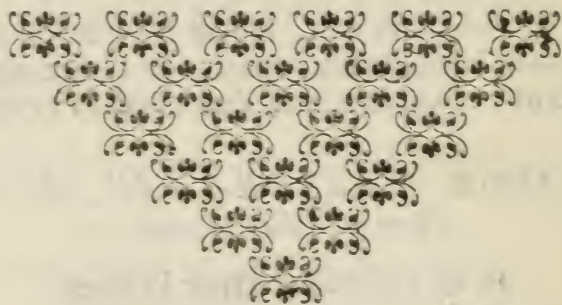
Velen, die zig beklagen, dat de Nederlandtsche kerk, ten tyde van de Reformatie, tot het dichten van hare Psalmen, zo erbarmlyken dichter gebadt heeft, Petrus Dathenus, — wiens Psalmen, hoe slegt van maaksel dat zy zyn, sommigen wel wenschten, dat heen en uit de kerke gedreven waren. — Om dat zy van velen worden gekeurt voor een erbarmlyk werk, en in het lezen en zingen stoten en onge-

GETUIGENISSEN.

*maklyk zyn, gelyk een paarat, dat tegens den man draaft;
zynde doorgaans tegens de dichtmaat, en voorts vol lappen
en stopwoorden van rein, eenpaar, fyn, bloot, en dierge-
lyke behulpfels om het rym te vinden.*

Zie daar, Lezer! een reeks van getuigenissen uit Schryvers van allerlei rang, behalven de genen, die nog op bladz 5. 13. 14. 15. en 20. van het werkje zelf, gemeldt worden: ter onwederfpreeklyke overtuiging, waar voor *Datbeens* Piälmwerk te houden zy.

*Dog wat beboeve ik met meer woorden 't hoeft te breken?
Hoor hier Dathenus zelf in zo veel staaltjes spreken.*

AAN
DEN WELËERWAARDIGEN HEERE,
ANDREAS ANDRIESSEN,
OUDSTE KERKLEERAAR,
IN CHRISTUS GEMEENTE,
TE KAMPVEERE,
ZYNE REDENEERING
OVER HET VERSCHEIDEN HARPZANGRYM,
IN 'T LICHT, GEEVENDE.

Odi profanum vulgus.

HORATIUS.

Vooroordeel, éénmaal, met een' Diamant,
geschreven

In 't bygeloovig* hart' van 't willends blind
gemeen,

Te

*Elk, die gelegenheid en lust heeft, om des een staaltje te zien, leeze, ten blyke van zulks, het aangetekende, door H. BRUNO, in de Voorreden zynere Psalmberyminge; in dit Werkje aangehaalt, Bladz. 5.

Te poogen dat het, om, op grond, geveste
reën,

Die geenzins wraakbaar zyn, daar weër worde
uitgedreeven;

Is niet meer mogelyk, dan dat eens zuig-
lings hand

Het Ooft, West, Zuid en Noord des he-
mels overspant.

P. D E L A R U Ë.

Oudrekenmeester van Zeeland.

OP DE
A A N M E R K I N G E N
OVER DE PSALMBERYMINGEN VAN
P E T R U S D A T H E N U S ,
DOOR DEN

Weleerwaardigen en Zeergeleerden Heer

ANDREAS ANDRIESSEN,

Getrouw Dienaar van het H. Evangelie, te Vere.

Was menig schrandere brein voorheen, met recht, belust,
Om DAVIDS taal en styl, in onze Tempelzangen,
Te zingen; wyl DATHEENS Gedicht, alöm ontfangen,
Aan taal noch styl voldoet, als kenners zyn bewust.

De wakkre ANDRIESSEN toont, hoe dit op reden rust',
En wyst een middel, om verbetering te erlangen;
Vermaant, niet, flug voor't Nieuw, aan't Oud te blyven hangen;
Nu heller zonlicht 't licht van inaan en sterren bluscht.

Dit nut en bondig werk moog', naar onz' wensch, gelukken,
En Neêrlandsch Kerk de vrucht van zynen arbeid plukken!
Wierd' zo de Lieffelyke in Psalmen opgedeunt!

Maar, schoon zyn kracht ook ware onnut besteed; 't genoegen
Van Wyzen is hem eers en loons genoeg voor 't zwoegen:
Terwyl aan 't onbescheid zyn' geest zich lutel kreunt.

HELENA BUTTS,

Nu FILEDT.

OP DE
AANMERKINGEN
OVER DE
PSALMBERYMINGEN,
VAN
PETRUS DATHENUS,
DOOR DEN
Weleerwaarden Heere
ANDREAS ANDRIESSEN.

Zou wel die blyde dag ooit dagen,
Naar wien vergeefs reeds vele uitzagen;
Dat DAVIDS heilig Pfalmgedigt,
Met Godetogewyde tongen,
In Neêrlands Kerkdienst wierd gezongen,
Naar zuivre digtmaat ingerigt:

In styl en taal, die hert en ooren
Van Neêrlands zang'ren zoud bekoren
En kluiſtren aan 't gewyde Woord,
Door 's Heeren Geeft zelfs ingegeven?
Wie zal dat tydſtip ooit beleven,
En dezen wenfch eens zien verhoort!

Mogt, Broeder, dit uw yvrig pogen
Iet tot dit heilzaam werk vermogen;
Daar men U ziet de zwarigheên,
Hier tegen ingebragt, thans weren,
Den weg daar toe op 't klaarſte leeren,
En 't nut daar van met reên bekleên.

God doe, tot blydfchap van de vromen,
Dit wenfchbaar einde ſpoedig komen
En ſchenk dit heil aan Neêrlands Kerk!
Dan zal men, zonder zin verwringen,
Verſtandig, ſtigtyk kunnen zingen.
Dat zy de vrugt van 't keurig werk!

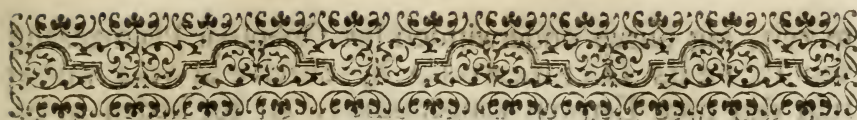
JAKOBUS ANDRIESSEN DE WAAL.

OP HET ZELVE.

Wien past het nader om de feilen aan te wyzen
Van godsdienst, hoe genaamd, dan aan een godsgezant,
Die niet zoekt eigen lof? wie kan dan ook mispryzen,
ANDRIESEN, uwen lust om op een betren trant,
Waar 't moogelyk dan 't is, het Psalmgezag te brengen?
Niet tot verkleining van DATHENUS vlyt, gansch niet.
Maar wie kan al die vreemde en duistre taal gehengen
En zaken, die men niet in DAVIDS Psalmen ziet?
't Geen van ANDRIESEN in dees blad'ren word misprezen,
Op klagt van mannen, die geagt zyn in Gods kerk:
Die wenschten al voor lang, dat 't mogt verbeterd wezen,
En dat men daar toe sloeg de handen aan het werk.
De reden, die men voerd, om 't by DATHEN te houwen,
Word eensklaps weggeruimd met tegenreën vol kragt;
En al de zwarigheid word in dit Boek ontvouwen;
Die tot belemming van dit werk word bygebragt;
Het middel voorgestelt, met bondige betoogen,
't Welk tot verandering diend van dit zoo noodig werk,
Word ryplyk overlegt, en zedig overwogen,
Heel wars van eigen roem, alleen tot nut der Kerk.
Dank zy U, brave Man! God geve u uw begeren!
Och! dat ons tong en hert nog zong na 't Bybelwoord,
Op geestelyker maat, alleen tot Godes eeren,
Bezielt door Christus Geest, met DAVIDS zang accoord.
Zoo wierd Gods volk verblyd; gy zoud uw wensch bekomen.
Dit wagt ik met gedult: en ook op hoger toon
De Haleluja's in ootmoet, met al de vromen,
In andre melody te zingen voor Gods troon.

T. SPENCE.
Krankbezoeker te Vere.

E E R.

EERSTE DEEL.

BEREDENEERT

VERTOOG,

AAANGAANDE DE NOODTZAAKLYK-

HEIDT, EN MOOGLYKHEIDT DER

VERANDERINGE VAN HET

OPENBAAR

PSALMGEZANG;

EN DE MIDDELEN, DOOR WELKE

HET ZOUDE KONNEN BEVOR-

DERT WORDEN.

EERSTE HOOFSTUK.

Zedige Verdediginge van dit Opstel, tegens de Voor-

oordelen der Eenvoudigen.

Gansch onbillyk zullen velen, mooglyk oordelen, dat ie-

mandt, die in de gemeenschap van de Hervormde Ker-

ke staat niet alleen, maar die zelf een Leraar derzelve is,

hoedanig de Opsteller, dezer bladeren, zig geensins ontveinst

2 AANMERKINGEN OVER

te zyn, zig durve onderwinden het Openbaar Psalmgezag van PETRUS DATHENUS, by dezelve al voor weinig min dan twee Eeuwen aangenomen, en tot heden in gebruik gebleven, dus als gansch wanschiklyk ten toon te stellen: Eveneens of dit ware de schande zynér Moeder voor elk enen op te schuimen, de Eenvoudigen te ergeren, en den genen, die buiten ons zyn, stoffe tot schimp en belastering van onzen Openbaren Godsdienst te geven.

Zo iet voorzie ik niet duisterlyk, uit iet, dat my al voor enige jaren is wedervaren; wanneer ik, by zekere gelegenheid, my in een gedrukt Gedicht, aangaandé Dathenus Psalmen, hadde uitgelaten. Immers toen werdt my berigt, dat dit by zekeren Heer, by my als een verstandig Christen bekendt, gansch euvel ware opgenomen, als iet 't geen enen Openbaren Leraar der Kerke niet paste.

Dog, gelyk zeer velen met zyn Ed. lightlyk in het zelve oordeel zullen staan, verklaré ik vooraf, hun ten gevalle, dat ik niet zien kan, dat myne klagt over Datheens Werk, en wensch om verbetering zo ongegrondt zy; als zynde dat gebrekkige van Datheen zelve al erkent, en om verbetering gewenscht, door ene andere Psalmberyming in zyne plaatse ingevoert te mogen zien: Veel min dat het onbetaamlyk zoude zyn, dat zo ene klagte *door enen Openbaren Leraar der Kerke* worde opgeheven. Want tog hoe vele Predikanten der Hervormde Kerke zyn my hier in, al van oude tyden af, voorgegaan tot op heden toe; die, in openbaren Geschrifte, in dit Stuk om verandering gewenscht hebben? Getuigen zyn zo vele voorredenen van Psalmberymingen, onder welke zo vele Predikanten waren. Of denkt men lightlyk, dat dit ware, om hunne eigene waren te venten, en aan den man te helpen? Zeer velen waren 'er nog buiten dit eigen belang. Om van velen te zwygen, hore men

men flegts den Godtvrugtigen S. OMIUS, in zyne *Practi-
cale Godtgeleertheit*, 1. d. p. m. 536, 537. Schoon nog al
met verbloeming en verzagtinge sprekende: En vooral den
volyverigen W. BRAKEL, die zig dus horen laat in zynen
Redelyken Godsdienst, 2. d. p. m. 506. "Petrus Dathenus
„ heeftze (te weten Davids Psalmen) uit het Fransch in de
„ Nederduitsche tale gedicht op dezelve voysen: 't Waar te
„ wenschen, dat een Kunstig en Godtzalig Dichter zyn werk
„ 'er van maakte, om ze beter en met den Grondt-text o-
„ vereenkomende te dichten; en dat zy in de Kerke tot pu-
„ blyk gebruik aangenomen werden." Zo ook de ver-
maarde Heer J. D'OUTREIN, in de Voorreden van zyn
Werkje over den *CXIX. Psalm*. Bladz. 24-38. En voorts
ook gehele *Klassen* en *Synoden*, by zyn Eerw. te dier plaat-
se gemeldt en aangehaalt.

En wien tog, indien het ooit iemandt zoude pasfen, zou-
de het beter pasfen dan Predikanten, het gebrekkige daar
van aan te tonen, en op verbetering aan te dringen? Immers
hun Ampt en pligt is het, te zorgen, dat alles in Godts ge-
meente, en vooral in den Openbaren Godsdienst, met orde
en stiftinge toega, de misbruiken geweert, en door gevoeg-
lyke middelen gebetert worden. Of is het Psalmgezag,
dat gedeelte van den Godsdienst, waar door Gode lof gezon-
gen, Hy gebeden en gedankt wordt voor alle geestlyke en
lighaamlyke Zegeningen, hier toe niet betreklyk? Of moet
men, om het verouderdt Kerk-gebruik, ongemerkt aanzien,
dat dit geschiede met woorden zonder zin en wetenschap,
en daar de Zanger dikmaal niet het minste verstandig denk-
beeldt van maken kan? Ik beroepe my, met de navolgende
staaltjes uit Dathens Werk, op elks onbevooroordeelt Ge-
moedt. En zoude 't enen Predikant misvoegen, zo een
Openbaar en om verbetering roependt Gebrek aan te wyzen?

een Gebrek, dat zo Frydig is met de redelykheid van onzen geheiligden Godsdienst, en de vereischte gestalte in enen Godsdienstigen Zanger, die, naar Paulus lesse, *1 Kor. XIV. 14.* zingen moet *in den Geest en met Verstande*? Zou dat genaamt mogen worden, de schande der Kerke te ontdekken; en dat ongeoorloft zyn? daar, zo men 't als iet schandelyks rekende, men immers verplicht zoude zyn, het schandelyke langs dien weg, uit den weg te ruimen, om niet ten spot en schimp te blyven van zulken; die dat schandelyk houden. Met genen minderen gróndt dan, konden onze Voorvaders veroordeelt worden, die, uit overweging van het gansch gebrekkige der Oude Overzettinge van Godts heilig Woordt, dien onfeilbaren regel van Lere en Leven, het langer onbestaanbaar gebruik der zelve vertóont, op ene Nieuwe Overzetting aangedrongen en die bevordert hebben; die dan ook, onder het openbaar gezag van des Landts Hoge Magten; tot zo veel wezentlyk nut en stigtinge, ten algemenen Kerk-gebruike is ingevoert geworden.

En wat ergernis ligt hier tog voor Eenvoudigen in, die dit wederhouden zoude? Wordt met de aanwyzing van het gebrek van ons Psalmegezag, en aandrang op veranderinge, enige bekommetlyke aanslag gemaakt op de Lere, of enig wezentlyk gedeelte van onzen Godsdienst, gegróndt op het Woordt van Godt? Of reket men de Psalmen van Datheen, uit kragte van het oudt Kerk-gebruik, ook onder de Formulieren van Enigheid; uit kragte van ondertekening derwelke door de Leraren der Kerke, zy aan dezelve onveranderlyk verbonden zyn; en dat het nye misdaadt zoude zyn het gebrek daar van aan te tonen; en op verandering aan te dringen; in navolginge van; en gelykstaande met der Remonstranten aandrang op de revisie van den Ktheismus en Formulieren van Enigheid? Ik kan niet vermoeden,

dat iemandt de hersehen zō verkeert zouden geplaatst zyn, of de eenvoudige drift voor Dathen zo een liefdeloos oordeel zoude doen vellen. Gewislyk Neen! Maar alleenlyk wordt hier een wezendlyk gebrek aangewezen, in een Menschelyk schrift van Dathen, dat door oude erf-gewoonte als gekanoniseert schynt, en by vele Eenvondigen voor *Dauids Psalmen*, en dus als *Godts Woordt* zelf, aangezien wordt. H. BRUNO, geeft ons dien aangaande een merkwaardig staaltje aan de handt, in de Voorreden zyner *Psalmberymingen*; het lust ons, 's mans eigene woorden, op te geven, ten blyke hoe verrē de onnoosle eenvoudigheid by velen ga. Dus spreekt hy: "Vele Eenvondigen menen dat de *Psalmen Datheni*, de *Psalmen Dauids*, en dien volgende *Godts onveranderlyk Woordt* zelve zyn. My is (gaat de man, ten bewyze van zyn zeggen, voort,) zelfs in 's Gravenhage gebeurt: Dat ik eens uit de Nederduitsche Kerke kwam; een Borgen van myn grote kennis, ziende dat ik een boek in de handt hadde, vraagde wat het was? Ik antwoorde: Het zyn de *Psalmen* van MAROT en BEZA. Hoe! zeide hy, dit kan ik niet verstaan (om dat het Fransch was.) Ik voegde daar op: Dat ik geen lust hadde, *Datheni Psalmen* te zingen, dewyl die anderē ongelyk, myns oordeels, beter waren. De goede man zoude byna een nieuwe Overpriester van zig gemaakt hebben, menende dat ik Godslasterlyk sprak, dewyl *Dauids Psalmen* (t geen geen Joodt, geen Christen tegen spreekt) *Godts Woord* waren, en dezelve door *Dathenus* (*Sancta Simplicitas!*) verbeterd waren". Wat dunkt hem die dit leest? En zodanigen zouden, wie weet hoe velen gevonden worden. Of indien anderen zo dwaas niet zyn, maar egten met de zogenaamde eenvoudigheid, door erf-gewoonte en vooroordeel verblindt, opgenomen,

zig daar aan hardnekkig willen blyven houden; die zig grootlyk ergeren, als men hun die Psalmen ontnemen wilde, hoe zeer zy van derzelve gebreklykheid ook mogen overtuigt worden, en ook waarlyk zyn; en volharden willen Godt te loven met een *onverstaanbaar* Psalmgezag: Zo zouden zulken, myns oordeels, in dit stuk niet redelyk handelen; want Godt te dienen met woorden, die men zelfs niet verstaat, is ten hoogsten strydig met de redelykheid van onzen Godsdienst; ja volkomen gelyk aan den dienst van Godt in ene by het Gemeen onbekende tale, by de Roomsche Kerk gebruikelijk: Welker sonnige Schryvers in hunne boeken voorgeven, de Roomsche Kerk te konnen regtvaardigen, dat zy het gebruik der Latynsche tale, in den Godsdienst behoude; *door het voorbeeldt van onze Psalmen; welke zy ons verwyten, dat men niet durfde veranderen (hoe duister en gebrekkig wy die ook erkende te zyn) ter oorzake, dat het gemene Volk 'er aan gewend is.* Dus spraken de Opzieners der Kerke en Akademie van Geneve, van hunne oude (maar nu veranderde) Psalmen, in hunnen Brief aan de Walsche Kerken van Nederlandt, by welchen zy reden van hunne veranderinge in 't Openbaar Psalmgezag geven, en als lezens waardig, te vinden is in het reedts gemelde Werkje van den Here D'Outrein, in de Voorreden: 't Geen dan ook met het hoogste regt op de Psalmen van Dathenus mag worden toegepast. Om der zodanigen onkunde nu; zodanige verkeerde drift om by het lasse en onverstaanbare te blyven; om der zulker Liedengevreesde ergernis, alle verbetering van het Psalmgezag niet alleen van de handt te wyzen, maar zelfs van het gebrekkig Werk van Datheen ten enemale te zwygen; wat is dat anders dan derzelve vuige onwetendheid, en onverstandig en redeloos bygeloof in den Godsdienst te styven, onder zo

veel light van kennisse en wetenschap? Wat kan dat anders dan tot ergernis van alle verstandige Christenen zyn, die naar het Evangelie, Godt tragten te dienen in Geest en in Waarheid; en Hem, in de Vergaderinge der Heiligen, te zingen met den Geest en met Verstande? Hadt men dus altoos gehandelt ten gevalle van het onwetende en met vooroordelen bezette Gemeen; nooit ware iet loflyks ten goede der Kerke ondernomen geworden; nooit eenig misbruik in den Godsdienst geweest; nooit ook die loffelyke Overzettinge der H. Schrift, uit de oorspronkelyke tale te voorschyn gekomen, die der Kerke thans tot zo veel nut en zegen strekt.

TWEEDE HOOFTSTUK.

Van het Oogmerk van dit Opstel.

De overdenking van dit alles, heeft my doen ondernemen, dit Opstel te ontwerpen, en Datheens Psalmen op den voet te volgen; om het gebrekkige en om verbetering roepende, daar in aan te tonen; om de algemene klagten over dat wanstaltig Werk te billyken, en met overtuigende bewyzen te regtvaardigen.

Myn oogmerk in dezen, legge niemandt flinks uit:

A. Als of het zy, om den ieverigen Datheen met verguizinge en bespotinge veragtelijk door te stryken, en den verdienden lof des mans te bezwalken. Neen!

Zyn goede wil en aangewende vlyt, om Godts Kerke, naar de mate der gave, die hy hadde, te dienen met den Zang, verdient allen lof, en dat zyne gedagtenis in zegen blyve.

Veel is ook ter zyne verschoninge in te brengen: De
Ne-

A.

Nederlandtſche Taal en Dichtkunde; lag in die tyden van beroerten en benaauwtheden nog ongehaveat; in verge-
 100 lyyking van den tegenwoordigen tydt, in welken zy, door
 101 den naarſtigen arbeid van wakkere Geesten, van tydt tot
 102 tydt, gezuivert, en tot vry hogen top van ſierlyke net-
 103 heidt gebragt is.

Hy zelf was ook een man in de Dichtkunde ten ene-
 104 male onbedreven, en heeft zyn werk niet alleen niet naar
 105 den Hebreuwſchen Grondt-text, of goede Overzetting
 106 uit denzelven, maar naar de gebrekkige beryminge van
 107 MAROTEN BEZA, in de Franſche tale, aangelegt; welke
 108 Franſche beryminge, hy, zo goed als hy konde, in de
 109 Nederlandtſche tale heeft tragten over te brengen, en
 110 dus van een gebrekkig voorbeeldt, niet anders dan een
 111 gansch onvolmaakt Werk volgen kon. Gelyk 't zelve
 112 ook, als gansch gebrekkig, namaals van de Franſche Ge-
 113 meenten zelf uitgemonſtert, en voor betere Pſalmbery-
 114 mingen uitgewiſfelt is, der Nederlandtſche Kerken ten
 115 voorbeeldt.

Hier by komt nog, dat hy dit Werk in groten haaste
 116 hebbe opgemaakt; zoo dat het hem (naar zyn zeggen) als
 117 een ontydige geboorte afgewrongen is; Waar van zeker
 118 vermaardt Hoogleraar op ene van onze Vaderlandtſche
 119 Akademiën, in zyne Aanmerkingen op dit myn Werkje,
 120 deze reden geeft: Dat de Heren Staten een Prys geſtelt
 121 hadden, voor den genen, die 't eerst met zulk een Werk
 122 gereedt ware. Waar by ik wel gewenſcht hadde, de re-
 123 denen van wetenſchap gemeldt te zien, waar op dit berigt
 124 ſteunt.

Ook tone ik zelf op verſcheidene plaatſen aan, dat al-
 125 les wat men in Datheen doorſtryke, juist zo onheblyk
 126 niet zy; en allés voor gene onverſtaanbare ſtop-woorden
 127 te

A.

te houden of te rekenen, wat men daar voor opgeeft, wegens onkunde onzer oude Nederlandtsche Moedersprake; en 't geen ten dezen tydt dus mogt voorkomen, ten zynen tyde by den Nederlander gangbare munt was, en Hem dus niet ten argsten te duiden: offchoon ook aan de andere zyde zyne onverstaanbare en onhebbelyke uitdrukkingen, wel eens (ik bekenne 't) een boertigen inval in de penne gestort hebben, behoudens de Ere voor zynen Persoon en goeden yver.

Ook oordele ik niet daar door te kunnen gerekent worden hem te veragten, dat ik zyne gebreken aanwyze; als doende niet anders, dan het geen hy zelf gezien, erkent en beklagt heeft, als boven reeds aangeroert is.

B. Wel verre dan van my met opzet veragtyk tegens onzen Datheen uit te laten, was myn zuiver doelwit,

Op algemene klagte, dit stuk voor my zelve eens nauwkeurig te bezien in zyn gansche samenstel; daar ik wel stuksgewyze gelegenheid toe hadde, in mynendienst, daar 't niet zelden gebeurt, dat my uitdrukkingen ontmoetten, welker voorlezinge voor de gemeente my geweldig stoten;

Om dus, daar het pas gaf, met te meerderen grondt en overtuiging by myne medebroeders en anderen te kunnen spreken, en mynen wensch naar verandering van Psalmgezang, met zo erbarmlyke voorbeelden te billiken, en dien in anderen gaande te maken.:

Om, of het eens gebeuren mogte (want wie veragt den dag der klene dingen) dat, het zy van Polityken, of Kerklyken dit stuk nagedagt en met ernst ter herten genomen mogte worden, dit opstel, of enig ander, op myn voorbeeldt, eens in der zelve handen mogte gestelt worden, om de gegrondtheit der algemene klagte van de Neder-

B.

landtsche Kerke te kunnen zien, van de volstrekte noodzaaklykheid der veranderinge van het Psalmgezag overtuigt te worden; en zo die oude yver, voorhenen wel eens zonder vrugt betoont, opgewekt worde, om met verenigde kragten alles in het werk te stellen, waar door dit goede voor Nederlandts Kerke mogte bevordert worden; 't geen, zal het ooit geschieden; niet op een algemene klagt over en finalen op Datheens Werk, met aanhalen van enige wanstaltige uitdrukkingen te wagten is, maar door een beschouwen van het gansche gestel van dit werk; waar door de ogen eerst kunnen en zullen opengaan; en 'tgeen, myns wetens, tot nogtoe van niemandt, met opzet, op dien voet ondernomen is.

DERDE HOOFSTUK.

Vertoog van de volstrekte noodzaaklykheid der veranderinge in het Psalmgezag.

Gelyk dit opstel dan daar toe ingerigt is, om de volstrekte noodzaaklykheid der veranderinge in het Psalmgezag te vertonen, zo zal ik die thans wat omstandiger aanwyzen, en met enige redenen het hoogstbetaamlyke daar van aantonen. en, gelyk zeer vele daar toe kunnen aangevoert worden, zal ik my alleen maar tot deze weinige, die wezenlyk genoeg zyn, bepalen.

A. De Eerste leide ik af uit den *Aardt van een welgeschikt en Godsdienstig gezag*, en 't geen daar toe behoort; daar 't dan by de proeve zal moeten blyken, of Datheens werk daar aan voldoet.

a. Geen

A.

a. Geen verftandig mensch (Onkundigen en Eenvoudigen kennen we hier buiten ftaat om te kunnen oordeelen) is 'er, die my niet zal toeftaan, dat tot den aard van een welgefchikt Godsdienftig gezang vereift worde

a. Dat het, naar den aardt der Dightkunde en derzelve regelen in het Nederlandsch, aan juiste *voetmaat* gebonden, en op ene *vloeiende* en onbedwonge wyze *berymt* zy.

b. Dat de woorden en spreekwyzen gefchikt zyn naar den aardt der Perfonen en zaken van welke gefproken wordt; offchoon *eenvoudig* en *vatbaar* voor het gemeen, nogtans *deftig* en *kragtig*, en bekwaam om den Zanger aan te doen, en gaande te maken, overeenkomftig zyne gefalte van vreugde of droefheid in welke hy, met zynen zang, zyn hert uitftort voor het aangezigte des Heren.

c. Dat in dat gezang, dat voornaamlyk ten openbaren Godsdienfte gefchikt is, om in de vergaderinge der Heiligen Gode lof te zingen, fchoon Godt, die op het hert ziet, onze woorden niet behoeve, de woorden nogtans, daar zy gebruikt worden, verftaanbaar zyn, en met de Majesteit van Godt overeenkomftig; ja de Eigene woorden van Godt moeten voortgebracht worden, die het best bekwaam zyn, om eerbiedt en ontzag voor Godt in het hert te verwekken, en dat tot Godt te verheffen.

b. Zoek nu van dat alles iet in het werk van Datheen, maar men zal 'er niets van vinden. (wy beroepen ons op het gemoedt van den genen, die de aangehaalde uittreffelen lezen zal) in tegendeel is zyn werk doorzaaid en aan een gevlogten met uitdrukkingen en spreekwyzen (om van de voetmaat en rym niet eens te rep-

A. b.

pen) die uiterfte laagheid en lafheid ademen; ja op vele plaatfen boven het betaamlyke gaan.

Van geen ander oordeel is de Heer CORN. BOEY, die zig in de voorreden zyner Pſalmen dus horen laat:
 „ Voorwaar het is onmooglyk, dat ons van naturen
 „ traag gemoedt zig verheffe uit de laagte tot den Ho-
 „ gen Godt, wanneer het gedwongen word zyn bewe-
 „ gen te ontfangen uit het gene waar van het zelfs
 „ wordt wederhouden. Ik verſta hier door de Pſal-
 „ men van Dathenus, die te wenſchen zyn *dat been*
 „ en weg uit de Kerke mogten gedreven worden.

B. Myne Tweede reden voor de noodzaaklykheid der veranderinge leide ik af uit de *Kerkwetten of Synodale beſluiten*; ſchoon ook met dezelve tegens die verandering geſtreken wordt. In Syn: Midd. 1581. art. 5. Hag. 1586. art. 62. en Hag. 1591. art. 20. wordt bepaalt en vaſtgeſtelt; ook nog tot heden toe onderhouden: *dat in den openbaren Godsdienst alleen Davids Pſalmen zullen gezongen worden, met uitsluitinge van alle anderen.*

a. Hier uit mene ik; met goeden gevolge, te mogen beſluiten, dat het groot *ogmerk* dier Kerkvaderen geweest zy, om Godt te dienen en te loven *met zyne eigene woorden, door zynen H. Geest ingegeven*, als den Here meest behaaglyk en best bekwaam, wegens derzelyver onbegrypelyke kragt, om 's menſchen Geest, als door een Godtlyk vuur, te ontvonken en gaande te maken; en voorts alle menſchelyke wyſheid (veel meer dwaasheid) die by het Godtlyk wordt enkel dwaasheid is, uit de Kerke en Godsdienst te weren.

b. Zalmen nu, naar den Inhoudt dier Kerkbeſluiten, Davids Pſalmen zingen; dat niet met zyne eigene woorden in de oorspronkelyke tale geſchieden kan, zo zal

B. b.

zalmen ten minste zyne woorden en de meninge des Geestes dienen uit te drukken naar de getrouwe vertaling uit het oorspronkelyke, zo veel als, naar den aardt van een gezang, aan voetinate en rym gebonden, enigsins geschieden kan: en by de minste omschryvinge voor al moeten gezorgt worden, dat, kan men van woorde tot woorde met David niet spreken, ten minste de zin en meninge van Hem niet verlore worden, maar de Beryming daar aan in allen dele voldoe.

c. Hoe verre dit nu by Datheen te zoeken zy, konnen zyne Psalmen tonen, in welke niet alleen op zeer vele plaatsē, *de zin van David*, en dus van Godts Geest, door wien hy sprak, gemist, maar zelfs volstrekt strydig met den zelven gesproken en gezongen wordt; en dingen voorkomen, die niet dan met de uiterste verontwaardiging konnen gelezen of gezongen worden. 't is niet myn oordeel alleen, maar mannen van name oordeelden dus voor langen tydt. Nadruklyk laat de Zeeuwfche Raadtpensionaris JOHAN DE BRUNE, een man, doorzult in alle Godtlyke en menschlyke wysheid, zig hier op uit, in de voorreden zyner Psalmen, in den Jare 1644. uitgekomen, bladtz. 3 en 4. Sta eens bedaart stil, Lezer, en hoor hem zelven dus spreken: "Wie „ van gezonde hersenen bemerkt niet de elendige ge- „ breklykheid van dit Datheens werk? om niet te „ spreken van de onduitsche tale, 't jammerlyk Dight, „ onnutte stopwoorden, die overal zwerimen; van de „ ingelaschte stukken groter dan het laken, komt by- „ zonder in opmerkinge, *dat de zin van Godts woordt „ dikmaal alleenlyk niet wordt uitgedrukt of verklaart, „ maar door vergebaalde invoegselen verduistert. ja „ somtydts geheel verdelgt.* 't is my dikmaal gebeurt,

B. c.

„ dat, zoekende waar enig vers der Psalmen by Dathe-
 „ nus wierde gevonden, 't zelve te zoeken en onvin-
 „ delyk bleef, ja ook wel een tegen zin van dien ont-
 „ moette. Ziet, dien de moeite niet verveelt, Psalm
 „ CVII. 9, 10, 20. Psalm: CXLI. 6. en meer anderen:
 „ gy zult verwondert staan, wat men dus lange, zon-
 „ der agterdenken gezongen heeft*. Wiens oren kon-
 „ nen hedendaags verdragen dat Godt *Eerbaar*, en wat
 „ diergelyke byfellige woorden meer zyn, genaamt
 „ wordt? Wiens oren worden niet gekwetst, als on-
 „ der dat ernstig woordt des Heren *Pofhansen*, en meer
 „ andere woorden spelen. Voorwaar! het loflyk gedicht
 „ wordt veelydts door den inhoudt onteert, en gelyk
 „ verraden: hier wordt het door den rym befmeurt,
 „ door onkunst verdonkert, en door onkunde ver-
 „ keert: en nogtans zyn vele lieden hier op verlekkert.
 „ Waarom tog? men let doorgaans meer op den toon
 „ en 't dwaze oorgejeuk, dan op het pit en merg des
 „ verftandts. En wederom in dat zelve werkje, bladtz. 2.
 „ Een ding (vry uitgezeit) is nodig: *De Psalmen, die*
 „ *zo erbarmlyk gerabraakt, en in onze Kerken gezon-*
 „ *gen worden, dienen hervormt, en ter nieuwe fmitse*
 „ *gebragt. Die wy tot nu hebben, zyn Davids Psal-*
 „ *men in name, maar Datheens met de daadt, die nog*
 „ *Davids taal heeft verftaan, nog uit die geestige en*
 „ *Geestlyke borne heeft kunnen putten; om ons met*
 „ dat

* Zodat de geleerde S. Omius in zyne Prakt: Godtgel: 1 d. p. m. 536.
 al wat te ruimschotig spreekt, wanneer hy, om 't verwyf over Datheen,
 als in zyn oog te verregaande, te ontduiken, zegt: *Dog wy meenen dat*
van hun al lang en veel gezwet zoude worden, een zy ons aan zonden wy-
zen dingen, die met de meeninge van Godts Geest niet over een komen. De
 onbevooroordeelde Lezer oordele hier over uit zo vele staaltjes, in het
 vervolg van dit werkje te melden.

B. c.

„ dat levendt water te drenken”. Dit is dingtaal, en naar waarheid. Zie ook de voorrede zyner Psalmen, uitgekomen in den Jare 1656. in duodecimo, bladz. 2 en 3. 't Een en ander, van al watwe dus verre zeiden, trekt de Heer JOH. MOORMAN in dit geestig klinkdicht te samen, datwe, als lezens waardig, hier by voegen:

Op DATHHEENS Ongerymde Rympsalmen,

Wie kent den Dichter, die zo hoog draaft met zyn toon,
Dat de Englen, juichende op de klanken van de snaren
Der Palestynsche Harp, voor 's Opperkonings troon,
Met dit Hebreeuwsch Muzyk hun Hemelzangen paren?

Wie kent den styl, de taal van Jesfes groten Zoon?
En wie den Geest, die eer kwam zynen geest verklaren,
Wanneer hy, zo vol zwier, zo herelyk, zo schoon,
Godts deugden maalde op zyne onsterffelyke blären?

Wie voelt zyn ziel gewekt, om, met een snelle vlugt,
Van de aarde, als hy, om hoog te zweven door de lugt,
En Godt te loven met de Cherubyne reyen?

Of liever tog, wie voelt, niet heel berooft van geest,
Van oordeel, van verstandt, zig niet geperst tot schreijen,
Die in, Dathenus rym, Vorst Davids Psalmen leest?

Regt zo! en alles gezegt, wat naar waarheid, tot
overtuiging kan, en moet gezegt worden, als men in
zo overtuigende zaak, niet willens blindt zy, en in
weerwil van alle redelykheid, in zyn voeroordelen of
by oude Erfgewoonte, hoe slegt en schadelyk die ook
zyn moge, tog wil volharden.

VIERDE HOOFSTUK.

*Overweging van de Redenen, die men bybrengt,
om Datheens Psälmen in de Kerke te be-
houden, en dezelve beantwoordt.*

Wat nu ook, en hoe overtuigendt tot dusverre voor de noodzaaklyke Psalmveranderinge moge gezegt zyn; zal nogtans het eenvoudig Bygeloof, dat van ene oude Erfgewoonte niet af te scheuren is, nog door redenen te overtuigen, met andere tegenredenen voor dit wanschiklyk werk blyven pleiten, om Datheens Psalmgezang in de Kerke te mogen behouden, en de verandering, als min noodzaaklyk, met allen ernst tegen te gaan. Welaan, laat ons horen wat men inbrengt, en of het bekwaam zy, de gelegde gronden omverre te werpen.

A. „ In den Godsdienst, daar Godt niet de woorden en to-
„ nen, maar het hert van den Zanger weegt, moet,
„ zegt men, de Christelyke Eenvoudigheidt plaats heb-
„ ben, en moet men op genen opschik van woorden en
„ taal, naar de regelen der wereldtsche welsprekenheid,
„ staan: dat 's nodeloze opschik, en die moet verre van
„ Godts Heiligdom zyn.

Ik sta dit volmondig toe niet alleen, maar eisfche ook het zelve. Dog verstaat men door deze *Eenvoudigheidt* woorden zonder zin en wetenschap; platte en ongezoute straattaal; uitdrukkingen die de waardigheid van Godt en zyn Woordt verdonkeren, en waar van Datheens Werk overvloeit, zo wraken we die ten hoogsten.

Wy zingen Davids Psälmen, en zo zal men dan ten minste redelyk houden, dat ik ene Eenvoudigheidt eisfche

A.

sche, die dit Godts ganfche Woordt, die in David zelve te vinden is; die zo eenvoudig en klaar fpreekt, dat de eenvoudigfte hem naar den letter verftaan kan; en nochtans zo kragtig en verheven, dat de welfpredenfte redenaar 'er oneindig by te kort fchiete, en 'er door verrukt en opgetogen worde, op 't lezen. Heerlyke zaken met heerlyke woorden verbeeldende, en in de uitdrukfelen zelfs hare godtlyke majesteit zien latende; nimmer met flegte en platte, veel min onzuivere, en der heilige tale niet eigene woorden, maar met zuivere en kragtige fpreekende. Past dit nu minder in ons Pfalmgezang, daar men David nazingt, dan in David zelve? Keurtmen dat in onzen zang af, dat in het godtlyke voorfchrift zelfs zo volmaakt te vinden is? wat ene onredelykheid is dat? Wat is dat anders dan niet alleen wyzer dan alle menfchen, maar dan Godt zelf te willen zyn? die dit ftuk over de zo genaamde eenvoudigheid voldongen wil zien, leze de uitmuntende voorreden van den vermaarden P. FRANCISUS voor zynen vertaalden *Nazianzener*. bladz. 40-44. en hy zal voldaan moeten zyn.

B. „ Maar, gaatnien voort, dit Pfalmboek van Dathen is „ door openbaar befluit der Synoden ten Kerkgebruike „ ingevoert, als te zien is in Syn. Dordr. 1574. art. 43. „ en 1578. art. 54. Zagen die dat gebrekkige niet, daar „ men thans zo breedt van opgeeft, en kan en mag men „ zo lichtlyk de Synodale befluiten veranderen?

Dog hier op mag men aanmerken:

a. 't Waren *Provinciale Synoden*, die de wet niet konnen ftellen aan de Algemene Kerke, zelfs ook niet aan enig andere *Provinciale Synode*, die in den haren, onder het gezag en toefstemminge van hare Hoge Overheid, ook dien aangaande befluiten kan, wat zy der

C

ker-

B.a.

kerke nuttig en dienstig oordeelt, niet minder dan de bovengemelde Synoden dat voorhenen bepaalden; en het voorbeeldt der Fransche kerke te *Geneve*, buiten die van Nederlandt, met welke zy in gemeenschap staan, in hare Psalmveranderinge dat bevestigt.

- b. In die laatstgemelde Synode was ook Datheen voorzitter, dien men met dat besluit heeft kunnen believen.
- c. 't Was ook maar *by Provisie, tot dat*, naar den letter dier besluiten, *in den Generalen Synode anders zoude besloten worden*; waar mede dan, myns oordeels, by die besluiten, ten minsten erkent wordt

Het gebrekkige in het werk van Datheen niet alleen; maar ook *de magt om veranderinge hier in te maken, door een Generaal Synodus*; of in alle *Byzondere Synoden*, de Algemene Nederlandtsche kerke vertonende, zo geen *Generaal Synodus* te wagten zy.

- d. In de volgende Synoden van Middelb. 1581. art. 5. Hage 1586. art. 62. Hage 1591. art. 23. als ook in de Kerkenordeninge van de Nationale Synode van Dordrecht 1618. 1919. art. 69. wordt wel gesproken van Davids Psalmen alleen te zingen, zonder juiste meldinge van Datheens beryminge, 't geen ingewikkelt te kennen geeft, dat men zig aan hem niet verbonde.

- e. Men heeft ook waarfchynlyk het gebrekkige van Datheen in dien tydt wel gezien, maar, belust Davids Psalmen te zingen, Datheens werk ingevoerd; als zynde het enigste in dien tydt, wél te verstaan, geschikt naar de zangwyzen van Marot en Beza, die men houden wilde, om met de Fransche Nederlanders zig in den openbaren Godsdienst te verenigen: anders waren 'er nog, behalven Datheen, NIEUVELDS *Souterliedkens*, en de Psalmen van JAN UTENHOVE, dog
op

B. e.

op andere zangwyzen gedicht. En dus roeide men met de riemen, die men hadde, hoe gebrekkig die ook zyn mogten. Maar verplicht dat ons nu, daar zo een ryk verschot is van uitnemende Psalmberymingen, dat men zig aan het kreupel dicht van Datheen zoude moeten houden? Ik zie dat niet.

C. „ Maar waarom, zoude men mogen vragen, zal nu „ minder stigten een werk, van 't welk de kerk zig nu „ by de twee hondert jaren lang met stigtunge bedient „ heeft? Heeft zy 't 'er dus lange mede kunnen doen, „ waarom ook wy niet? Ik antwoorde:

a. Gestigt kan men nooit zyn, en is men ook nooit geweest door 't geen men niet verstaat of verstaan kan, (hoedanig hier zeer vele dingen zyn) of 't is een ingebeeelde en bygelovige stigtung: en die moet men tegen gaan, als gelykvormig aan het Pausdom, met het welk wy niets gemeens moeten hebben.

b. Daar en boven, vele woorden waren in Datheens tydt nog enigfins verstaanbaar, die het nu niet zyn, maar door taalverandering en zuivering, na verloop van zo veel tydts, ten enemale buiten gebruik.

c. 't Heeft ook van den eersten tydt af aan niet ontbroken aan klagten over Datheens werk, en wensch om andere Psalmen in zyne plaatse te mogen ingevoerd zien; 't geen ook van Datheen zelve edelmoedig geschiedt is, als reeds te voren gemeldt is.

d. Op de zelve maniere hadde men ook mogen redeneren ontrent de oude overzetting des Bibels: En hadde men daar 't oor naar geleent, nooit ware de nieuwe te voorschyn gekomen.

e. En wat klemt dat tog? de Kerk, onze voorvaders hebben 't 'er zo lange mede gedaan, wy kunnen 't 'er ook

C.e.

nog wél mede doen: is 't niet of een kreupele zeide, wanneer hy kans tot genezing kregē: ik hebbe al myn leven op krukken gesprongen, ik zal 'er nog wél mede voortkomen? moeten wy de gebreken der voorvaderen blyven aankleven, daar men diē, tót stigting verbeterē kan? "Mogten (om GELDORPS woorden te ontlenen uit de voorreden zyner Psalmen, bladz. 7.) „ omdat Abraham, Izaak en Jacob in tenten gewoont „ hadden, daarom de nakomelingen in gene huizen „ wonen? nogte David en Salomon in een koninglyk „ paleis? om dat in de woestyne, en langen tydt daar „ na de Arke was in een hutte; mogt daarom Salomon „ den Here genen Tempel bouwen? Wy zyn immers „ niet verbonden als de Rechabiten, (Jerem. XXXV.) „ dewelke om het bevel van hunne vader Jonadab „ genen wyn mogten drinken, nogte huizen bouwen of „ bewonen, nogte zaadt zaaijen, nogte wyngaarden „ planten of bezitten? waarom dan hier, om ene „ gebrekkige erfgewoonte ene hoogstnodige verbetering „ gewraakt?

D. „ Moet hier verandering zyn (zegt men ook mooglyk) „ om dat thans vele dingen in Datheen onverstaanbaar „ zyn, die in zynen tydt verstaanbaar waren? 't zelve „ kan weder, na verloop van 200. en meer jaren gebeuren „ dat het nu verstaanbare dan onverstaanbaar zyn zal, „ zal men dan met het eigen regt, niet al weder op verandering aandringen? Dog

a. Dat is niet te vermoeden, wyl na zo veel arbeids van brave mannen, de taal tot die volmaaktheid en zuivere netheidt gebragt is, dat niet lightlyk ene zo merklyke verandering in het wezen der zelve te wagten is.

b. En 't komt hier niet alleen in Datheen op *het gebrekkige*

D. b.

kige in de tale aan, waarom verandering gewenscht wordt, maar wel voornaamlyk *op bet zaaklyke* van zyne beryminge, die op de meeste plaatsen genen zweem naar den text van David heeft.

E. „ Dog, mogt men eindlyk voorwenden, deze verandering in het stuk van den openbaren Godsdienst, is door-
„ gaans gevaarlyk en van verre uitzigte; en daarom niet
„ lightlyk te ondernemen, maar liever by het oude, hoe
„ gebrekkig dit ook zyn mogt, te blyven.

Maar wat gevaar is hier te dugten, dat men den mensch van het verstandeloze afbrengt, en met verstandt lere zingen, tot zyn meerdere vertroosting en blydschap? is dat niet hoognodig en betaamlyk?

b. Hier is dan ook zo weinig gevaar in, dan 'er was in de invoeringe van de nieuwe Overzettinge des Bibels.

VYFDE HOOFSTUK.

Overweging en beantwoording der zwaarigheden die tegen de Psalmverandering ingebracht worden.

Maar schoon men nu al, door kragt van redenen, mogte overtuigt zyn van de noodzaaklykheid der veranderinge van het Psalmgezang, zal men nogtans de uitvoering daarvan onmooglyk houden, wegens vele *zwaarigheden*, die men daar in voorziet en opwerpt; die dan ook te overwegen en uit den weg te ruimen zyn.

A. Ik merke vooraf in het gemeen aan:

a. 't Geen de ondervinding geleert heeft *in andere gevallen en plaatsen mooglyk te zyn*, met geen schyn

A. a.

van redenen hier als onmooglyk kan gehouden worden.

Mooglyk is geweest de uitvoering der veranderinge van de Oude overzettinge des Bibels, en de invoering van de Nieuwe, en dat in de gehele Kerke van Nederlandt. Een werk, zekerlyk van vry meerderen omflag en moeilyker nasleep, dan de verandering des Psalmgezangs.

Mooglyk is geweest de verandering van het Psalmgezang zelf in verscheidene gemeenten; als by voorbeeldt, die der *Augsburgsche* geloofsbelijdenisse te Amsteldam en voorts in alle hunne vergaderingen, die van *Doesburg* in plaats van de Psalmen van *van Haagt* invoerende; Der *Doopsgezinden* te Amsteldam, Haarlem, en elders; Der *Hervomde Franschen* te Geneve, in den jare 1699. en nog, voor niet vele jaren daar in gevolgt van de Walsche gemeenten in ons Nederlandt. Wat zoude het hier dan tog onmooglyk maken?

- b. En genomen, *daar waren al enige zwaarigheden* en moeilykheden, 't geenwe niet geheel ontkennen of ontveinzen willen; zou daarom de uitvoering van zo nodig en nuttig werk agterblyven, en onbeproeft gelaten worden? Alle veranderingen; vooral die betrekking op den openbaren Godsdienst hebben, zyn zwaarigheden onderworpen; schrikten die de eerste Kerkhervormers af, om, behalven het herstel van de zuiverheid der Lere, ook vele bygelovige misbruiken, in den openbaren Godsdienst van tydt tot tydt ingeslopen, af te schaffen, en Godts tempel daar van te zuiveren? Most niet het nodige, nuttige en stigtelyke, dat in die veranderinge gelegen is, den ernst doen verdubbelen, om alle zwaarigheden uit den weg te ruimen, door
- eens-

A. b.

eensgezint en voorzigtig beleid, en zulke middelen, die elk in zyne Kerke, Klasse, en Synode zoude kunnen beramen, en dus by algemeen besluit gestaafd met de toestemminge en Hoog Gezag van 's Lands Magten, als Voedsterheren der Kerke, om zo ene gewenschte zaak tot gelukkige uitvoering te brengen?

B. En *die zwaarigheden*, wel ingezien, zyn in wezen zo gewigtig en onoverkoomlyk niet, als men zig wel inbeeldt, naar den ophef, die 'er gemeenlyk van gemaakt wordt. Welaan! laat ons die eens van naby, met een onbevooroordeelt oog beschouwen.

a. „ De gehele Kerk, zegt men, is thans aan de Psalmen „ van Datheen gewent van kindtsbeen af; en hebben „ velen die in hun geheugen geprent: alle menschen „ daar van af, en tot nieuwe te brengen, en daar aan „ te gewinnen, heeft werks in. Dog ik antwoorde:

Had dit niet vry meer plaats, en mogen gelden by de invoeringe van de Nieuwe Overzettinge des Bibels, in plaats van de Oude? Waren niet Predikanten in de Kerke, Leraren op de Hoge Schole daar aan gewoon, in hunne studiën en predikaatsien, gelyk ook de gehele gemeente van Nederlandt? die eensklaps uit de handt te moeten leggen, en in alle omstandigheden van openbaar onderwys, zig van de Nieuwe te moeten bedienen, viel vry wat ongewoner en lastiger. en bleef dat heilzaam werk daarom agter? neen! het most geschieden, en men kwam die zwaarigheid te boven.

b. „ Ja maar velen, voornaamlyk oude lieden, zullen „ uit misnoegen, als niet willende gedwongen zyn, zig „ aan het oude, waar aan zy gewoon zyn, willen houden; „ en deze hunne eigenzinnige hoofdigheidt kan „ in den openbaren Godsdienst niet anders dan ver-

war-

B. b.

„warring in den zang, tot bespottling van den Godsdienst, maken. Dog hier op antwoorde ik tweefins: 't is niet wel te vermoeden, dat, wanneer by openbare aankondiging en vermaning tot gehoorzaamheid, (gelyk by de invoeringe van de Nieuwe Overzettinge des Bibels geschiedde) door de Hooge Overheid; na dat op alle de predikstoelen, door openbare leerredenen wegens het nodige, nuttige en stigtlyke van die veranderinge, de gemoederen bereidt en opgewekt waren met alle vriendelykheid en Christelyke bescheidenheid, iemandt; die enige vreze voor Godt, en eerbiedt voor zyne wettige Overheid en Leraren hadde, zig opzettelyk daar tegens zoude willen verzetten, en door halfstarrigheit, wanorde in den openbaren Godsdienst aanregten. Behalven dat, wanneer zo boos een opzet te veel doorstraalde, en daar door waarlyk wanorde verwekt wierde, wel midelen ter beteugeling van zulken aan de handt waren by de Polityke Magt.

b. En waren 'er al enigen, vooral oude lieden, die uit zwakheid zig niet wel gewinnen konden; men geve die in Christelyke vryheid wat toe.

Het getal der zelve zal zo groot niet zyn, of het zal als hier en daar onder anderen verspreit, vooral zo zy niet luide doorzingen, maar wat stiller en met minder duidelyke uitsprake, vooral van de laatste zangwoorden (waar toe zy vriendelyk verzogt konden worden) door den algemenen galm van vry groter getal, haastlyk verzwolgen en verdooft worden.

Ook kan dat, menschelyker wyze, van geen langen duur zyn; wyl zy, of zelfs het wel ras zullen moede worden; of terwyl het een geslagt gaat, en het ander

B. b. b.

der komt, wel haast uitgestorven zullen zyn, en de zang van het nieuwe daar door algemeen worden.

Behoudens den zang van het nieuwe, in den openbaren Godsdienst, wordt elk vry gelaten voor zig zelve, in zyn huisgezin, of waar het hem gelusten mag, Datheens Psalmen *wydt ende breidt onverdrotten* te blyven zingen; dat hy zig daar mede by zig zelve vermake en stigte, vindt hy 'er meerder stigtige in voor zig zelve. Ten minsten zal hem de redelykheid wel gebieden, dat hy, om een vers of twee, dat hy t'elkens met de gemeente in den Godsdienst te zingen heeft, zig wel met de gemeente zal dienen te verenigen in den zang van het nieuwe, daar zyn geweten geen last by lyden zal.

- c. „ Maar, zal men mooglyk zeggen: welke kosten zal
 „ die verandering van Psalmen by elk veroorzaken;
 „ daar elk zyn Psalmboek van Datheen voor een nieuw
 „ zal moeten verwisfelen of wel enen gehelen nieuwen
 „ Bibel zal moeten kopen, daar de nieuwe Psalmen ag-
 „ ter gebonden zyn; en wien komt dit gelegen, voor-
 „ al lieden van geringen doene? Dog

Dit hadde ook plaats by de invoering van de nieuwe Bibelvertalinge; en die kosten komen in gene vergelyking by deze geringe, die men hier zoude moeten maken.

Niemandt behoefde zig daarom ook van enen nieuwen Bibel te voorzien; maar konden de nieuwe Psalmen, in alle *formaten*, afzonderlyk gedrukt worden, om die by zynen Bibel te kunnen laten binden, of die afzonderlyk by zig ter kerke te kunnen dragen. En wat kosten zullen tog zo een Psalmboek maken? die ook voor geringen van geringen prys kunnen worden aan-

gelegd; daar vermogenden zig des weinig bekreunen zullen, 't geen zy daar voor zullen moeten besteden.

Ook zal die zwarigheidt van nieuwe kosten te maken, ten minften voor anderen, binnen korten tydt ophouden; wanneer voortaan na de invoering, of vaste bepaling van de invoeringe van een nieuw Psalmboek, het Psalmboek van Datheen nooit meer opgelegd, of agter de Bibels zal mogen gedrukt of ingebonden worden. En zal ook de schade die de boekverkopers mogen lyden aan den voorraadt, dien zy van Datheen nog mogten hebben, in het vervolg hun ryklyk vergoedt worden, door vertier van het nieuw Psalmboek. Konnende boven dat, het ook niet wel zyn, of de een of ander moet by de openbare veranderinge van enige zake; 't zy verbodt van deze of gene koopmanschappen; 't verminderen of biljoen verklaren van enig soort van geldt, in 't mindere of meerdere wel enige schade lyden: 't geen hy, wyl 't onmoglyk is, in zaken van dien aardt, allen man van pasfè te maken, zig om des algemenen nuts wille getroosten moet voor dien tydt.

Dog, behalven dit, meent iemandt (zig op den handel wel verstaande) dat 'er geen Psalmdrukkers zouden zyn, die niet gaarne allen hunnen voorraadt van Psalmen tot misdruk zouden tellen, indien men hun, die ze tot hier toe werklyk gedrukt hebben, voor vyf jaren en niet langer, bevoorregte; of, kan dat niet zyn, aanbestelde zo vele Psalmboeken, alsze van de oude nog in voorraadt hadden (mits dat getrouwlyk doende blyken, daar 't behoren zoude) van de nieuwe te zullen leveren. En zal ook de gehele voorraadt van Psalmboeken in Nederlandt zo byster groot niet zyn (zynde de Psalmen op hele noten, doorgaans maar 20 vellen druks,

B. c.

druks, en de meeste minder) en kan zo grote somme geldts niet eens uitmaken, dat zy niet heel light schadeloos te stellen waren, wat enigen hier ook van het tegendeel mogten roepen.

d. „ Eindelyk zal men zeggen: Hoe zal zo een werk in
 „ zo vele en talryke gemeenten van geheel Nederlandt
 „ kunnen ingevoerd worden, zonder wanorde en ver-
 „ warringe?

Dog waarom niet? zyn alle die gemeenten by een vergadert, en zingen die te samen? geensins! Die verandering geschiedt dan maar op elk dorp, in elke stad, in elke kerke derzelve, en wordt dus ongevoelig algemeen over gansch Nederlandt. Geschiedt het nu in éne gemeente zonder wanorde, gelyk uit aangehaalde voorbeelden getoont is, zo kan het ook geschieden in alle andere, daar de talrykheid of veelheid der gemeente nog toe nog af kan doen, daar elk maar in zyne eigene gemeente of kerke zingt. Men hore die van *Geneve* by eigene ondervindinge spreken in hunnen reeds aangehaalden brief aan de Walsche kerken van Nederlandt: " De goede uitflag (zeggen zy) Gode zy „ dank, heeft onze verwagting te boven gedaan. Na „ dat de genen, die 'er meest tegen waren, onze redenen hadden overwogen, zyn zy voldaan gebleven, „ en al de wereldt ziet thans met blydschap deze voor- „ delige vaststelling. Wy verklaarden aan elk de vry- „ heidt te laten van de oude of nieuwe Psalmen te zin- „ gen: maar daar verliepen geen twee of drie weken, „ of elk wilde de nieuwe hebben. En wy konden u „ verzekeren: *dat 'er geen de minste wanorde in het* „ *zingen veroorzaakt is, nog in onze stad, nog in on-* „ *ze gemeenten ten platten lande, daar wy deze Psal-*

B. d.

„ *men ingevoert hebben.* In tegendeel, wy vernemen
 „ met vermaak, dat de landlieden die zelfs zingen met
 „ de zelve waardigheid als de oude; en dat zy vele
 „ vergenoeging daar in betuigen te hebben, *om dat zy*
 „ *dezelve beter verstaan.*

Dit, en het voorbeeld van de Nederlandtsche Walsche
 gemeenten, in de gelukkige uitvoeringe van die veran-
 deringe, hadde onder de doopsgezinden voor enige ja-
 ren geen geringe kragt, wanneer onder hen in Noord-
 hollandt, by de Waterlandtsche en Vriesche societeits-
 vergadering, van dit stuk gehandelt werd; en 't zou
 toen gevolgt zyn van alle die geloofsgenoten aldaar,
 hadt men over de keure van 't Psalmboek kunnen over-
 een komen: Stemmende de helft der gekommitteerden
 voor GHYZEN, en de andere helft voor het *Haarlemsch*,
 dat zedert in de Ryp, Zaandam aan de Oostzyde, enz.
 is ingevoert; naar het berigt dat ik hebbe van zekeren
 vermaarden leraar dier gezintheit, in ene voorname
 stadt in ons Vaderlandt, in zyne aanmerkingen die zyn
 eerw. my op dit myn werkje, zo gulhartig als bondig
 heeft medegedeelt.

Zo dat, alle deze dingen wel gewikt en gewogen zyn-
 de, ik voor my zelve niet anders zien kan, nog begry-
 pen dat anderen ook niet zouden kunnen zien, als alle
 vooroordeel voor ene oude erfgewoonte, en tegens al
 wat maar den naam van nieuw heeft, eens afgelegd, en
 de zaken met bedaarden gemoede, onbevooroordeelt
 overwogen worden, dat deze Psalmverandering in den
 openbaren Godsdienst, niet van de hoogste noodzake-
 lykheid en grootste stigtinge voor de Nederlandtsche
 gemeenten zyn zoude; en waarom het niet mooglyk
 zoude zyn, dezelve, op het loslyk en welgeslaagt voor-
 beeldt

B. d.

beeldt van andere gemeenten, te ondernemen: als met betamelyken ernst, en nodige voorzigtigheid, de handt eens aan zo een heilzaam werk geslagen wierdt, dat zo lange te vergeefs gewenscht is, onder zo groot een verschoot van betere Psalmen, die 'er voor handen zyn. Daar wy, die, in alle geschiktheid van het geen tot goede ordre van den uitterlyken Godsdienst strekken kan, nog in keurige vertalinge van het woordt des levendigen Godts, gene ander gemeenten behoeven te wyken; indien niet overtreffen, alleen van allen dat verwyt moeten horen, dat wy smaak vinden in het erbarmlykste Psalmgezag, dat aller christenen oren on aangenaam en onwaardig is.

ZESDE HOOFSTUK.

Overzeggende de Middelen, door welke de Psalmverandering in den openbaren Godsdienst, zoude kunnen bevordert worden.

De noodzaaklyheid der veranderinge van het Psalmgezag nu uit al het gezegde vastgestelt zynde, en de zwarigheden die daar tegens konden bedagt worden, uit den weg geruimt, zal nu alleen de bedenking moeten vallen, door welke *wegen* en *middelen* die het allergevoegelykste zoude kunnen bevordert worden: 't geen dan ook het laatste is dat my te onderzoeken staat.

Twee wegen staan hier open, van welke een alleen kan worden ingeslagen. Naamlyk, dat het geschiede of

A. Door *verbeteringe van Dathenus Psalmen*; of

D 3

B. Door

A.

B. Door *een geheel nieuw werk* van Psalmberyminge in zyne plaatse ten kerkgebruike in te voeren.

Ontrentt welke twee middelen ik de vryheidt zal nemen, om, zonder enig vooroordeel, en onder verbeteringe, myne gedagten met alle zedigheit en bescheidenheit voor te stellen, zo als ik in gemoede oordele, dat het ten besten nutte der kerke zoude mogen strekken.

A. Dat het behoorde te geschieden *door verbeteringe van Datheens Psalmen*, in alles wat kwalyk van hem gezegt was, en wegneminghe van zulke uitdrukkingen, die den meesten aanstoot en ergernis geven

a. Schynt in den eersten opslag betaamlyk en redelyk, om 's mans verdienden lof, die waarlyk in zynen eenvoudigen yver wat groots gedaan heeft, niet te bezwalken: en schynt het hart en ondankbaar aan zyne verdienste, hem, na zo langdurig gebruik, nu, als onnut buiten te werpen.

Van dat oordeel waren, naar het schynt, al vroeg de vermaarde REVIUS en VAN HEULEN, die, na dat reedts de Psalmen van MARNIX, in den jare 1580. en van KAMPHUIZEN, al in het begin van de voorgaande eeuw te voorschyn gekomen waren, evenwel *ene verbetering van Datheens Psalmen* ondernomen hebben, in de jaren 1640. en 1649. daar mede te voorschyn komende. Gelyk ook nog later, de neerstige Trommius, met dat zelve oogmerk, dat beproefde in den jare 1695. na dat, boven de gemelde, nog wel een getal van 16 Psalmdighteren, op de zangwyze van Datheen zig hadden opgedaan: onder welken waarlyk zulken waren, die het openbaar kerkgebruik zeer wel verdienden,

in-

A. a.

indien men op verandering, en invoering van een nieuw werk met ernst ware bedagt geweest.

b. Dit middel egter (mag ik myn oordeel vrymoedig zeggen) schynt my, behoudens Datheens verdienden lof, gansch ongeraden, om volgende redenen, die elk zonder vooroordeel wikken en wegen kan.

a. Wat verbetering tog ook ooit ondernomen zy, of nog ondernomen mogte worden ontrent het werk van Datheen, het zal altoos een gansch onvolmaakt en gebrekkig werk blyven: als zynde zo algemeen bouwvallig in zyn gestel, dat men 'er niet aan roeren kan, of het gansche gebouw moet instorten; of men moet veel onaangeroert laten, en zo zal Datheen weder overal doorsteken.

Dit erkenden de verbeteraars van Datheens werk zelfs, dat het op vele plaatsē *geheel en al onverbeterlyk* is; vooral ten aanzien van de Dightmaat, daar, gelyk men zegt, geen mouwen aan te stellen zyn, nogte iets goedts van te maken: waarom ook *van Heule*, naar zyn getuigenis, in de voorreden zyner Psalmen, Datheens werk in verscheidene Psalmen geheel heeft moeten voorby gaan, en die zelf geheel en al van nieuws heeft moeten berymen.

b. En als men tog tot verandering komen zoude, ware het dan niet beter, daar tog dezelve moeite moet gedaan worden, van eersten af aan naar de beste gaven te yveren, en het meest volmaakte te zoeken; dan dat men met ene zogenaamde verbeteringe, in het verhanfelen en kalefaten van Datheen, zo goet en kwaadt als men kan, altoos zal blyven hinken en kreupel gaan? immers het komt my dus voor.

c. Zal dat juist tot oneer en smaadt van Datheen strekken,

A. b. c.

ken, dat iet ten nutte der kerke geschiede, 't geen hy zelf, by zyn leven, menigmaal gewenscht heeft, dat andere Psalmen mogten ingevoerd worden? is ook *Th. Beza*, een Godtgeleerden van gene mindere verdiensten dan *Datheen*, ook smaadt aangedaan, dat men zyne en *Marots* Psalmen voor betere verwisfelt heeft in de Fransche kerken? En genomen het ware zo eens; zal dan de eer en lof van enen man moeten opwegen de eer, het nut en de stigting der algemene kerke; de eer van onzen redelyken Godsdienst, die met verstandt geschieden moet; of zyn wy zo verre dienaars van menschelyk gezag en ere geworden, dat wy dat alles daar aan zullen opofferen? dat zy verre!

B. Dus schynt het my dan raadtzamer toe, dat die verandering zoude geschieden, indien zy ooit zal ondernomen worden, door *invoering van een geheel nieuw werk van Psalmberymingen in de plaats van Dathenus*

a. En hier ontrendt zoudenwe *vooraf* de volgende bepalingen maken, en als *hoognodige vereischters* voorderen, welke ik ook vermoede, dat elk, als ten hoogsten betaamlyk, my zal toestaan. En deze komen hier opuit:

a. Dat in zodanig een werk *de gewone zangwyze van Dathenus Psalmen* behouden worden. Want gelyk dit in den eersten tydt *Datheen* den voorrang boven de Psalmen van *Nieuveldt* en *Utenbove* gegeven heeft, om in dezen eensgezint met de Walsche broederen in Nederlandt te blyven; zo zoude die zelve reden ook thans gelden, met opzigte op alle de Walsche niet alleen, maar ook de Hoogduitsche protestantsche kerken, die dezelve zangwyzen, niet tegen-

B. a. a.

genstaande de veranderinge van hun Psalmgezag, behouden hebben. Behalven dat de verandering van zangwyze, en nieuwe by jongk en oudt te moeten aanleren, een werk van velen arbeid zyn zoude, velen zoude affchrikken, of verwarring, in den Godsdienst veroorzaken. En waar toe tog nieuwe zangwyzen? daar, naar het getuigenis van voorname zangkonstenaren, de gewone zangwyzen zo konstig, schoon en verheven zyn, als men ooit zoude kunnen wenschen.

b. Voorts zoude ik eischen, dat het werk naar den aardt der dicht- en zangkunde, ook *aan dichtmaat en rym gebonden* ware: want tog buiten dit kan het naamloosden naam van een gedicht en gezang niet hebben: want schoon wel, ten opzigte van het lesste, naamlyk het rym, Grieken en Romeinen dat niet waarnemen, als niet tot het wezen van een gedicht behorende, daar men, buiten dat, de verhevenste gedagten alleen aan dichtmaat binden kan; komt egter dit altoos by de Nederlandtsche dichters voor, van de oudtste tot op de tegenwoordige tyden toe, als tot het wezen van een gedicht of gezang behorende. Hoewel, 't is waar, dees en geen Nederlandtsche dichter, in enige gedichten de Grieken en Romeinen in dezen wel eens nagevolgt heeft, dog in zo weinige proeven, dat zy genoegzaam toonden van oordeel te zyn; dat het met den aardt en 't algemeen gebruik der Nederlandtsche dichtkunde niet overeenkwame. Behalven dit alles, is niets bekwaamer om den geest te kunnen opwekken, dan de dicht- en zangmaat, die, boven ene gebonden reden, daar toe veel vermogen op den geest heeft.

E.

c. Al

B. a b.

c. Al verder zoude ik in die beryminge bedingen: dat men zig *stiptelyk houde aan Davids woorden, naar de Nieuwe Overzetting des Bibels*, zo veel de dichtmaat en het rym enigzins zoude kunnen toelaten op de vloeijsfte wyze; en zorge, dat men door enige omschryving, die men nodig mogte hebben, den zin en mening van den heiligen Dichter uit het oog niet verlieze. Een beding zo redelyk, dat ik nodeloos agte, dit met enige redenen verder te staven.

d. Waar uit dan ook zal moeten volgen, dat zo ene beryming *niet ingerigt zy by wyze van brede en dichtkundige uitbreidinge of verklaringe van Davids Psalmen*, naar mate de dichter, door den gloedt van zyn dichtvuur of dichtkundige verbeeldingen, daar toe zoude mogen vervoert worden; 't welk niet zo zeer het zingen van *Davids Psalmen*, maar van een eigenwillig menschlyk werk zoude worden; en men daar door lightlyk van de meninge en het oogwit des Heiligen Geestes konden worden afgeleidt.

e. Al verder zoude ik daar op staan: dat het werk *met enen kräftigen styl, zuivere tale, en op ene aan de dichtkunst voldoende wyze, uitgevoerd worde*: immers daar in, hoe gering dit ook in de ogen veler onkundigen zyn moge, zal men het oorspronklyk werk van den Godtlyken Dichter 't naaste bykomen; welken ten voorbeeldt te nemen in den dienst van Godt immers niemandt redelyker wyze kan wraken, maar dit als een onvermydelyken pligt zal moeten rekenen.

f. Eindelyk agte ik redelyk en betaamlyk: dat zo een werk *uitgevoert zy, door iemandt die in de gemeenschap van de Hervormde Kerke staat of gestaan heeft,*

en

B. a. f.

en niet tot de gemeente van enige andere gezintheit behore. Want, hoewel wy erkennen, dat ook onder de lesften geweest zyn dichters van name, die zig in deze renbane loflyk gekwetten hebben, en wy hier door niets van hunnen verdienden lof willen verkorten; zal men nogtans, ja zy zelfs, moeten erkennen, dat het met de redelykheid en slichtinge meest overeenkome, dat men zig bediene van den arbeid onzer eigene belyderen, daar stof in overvloedt is in den boezem onzer kerke, zonder dat men die van elders behoefte te zoeken. Gelyk zo de Luterschen, Mennoniyten en anderen, ons daar in zyn voorgegaan*.

Deze lesfte bepaling wil ik egter alleen in dien opzigte verstaan hebben, dat in agt behoorde genomen

* Zeker Heer, die op dit werkje (voor de uitgave) my zyne aanmerkingen heeft mede gedeelt, staat my de voren gemelde vereischten, als ten hoogsten billyk en noodtzaaklyk toe; maar zoude boven dezelve ook nog als een *vry nodig vereischte* opgeven: dat men, 't zy Datheen verbeterende naar de nieuwe overzetting des Bibels, of ene gansch nieuwe beryming toestellende, die *op alle de uitgangen van Datheen* berymde, en, zo veel het wezen kon, ook met hem begon; om dat de gemeente dus ongevoeliger van de ene tot de andere beryminge zoude overgaan, en 't geheugen daar door merklyk zal geholpen worden. Of schoon ik, om vele redenen en zwarigheden, van andere gedagten zyn moge, wil ik die liefst niet aanroeren, opdat ik niet schyne my zelven hier als keurmeester op te werpen, maar hebbe billyk geoordeelt, dit, nevens 't myne, aan 't oordeel van kenneren over te geven. Alleen voege ik hier by, dat de bekende *Frans van Bergen*, gezegt *Montanus*, van 't zelve oordeel geweest schynt te zyn: immers, indien 't waar is, dat hy de *Psalmen van David* op alle de uitgangen van Datheen berymt hebbe (gelyk my voor enige jaren verzekert werdt.) En dat handtschrift nog onder de nakomelingen van zyne familie, hier in Zeelandt, zoude berusten, hoe wel ik, wat moeite ook aanwendde, dat handtschrift niet hebbe konnen ontdekken.

B. a. f.

men te worden, indien een Psalmboek ingevoerd zoude worden dat van *enen dichter alleen was opgesteld*, die, indien hy van ene andere gezintheid ware, hoe regtzinnig en keurig zyn werk ook zyn mogte, egter den zwakken onder ons ergernis geven zoude, 't geen met reden te vermyden is.

Dog kreegmen ene nieuwe beryming, tot opstel, van welke alle brave geesten en beste dichters zouden uitgenodigt worden, om uit die allen, het beste kiezende, een geheel Psalmboek t'samen te stellen: kan ik niet zien, waarom die van andere gezintheiden, onder welke ook dichters van den eersten rang te vinden zyn, noodzaaklyk zouden buiten gesloten worden. Daar tog in zo een geval, alle namen der opstellersen verzwegen zynde, niemands naam iemandt ergeren kan; nog de zaak, door enigen kommer voor onregtzinnigheid, nadeel lyden; daar alles tog ter naauwkeurige toetsē, en goedkeuring zoude moeten gebragt worden, van daar toe gestelde overzieneren en goetkeurderen, die uit den schoot onzer kerke, als ten hoogste nodig en billyk, zouden moeten genomen worden.

b. Dit alles dus vooraf toegestaan en vastgesteld zynde, zal nu maar alleen de bedenking vallen, *op welk ene wyze men*, in gevalle van de veranderinge van het Psalmgezag, aan alle die vereischen zal kunnen voldoen.

Waar ontrendt maar twee middelen zyn,

a. Of door keure uit de reeds *in wezen zynde* Psalm-dighteren;

b. Of door berymen van *een nieuw werk*, buiten die alle.

In gevalle men tot het eerste kwame, namelyk:

A. De

B. b. b.

A. De keur uit de reeds in vœzen zynde Psalm-dighteren zal dan het onderzoek vallen, wie van hun allen, best aan alle die vereischens voldoen zal, en derhalven, tot wien de kerk hare keur gevoeglykst zoude kunnen bepalen? schoon ik my hier niet vermeten wil my in dit stuk als keurmeester op te werpen, duide egter niemandt ten argste, dat ik, met zedigheid, naar mynen sijnak, myne bedenking opgeve, zonder iemandt in zyn verdienden lof te verkorten. Dus is myn oordeel

A. Dat 'er velen zyn, die (onvermindert den lof van hunne voortreffelyke werken) hier, met opzigte op de voorheen gemaakte bepalingen alleen, indien die aangenomen werden, in geen aanmerkinge zouden kunnen komen, om tot openbaar kerkgebruik ingevoert te worden, als in welke die vereischten, in dezen dit, in anderen dat, ontbreken. Want daar zyn 'er die

1. Niet op de eige wyze van Datheen berymt zyn, als *Nieuweldt, Utenhove, Geldorp, VAN EKE, VONDEL, VLAKVELDT, OUDAAN, EN DE GROOT.*

2. Die aan geen dichtmaat en rym gebonden zyn, naar den aardt van de Nederlandtsche dichtkunst, maar enkel de woorden der overzettinge, naar het getal der zangversen, en muzyknoten, met meerdere of mindere byvoeginge, of herhalingen der textwoorden, geschikt hebben: dus heeft het *J. de Brune* begrepen, in twee onderscheidene werkjes, die in den jare 1650. al in aanmerkinge kwam van de Heeren Staten van Hol-

landt en Westvrieslandt, dog by het advys van de Theologische Faculteit van Leiden afgeraden. vid. COCCEJI, *op. tom. 6. in Consiliis. pag. 3.* Zo ook DISSELBURG, en *Deutekom*; welke lesste by de Ged. van 't Synodus van Vrieslandt, in den jare 1701. finaaklyk gemaakt werdt.

3. Die naar de nieuwe overzetting des Bibels niet geschikt zyn : als *Marnix*, HUBERT, *Camphuizen*, en allen die onder No. 1. gemeldt staan.
4. Die bredé uitbreidingen, of verklaringen in hunne berymingen opgeven: onder deze is, behalven *Vlakveldt*, *Oudaan*, *van Eke*, *de Groot*; ook te tellen de Heer M. GARGON: die in zyne beryminge, de vertaling van den Prof. VAN TIL, uitbreidender wyze volgt, met aanwyzinge van sprekeren, zangbeurten, en het Profetisch vertoog, in elken Psalm. Welk werkje, hoe kunstig en voortreffelyk ook (behoudens 's-mans agtinge) myns oordeels niet ten kerkgebruike aan te raden is, naardien die uitvoering en opvatting, (de reden van bondigheidt onderzoeke ik niet) maar als gedagten van byzondere geleerden, en niet van allen of het gemeen gevoelen der kerke kan gehouden worden, en daarom met die volle overredinge des gemoedts, niet voor de mening des Geestes kan gehouden, en by elk gezongen worden, 't geen egter in den openbaren Godsdienst behoort.

B. b. b. A A. 4.

5. En wat de zuiverheid van tale en dightkunde aangaat, die ontbreekt gewislyk ook in velen, in den enen min, in den anderen meer, naar mate dat zy enen tydt beleefden, in welchen die min of meer gezuivert was, of ook mindere of meerdere kennis van, of oplettenheid op dezelve by hen plaats hadden: van hoedanigen hier byzondere aanwyzing te doen, buiten myn bestek, en de juiste bepaling van hunne mislagen, buiten myn vermogen is.

6. Van andere gezinthen buiten de Hervormde kerke, zyn ook verscheidene; en onder dezen zyn te tellen: *Camphuizen*, *WESTERBAAN*. De *Doopsgezinden* van *Haarlem* en *Amsteldam*, *J. Oudaan*, en *J. VAN BELLE*; *W. van Haagt*, en *J. DOESBURG*: als mede *A. VAN OVRBEKE*, en het fraay uitgevoert werk van *CHR. BEUDIKER*; welke lesste tot de gemeente der *Augsburgsche* geloofsbelijdenis behorende, anders *Lutherfchen* genaamt, by ons dan in gene aanmerkinge kunnen komen.

B. Buiten dezen egter zyn 'er nog velen, die aan de voorgestelde vereischens, in hunne beryminge voldoen, in het mindere of meerdere; en dierhalven in aanmerkinge kunnen komen, om uit dezelve ene keur te doen tot gebruik der kerke. En onder dezen zyn 'er

1. Die, naar hun eignen dightkundig vermogen, met allen vlyt, een Psalmberyming hebben toegefelt, dog op verscheidene wyze

§. De-

B. b. b. A. B. I.

§. Dezen hebben zig in allen opzichte geschikt, naar het werk van Datheen, met gelyk getal van versen hem nazingende, om met of benevens hem, van den genen dien 't gelusten mogt, in de kerke te kunnen gezongen worden. Dezen zyn *Boey, Bruno* (die ook zelf het geen van *Datheen* wel gezegt was, in zyne beryminge behouden heeft,) *CLERQIUS, CELOSSE, ROLDANUS, SIX, VAN CHANDELIER, HALMA, SMOUT, VAN GUNST*; onder alle welke, onvermindert iemandts lof, myne keur staan zoude tusfchen *Six* en *Halma*, die in gelykformigheidt aan de Nederlandtsche *Overzettinge*, grondige kennisfe en zuiverheidt der Nederlandtsche tale, verhevene dichtkunde, onbedwongen en vloeienden styl, myns oordeels, alle anderen voorby streven; en welke lesfe ook reeds het getuigenis van alle de *Vaderlandtsche Akadèmien* heeft weg gedragen, en der kerke aangeprezen is.

§§. Genen, om nog nader aan den text te komen, hebben hun werk in mindere zangversen dan *Datheen* te samen getrokken: hier in is *CHRIST. PIERSON*, gelukkig voorgegaan en geslaagt; maar niet min gelukkig gevolgt van *Jan van Belle*, met vry meerdere bekortingé, vloeienden en zuiveren styl en tale; die (viel men op zo een bekort werk, men ging men van dien stokregel af, van genen te kiezen die buiten

ten

B. b. b. A. B. I. §§.

ten: de gemeenschap der Hervomde kerke stontd, dien ik voor my egter vast houde) gene geringe aanmerking verdienen zoude

Maar anderen hebben, 't geen zy by zig zelfs niet vonden van anderen ontleent, en met uitlezinge van het beste, dat zy vonden by anderen, die hen voorgestaan waren, een nieuw werk te samen gestelt: dus kwam eerst *H. Ghyfen* te voorschyn; naderhandt gansch niet verwerpelyk gevolgt van K. VAN VLEUTEN; hebbende de eerstgemelde by den Nederlander een algemene toejuiching verkregen, en tot heden behouden; welke hy ook, myns oordeels, wel behouden zal, en by berading van keure, benevens *Six* en *Halma*, by my het drietal zoude helpen uitmaken, om uit het zelve enen tot gebruik der kerke af te zonderen.

B. Maar mogelyk zoude 't niet ongeraden zyn, om, door verkiezing van enen boven alle anderen, de ere van anderen, die ook genen geringen lof verdient hebben, niet te benadelen: *dat een geheel nieuwe Psalmberyming toegestelt wierde.* Het zy dan

A. Met uit alle gemelde Psalmdighteren, die in aanmerkinge, volgens onze gelegde gronden, konden komen, ene naauwkeurige verkiezing te doen van het allerkragtigste en naast by den text der overzettinge komende, 'tgeen men by iemandt derzelve vinden konde; op het voorbeeldt van

B. b. b. B. A.

gemelden *Ghyfen*, die het zyne uit een zeventien tal te samenfelde: welk aantal federt merklyk vermeerderdt is. Dog moet ik egter bekenen, dat ik niet zien kan, dat iet zoude konnen voortgebragt worden, dat het werk van *Ghyfen* zoude konnen opwegen: en dus ware dit, in myn oog, nodeloze moeite.

B. Beter ware 't dan mooglyk, dat een geheel *nieuw werk ondernomen werdt*, door een gezelschap van de braaffte en godvrugtige dichteren van dezen tydt, het zy dan uit den borgerstaat, of predikanten, die maar de vereischte bekwaamheden daar toe hadden.

i. Dit komt my nog het raadtzaamste voor;

§. Om genen byzonderen naam van dezen of genen boven anderen in de kerke te verheffen, en alle wangunst te ontgaan van nakoomlingen der zulken, die de Psalmen reedts berymt hebben.

§§. Het kan ook niet wel anders zyn, of door dit middel zoude een werk moeten voortkomen, zo na als het aan de volmaakteit kan gebragt worden; wyl dit niet van enen alleen, die doorgaans blindt in zyne eigen zaak is, maar van velen gewikt en getoetst zoude konnen worden met de allergrootste naauwkeurigheid.

2. En werdt men in dit stuk met my eens van het zelve oordeel, zo zou de bedenking vallen, op *hoedanige wyze dit best* zoude konnen *uitgevoerd* worden?

§. Moog-

B. b. b. B. B. 2.

§ Mooglyk zoude dit de gemaklykste, spoedigste en minst kostbare weg zyn. Dat het, by openbare uitnodiging, op Hoog Gezag, allen fraaijen geesten en bekwame dichteren vryftonde, zodanige Psalmen, als 't hun geluste te dichten, (mits voldoende aan de regelen bl. 32-35. van a-f.) met beding dat hunne namen nooit mogten bekendt zyn.

Dat zy hunne stukken aan daar toe, ook by Hoog Gezag aangefelde, *Overzieneren* uit taal- en dichtkundige Godtgeleerden, of ook wel andere beproefde dichters daar by gevoegt, zouden overzenden; ende ze daar uit, zonder vooroordeel het beste zouden kiezen, en uit die stukken een samenstel opmaken van alle de Psalmen.

Dat, voor den afdruk, dat samenstel, by *bladen*, in elke Provinsie, in klenen getale, by enen of weinige boekverkoopers gezonden werd, om 'er nog het oordeel van dichtkundigen, tot verbetering of meerdere netheid, op in te nemen, door openbare uitnodiging, die hunne aanmerkingen aan die *Revisores* zouden toezenden; na welk het werk eerst volkomen afgedrukt most worden, ten algemenen gebruike.

Langs dezen weg is 't wel te vermoeden, dat niet een groot getal van rymen

ren, maar een klein, dog genoegzaam getal van brave dighteren, zig zullen opdoen, die, niet uit eerezugt of loon (die by 't verzwigen der namen niet te halen is) maar enkel tot Gods eer, en stigtinge der kerke, hunne gaven zullen opwekken, om een zo nuttig werk te helpen bevorderen; en kan niet anders gewagt worden, dan dat een Psalmboek van de fierlykste netheid zal te voorschyn gebragt worden.

§§. Of hier in konde op dezelve wyze gehandelt worden, gelyk gedaan is ontrent de nieuwe overzetting des Bibels,

†. Zeker bepaalt getal van personen (laat het naar het getal der Nederlandtsche Provinciën eens zeven zyn) behoorden verkoren te worden, tot de *beryming* der Psalmen; en ook zo vele anderen tot *overziening* van het werk.

††. Zodanige konden in elke Provincie door synodaal besluit opgegeven worden, als onder hen tot dat werk geschikt en bekwaam geoordeelt zouden worden, zo ten aanzien van hunne kundigheid in de grondtale, als geoeffentheid in de Nederlandtsche tale en dightkunde; en die by uitgegevene proeven als zulken bekendt stonden.

†††. De personen, dus synodaal opgegeven by elke Provincie, konden alle

voor-

B. b. b. B. B. 2. §§. †††.

voorgeftelt worden aan de *Cætus Hagienfis*, daar de Gedeputeerden van alle fynoden, onder het gezag van hunne Hoog Mogende te famen komen, en het gansche lighaam der Nederlandfche kerken *representeren*: Deze zouden uit die overgeleverde personen, een bepaalt getal van *Pfalmdichteren* en *Overzieneren* verkiezen, waar te mooglyk, uit elke Provincie enen, of, indien het zonder nayver gefchieden konde, die voor de bekwaamfte bekendt ftonden, zonder opzigt op de Provinciën te nemen. Dóg dit alles na voorgaande verzoek om, en verkryging van de toefemminge der Provinciale, of Algemene Staten.

††††. Deze zouden het werk onder malkanderen kunnen verdelen, en, geluste t hun, buiten hunne aanbevolen taak, nog dezen of genen Psalm te dichten, die ook nevens andere ter toetfe konden overgegeven worden, om te beſchaven.

†††††. Elk konde zyn werk te huis afdichten, en aan de naastgelegene overzieners mededelen, ter provifionele toetfe; maar na het volbragte werk zouden de dichters en overzieners, op zekere bepaalde plaatſe, het zy 's Gra-

46. AANMERKINGEN OVER

B. b. b. B. 2. §§. ††††.

venhage, of Leiden, te samen komen, om 't werk met alle naauwkeurigheid te overzien, en tot zyn volkomen beflag te brengen.

†††††. Na de onderlinge goedtkeuring, zoude de Autoriteit van hunne Hoog Mogende moeten verzogt worden, om, onder hunne goedtkeuringe en gezag, ten algemenen gebruike in alle de Nederlandtsche kerken te kunnen ingevoerd worden, met ernstige vermaninge en bevel, om in den openbaren Godsdienst zig daar aan te houden, zonder inmengsel van enige anderen, onder het openbaar kerkgebruik.

En zoude daar toe ook hoognodig zyn, wanneer nu het besluit ter verandering by de Hoge Overheid vast stonde; dat de leraars der gemeenten, by alle gelegenheid alvorens de gemoederen der kerkleden daar toe bereidden, tot wegneming van alle vooroordelen tegens zo nuttig en nodig een werk, door vriendelyke sâmenspraak, en, naar gelegenheid der stoffe, ook in hunne predikaatsiën en katechisaatsiën, daar op aandrongen, dog met voorzigtige bescheidenheid. 't Geen dan behoorde gevolgt te worden met een plegtige Predikaatsie, ten dien

B. b. b. B. 2. §§. †††††.

dien einde, op Hoog Gezag te doen, 't zy te voren, 't zy ten zelven dage, als die nieuwe Psalmen, ten eerfftenmale, in den openbaren Godsdienst zouden gezongen worden. Men kan niet twyffelen of dit zoude van een gewenschte en gezegende uitwerkinge zyn.

†††††. Dog, naardien een werk, door verscheidene dichters te samen gestelt, noodzaaklyk ene merkelyke ongelykformigheid in de spellinge zoude onderworpen zyn, dat enige wanstal zoude mogen geven; zo schynt, myns oordeels, ook raadtzaam, dat het gehele werk door éne handt wierde afgeschreven, met zo ene spellinge, die de natuurlykste is: ja dat ook daar in gevolgt werde de spelling in de Nederlandtsche Bibelvertalinge gebruikt; mits enige veranderinge in het spellen, thans ten enemale buiten gebruik, te maken: by voorbeeldt, van de **c** voor **k**: **ck** voor **k**: **ph** voor **f**, en meer diergelyke, waar ontrendt eerst ene vaste bepalinge konde gemaakt worden, om hier in enen eenparigen voet te houden.

B E S L U I T.

Zie daar, onbevooroordeelde Lezer! door deze of diergelijke middelen, mene ik, onder verbeteringe, dat het Psalmgezag in den openbaren Godsdienst zoude kunnen en behoren verbeterdt te worden; op dat dit lamme en geestloze gezang van Dathenus, in de kerke eens moge ophouden, en Godt, die onder de lofzangen van zyn volk woont, gediendt en verheerlykt worde, met de woorden van David, dien man naar zyn hert, zaaklyk nagezongen van mannen, die lieflyk in Psalmen zyn, onder ons Nederlandsch Israëel.

Niets wensche ik meer, dan dat het gewigt dezer zake, zo klein en gering in veler ogen, eens regt mogte beschouwt en ter herte genomen worden, by alle Hoge Staaten alle Kerklyke Personen en Vergaderingen, dien de welstandt en stigting der kerke aan het hert ligt; en zy eens, elk in zynen stant, middelen ter handt nemen, om die hoogstnodige verbetering van het openbaar Psalmgezag, met allen ernst aan te dringen, en alles wat in hun vermogen is, in het werk te stellen, wat tot uitvoering van zo een nuttig werk vereischt wordt. Ik verzekere my, daar door zoude Gods kerke een aangename dienst geschieden.

Einde des Eersten Deels.

T W E E D E D E E L

VERTONENDE, MET ENEN OVER-
VLOEDT VAN BEWYZEN, DE ONHEB-
BELYKE WANTAAL EN ONDRAAG-
LYKE UITDRUKKINGEN, VAN
PSALM TOT PSALM, BY DA-
THEEN VOORKOMENDE.

V O O R B E R I G T.

Men wachte hier niet, dat *al* wat in Datheen, in allerleijen opzigte, aanfootlyk voorkomt, van my te voorschyn zal gebragt worden; dan ware niet anders nodig dan den ghehen Datheen woordelyk uit te schryven.

Ik roere hier niet aan het gebrekkige ontrendt het taal- en dichtkundige, ten aanzien van de voetmaat der verzen, betaamlyk rym, tydtvoeginge der werkwoorden, buiginge der naamvallen, geslagten der byvoeglyke en zelfstandige naamwoorden, enz., van al het welke de man ten enemale onkundig was: Dit ware een oneindig niet alleen, maar ook eenodeloos werk, naardien den dicht- en taalkundigen dit van zelfs in het oog loopt en walgt; en boven het begrip van onkundigen en eenvoudigen, dienwe voornaamlyk met dit opstel tragten te overtuigen, tog gaan zoude.

Ik hale hier ook niet aan *alle* vreemde, ongewone, ver-

ouderde, verminkte, stop- en lapwoorden, van welke byna niet één regel in Datheen vry is; maar alleen enige weinige derzelve tot een staaltje: egter, om 't onhebbelyke daar van te zien, die alle in een Alfabetisch register hier agter aan vertonende in énen opslag; als zo vele zenuwen met welke dit werk te samengevlochten is. 't Lezen van alle welke niet dan verwondering over, en afkeer van die rymele-rye verwekken moet.

Ook bekommere ik my niet met aanwyzinge van *alle* de ongelijkvormigheden aan, en afwykingen van den Grondtext en Nederlandtsche Overzettinge; wyl men niet anders wagen kan van een man, die den eersten, niet gebruikt heeft, maar zyn werk geschikt naar de gebrekkige vertalinge van *Marot* en *Beza*; en de laatste, als lang na zynen tyd te voorschyn gekomen, nooit gezien heeft; waarom ik dan ook zyne berymingen, met den text in de oude overzettinge meest vergelyke, die hy volgde.

Maar alleen melde ik zulke staaltjes, die volstrekt ongelijkformig aan de meninge van David zyn niet alleen, maar die zelfs aanstootlyk en ergerlyk zyn; voorts in alles aantonnende, met weinige, dog genoegzame overtuigende woorden, het onhebbelyke dat in de aangehaalde gezegdens van Datheen doorstraalt; my ook op vele plaatsen met de enkele aanhalingen, zonder inmengfel van enige aanmerkinge, vergenoegende, als wier lam- en lafheid, zonder myne aanwyzinge zig van zelfs genoegzaam openbaart.

Lees nu voort, Lezer! volg my op het spoor, en oordeel uit alle deze volgende staaltjes nu zelf eens, zonder vooroordeel in gemoede, wat van dezelve te houden, en of zo een werk, van enen Christen met ware en wezentlyke stigtinge te zingen zy.

Vs.

P S A L M I.

1. *In Godts wet ALLEINE.*

Voor *alleen*; hoedanige verwiselingen van letteren hem zeer gemeen zyn

— *Ja spreekt daar van EENPAAR*

Een stopwoordt, overal voorkomende; zo zegt hy *verboren, tranen, EENPAAR*. Dit zy eens voor al gezegt.

2. *Zo zal die mensche zalig zyn BEKENDT.*

Hy wil mooglyk zeggen: by elk voor zalig bekendt zyn.

P S A L M II.

2. *Breken in STIKKEN.*

Voor *stukken*, om op *verstrikken* te rymen.

— *Godt die den hemel bewoont. GEPREZEN.*

Ziet dat *geprezen* op Godt of op den hemel? of is het een stopwoordt zonder zin? gewislyk! en ook op ontelbare plaatsen dus gebruikt.

3. *Die grootlyks is te VRUGTEN.*

Een verouderd woordt, dat *dugten, vrezzen, ontzien* betekent, maar thans buiten gebruik.

5. *Gy zult dragen eenen yzeren staf,*

Om die al te dwingen dat s' u doen ere.

Dit is tegens den text. Die s'kepter van den Messias dient niet om zyn vyanden te *dwingen* dat zy hem *eren*, maar om hen te *vermorzelen*; als uit het vervolg blykt. Behalven dat Godt ook niemandt *dwingt*, maar wel zyn hert *neigt*, om hem te *eren*.

Vs.

5. *Wilt myn onderwoys met berten ONTFAAN.*6. *Dient Godt met kinderlyke vrese GOEDT.*

Waar ziet dat *goedt* op? op Godt, die goedt is?
of op de *vreze*? op 't laatste betreklyk zynde,
neemt hy 't mooglyk voor *betaamlyk*.

P. S A L M III.

1. *Hoe veel vyanden MYN.*

Voor *myn* vyanden; welke woorden verzettingen
hem zeer geineen zyn; eger in en na zynen tydt
nog lang, zelfs by vermaarde Dichters gebruiklyk:
HOOFD en BROEKHUIZEN zyn 'er vol van.

2. *Geklaagt in dit WEZEN.*

In deze omstandigheidt wil hy zeggen, zo *Pf.*
XXV. 2.

— *Van zynen berg GEPREZEN.*

Waarom, en van wien wordt die berg *geprezen*?
of is 't een stopwoordt? waarschynlyk.

3. *Ik zal des morgens KLAAR,
Ontwaken zonder VAAR.*

Wat doet dat *klaar* hier? hy wil immers niet zeg-
gen: als 't *belder of al klaar dag is*.

Maar wat het woordt *VAAR* aanga, op 't welk men
't doorgaans zo zeer geladen heeft, is in Datheens
tydt zo onheblyk niet, maar gebruiklyk geweest: 't is
niet by verkorting voor *gevaar*, gelyk men gemeen-
lyk denkt; maar een woordt op zig zelve, dat *schrik*,
vreze beduidt; waar van nog de woorden *vervaart*,
vervaarlyk, *vervaren* onder ons bekendt, en goedt
duitsch

Vs.

duitsch zyn : hoewel *vaar* zelf thans buiten gebruik is, ten zy by verkorting voor *vader* genomen.

3. *Deden my vreeze geen.*

Behalven de onbetaamlyke woordenverzetting, zegt men ook niet, iemandt *vreezen* doen; maar wel *vreeze aandoen*, doen *vreezen*.

4. *Vroeg en spade.*

Een gewoon stopwoordt, oneindig voorkomende.

P S A L M I V.

1. *En u tot ydelheid* BEKÉREN.

Men zegt niet zig ergens toe *bekeeren*; maar wel *keren*, *wenden*, *begeven*: maar men bekeert zig van de ydelheid tot Godt.

2. *Bekent dat Godt my in dit leven,
Boven andere menschen al,
Tot enen koning heeft verheven.*

Hier van meldt de text niet: ook spreekt het van zelfs dat zulks *in dit leven* geschiedde.

— *My te kwellen met dit* GESCHIL.

Welk *geschil*? en met wien hadt hy het tog?

3. *Veel zeggen: hoe kan hy ons leren
Dat goedt is en Godt aangenaam?*

Gansch niet overeenkomstig met den text: wie zal ons het goede *doen zien*? het zy men 't als een wanhopende tale der vromen ontrent Godt of der vyanden van Davidt opvatte: Dog de oude overz. heeft: *Hoe zoude ons deze wyzen wat goedt is?*

AANMERKINGEN OVER

4

— *die hier zyn verheven ,*
Hebbende baren wellust HIER.

Dat is tweemaal *hier*: eens was genoeg.

—

Die my doet hopen HIER BENEDEN.

Dat spreekt van zelfs, want *boven* houdt de hope op.

—

En in 't Ryk doet HEBBEN BEVEL.

Bevel hebben, wordt niet van Koningen, in hunne Regeringe, maar van Veldoversten gezegt: ook staat in den text: *zeker wonen*.

P S A L M V.

1. *Myn's klagens en zugtens* EENDRAGTIG.

Dit is een enkel stopwoordt.

3. Is in 't geheel zeer lam en vol stopwoorden.

4. *By u zyn de Boosdaders* KWAADT.

Zyn'er dan ook *goede* boosdoeners, dat zy hier als *kwaadt* omschreven worden? ook zegt men geen *boosdaders* maar *boosdoeners*.

5. *Want gy die hatet* ZO MEN ZIET.

Een gemeen stopwoordt byna overal gebruikt.

7. Zo ook het woordt *mitsdezen*.

8. *Leid my op uw padt* DESGELYKEN.

Dit stelt ene gelykvormigheidt aan iet anders; maar wat is het tog, daar dit *leiden* aan gelyken moet? mooglyk wil 't zo veel als *en* zeggen of *te gelyk*: *En leid my, of leid my te gelyk*. Ook staat in den oudsten druk 1567. *leid my uwten padt*: overeenkomstig de oude overzettinge: *Rigtet uwten weg*.

10. *Want*

Vs.

10. *Want Heer, zy zoeken al te samen,*
U te BESCHAMEN.

Kan Godt dan ook *befchaamt* gemaakt worden?
 zy zyn u ongehoorzaam zegt de oude overzetting.

11. *Die uwen Naam in 't herte BINNEN,*
Trouwlyk beminnen.

12. *Met uwe gunst dekt gy hem SCHIER.*

Schier is *byna*: doet Godt het dan niet *volkomen*?
 of mooglyk dat hy 't neme in den zin van *beden*: Zo
 wordt het in KILIANUS woordenboek gefelt tegen-
 over *morgen*: *Schier* of *morgen*: of mooglyk wil hy
waardig zeggen, gelyk die fchryver het woordt *fchier-*
lyk dus verklaart.

P S A L M VI.

1. *Als ik wel waardig BIN. voor ben.*

3. *Vreze maakt my ONVRO.*

Dat woordt is den meesten onverftaanbaar, dog,
 fchoon veroudert, egter goedt duitsch: 't beteekent,
droefgeestig, in tegenftellinge van *vrolyk*, daar men
 van oudts *vro* voor zeide. Zie dat ook L. VAN VEL-
 THEM'S, Spiegel Hiftor. bladtz. 403. hier van *vro-*
ten, *vervroten*, voor *vervroliken* gebruikt by Kamp-
 huizen, Pfalm XXI. 1. en XLII. 3. dus was 't moog-
 lyk in den tydt van Datheen verftaanbaarder dan nu.

6. *Ik doe zwemmen VOORWAAR,*
Myn bedde MET myn wenen,
En myn leger MET ENEN
In myn tranen EENPAAR.

Wat

AANMERKINGEN OVER

Wat nadruk geeft *met enen* hier? en ook *eenpaar*? ten ware Datheen 't mooglyk onderscheiden wil in den zin: "Ik doe myn bedde *van* (niet *met*) myn ,, tranen zwemmen, zo dat die door myn *bedde* tot ,, op myn *legerstede* doordringen." En zulk een wenen, mag wel met een *voorwaar* aangetekent staan. Maar liefst denke ik, dat Datheen hier niet aangedagt, maar alles met laffe stopwoorden opgevult hebbe.

7. Geheel, heeft geen zweem naar den text: en in het geheel zeer laf berymt.

P S A L M VII.

1. *Als een Leeuwe* STRANGE.
Dit zal zo veel als *strang*, wreedt zyn.

2. *Hebbe ik zulks* BEGANGEN.
Dit *begangen* is een verouderd woordt.

3. *En myn eer* DAAR MEN OP ZIET,
Sta op, Heer, wil opstaan MET EREN.
Men heeft hier tweemaal *opstaan*. Wat is ook het *opstaan met eren* van Godt gezegt? En wat wil dat *daar men op ziet* te kennen geven? my is het onverstaanbaar: behalven dat 'er in den text niets van is.

7. *Van nu af bereidt Godt* Almagtig
ZYN DOODLYK GESCHUT *en wapen kragtig*.
Zo ook Psalm CXLIV. 3.

SCHIET UW GESCHUT LOS.

Was dan het *geschut* en *schieten* met het zelve, ten tyde van David al bekendt en in gebruik? trouwens,

Vs.

wens, men hoort niet David, maar Datheen, die 't ook uit de oude overzetting heeft. Daar staat: *Hy heeft zynen boog gespannen en schiet; en heeft DAAR OP GELEIDT doodlyk geschut*: dus schynt het daar genomen in den zin van pylen; zo vertaalt *Kiliaan* 't ook door *Telum, Jaculum, Sagitta*. 't geen thans vreemd voorkomt, als nu alleen gebruikt van *grof geschut*.

7. *Hy is zwanger met onregt BINNEN.*
't Zou wonder zyn zwanger van buiten te zyn.

P S A L M VIII.

5. *Gy maakt hem, dat by Godt schier zy gelyken.*
Geheel en al tegens den text, zelf's der oude overzetting.

— *Gy maakt hem overvloedig en ryke,*
Van heerlykheid, die dog naakt is en bloot.

Ziet dit *naakt en bloot* op de Heerlykheid met welke die woorden in verbandt staan; dan is het bespottelyk gezegt? of op den mensch, die *naakt en bloot was*, eer hy ryk gemaakt was? dan hadde hy om verstaan te worden, voor *is, was* moeten zeggen. Mooglyk meent hy: *die overal zichtbaar doorstraalt*. Maar wat doet het tegenstellig *dog* hier tog?

7. *Ossen, schapen,* haar wolle en haar vellen.

Wat doet hier tog *baar wolle en haar vellen*? Zou wel ooit iemandt denken, dat die ossen en schapen den menschen *zonder* haar wolle en haar vellen gegeven zyn, of onderworpen? dat hy 'er dit uit voorzigtheid dus bygevoegt heeft? of mooglyk wil hy

door die byvoeging den zegen vergroten, door ver-
toog van het nuttig gebruik van die wolle en vellen
tot klederen en schoenen. anders begrype ik zyne
mening niet.

7. *Die gy op de bergen voedt zonder kwellen.*

Op wie ziet dat *zonder kwellen*? op Godt, die
voedt? dan wil 't misfchien, *zonder moeite* zeggen.
Of ziet het op de osfen, fchape, en wat wil het
dan? zonder dat zy malkanderen, of andere kwel-
len? of zelfs van andere gekwelt worden? wat is 't
tog? Of is 't een stopwoordt? dat's 't naaste, denke ik.

8. Vliegende *vogels*, die wel zingen.

Is dit bygevoegde *vliegende* in onderscheidinge van
den fruisvogel, die niet vliegen kan, maar langs de
aarde floddert? Zyn ook de vogels die *niet wel zin-*
gen, maar enkel *tijlpen*, en *tserpen*, hier van uitge-
floten?

————— *alle dingen*

*Dien gy haar wezen en den adem geeft,
Maakt gy hem onderdaan, ja al wat leeft.*

Hier is niets van in den text: behalven dat *al wat
leeft* het zelve is met *alle dingen*, dien Godt den adem
geeft; en dus niet nodig, by vergroting met een *ja*
uit te breiden.

P S A L M IX.

1. *Ik wil doen kondt,
Uw wonderen in alle wyken.*

Een verouderde spreekmanier, schoon ook ge-
bruikt by onze overzetters, Luk. II: 15. *het woordt,*
dat

Vs.

dat de Heer ons heeft kondt gedaan. ook zegt het woordt *wyken* hier zo veel als *plaatsen*. anders be- duidt *wyken* zekere bepaalde plaatsen, gelyk een Stadt in hare *wyken* verdeelt is.

3. *Door uw aanschyn, zwaar om verdragen.*
Voor om te verdragen.

5. *Gy hebt hun gedagtenis pragtig*
Te niet gedaan.

Men heeft wel *pragtige gedenktekenen*, maar ie- mandts *gedagtenis* is niet pragtig.

6. *Steden verheven.*

Dus spreekt men wel van Steden die op bergen leggen.

— *Is baren naam gansch t'onderbleven.* voor *gebleven*.

8. *Daar zal hy regten met bescheidt*
't Aardtryk dat hier beneden leit;
Wegende de zaken met reden,
Van alle menschen hier beneden.

Met *bescheit* en *met reden*, is een en het zelve. Maar zou hy *'t Aartryk* dat *hier beneden leit*, en de menschen *hier beneden* (naar de verbeelding van som- mige Filosofen) wel stellen tegen over de Hemelsche *planeten*, en derzelve bewoners, en zig ook men- schen in de maan verbeelden? wat doet hier anders die omschryving?

10. *Dus zy Heer, dien gy u maakt kondt.*

Voor *bekendt* maakt. Men zei van oudts wel *iet kondt* doen; maar nooit *zig iemandt kondt maken*.

Vs.

11. *Lofzangen* zeer klaar.

Ziet dit op den zang, die helder opgezongen werdt? of op het voorstel of den inhoudt; die klaarder en verstaanbaarder zyn dan Datheens Psalmen? of is het een stopwoordt? zeker het leste.

— *Godt die te Sion woont* eenpaar.

Ziet *eenpaar* op wonen? of *looft*? dan wil hy mooglyk *met eenparige stemmen* zeggen. of 't is 't gewone stopwoordt?

13. *Myn kruis en lyden* groot,
Dat de vyanden myn opdringen.

Waar spreekt men van *lyden opdringen*? dat het tegens iemandts genegenheidt is, spreekt van zelfs.

16. *Hebbende dit oordeel* geënt.
Voor *geëindigt, geënt*, is van bomen gezegt.17. *Dat de bozen saan*,
Haast zullen vallen en vergaan.
Godt zal die straffen onvertogen.

Dit *saan* moet van Datheen niet verstaan, maar van hem als een stopwoordt gebruikt zyn. Het is egter in de oude tale bekendt, in den zin van *spoedig*. dus leze ik by *L. van Velthem*, Sp. Hist. bl. 442. *alfoe saan, als men een oog op mogte slaan*. Zoo ook op de 34. bl. verstaat hy het dus? dan is het volgende woordt *haast* overtollig; ten ware men by den eenvoudigen Datheen *pleonasmen* wilde zoeken. Ten minste blykt, dat men, om Datheen op vele plaatsen te verstaan, wel wat in *M. Stoke*, en *L. van Velthem* diende bedreven te zyn, om hem daar uit op te helderen. Maar wat het *onvertogen* straffen wil, kan ik

Vs.

ik niet raden, ten ware 't zy: *zonder uitstel. Onver-
togen regt* verklaart Kiliaan: *Jus summarium.*

18. *Zyn hope die hier is misprezen.*

Van wien wordt zyn hope hier *misprezen?* 't zal mooglyk zo veel als *befpot* en *verguist* beduiden; gelyk Mesias hoop verguist word, Pf. XXII.

P S A L M X.

1. *Bedekt uw aanschyn zo gaar.*

't Wil mooglyk *geheel* zeggen. als *verflinden gaar*, Pf. XXVII.

2. *Dat by zal hebben zynen lust met een.*

Dat wil mooglyk *terstondt* zeggen.

6. *Spreekt by in 't hert zeer onvroed.*

Dit is zo veel als *dwaas, onverstandig.* dus bete- kent het woordt *vroedtschepe*, by *L. van Velthem*, Sp. Hist. bl. 408. wysheid. hier van *bevroeden* voor *beseffen*; ook *vroedtschap*, die vooral *wijs* en *verstan- dig* behoort te zyn.

— *Dat Godt op die dingen geen agting geeft.*

Agt geven wil de man zeggen. *agting* is eerbiedt, dien men iemandt toedraagt.

— *Maar dat by zyn oge ganschlyk toedoet.*

Al te laf en menschlyk van Godt gezegt. Ook zegt men dit van iemandt, die niet *wil* zien, en on- gemerkt iet wil laten doorgaan.

7. *Waarom wordt Godt van den bozen vol pragt
Gelastert?*

Behoort dit *vol pragt* tot het *lasteren*? dan is 't on-
verstaanbaar. of tot de *bozen*, zo zyn 't hier dan al-
leen *pragtige* en ryke bozen, die dat doen?

7. *Die daar spreekt in 't herte blind.*

Voor *blindt*. 't hert is *niet blindt*. Mooglyk wil hy
zeggen, dat, zy die *verblindt* zyn, in 't herte spreken.

9. *Dat u vertrouwt.*

Voor *op u betrouwen*. iemandt *vertrouwen*, zegt
hier vry van bedrog kennen. *op* iemandt vertrou-
wen, zig op iemandt verlaten, in hem beruften.

P S A L M XI.

1. *Als een vogel kleine.*

Waarom juist een *kleine* vogel, dan om 't rym?
De text van *vs. 3* en *4.* is van Datheen geheel voor-
by gezien in zyne beryminge.

— *Daar mede elk van hen de vromen doorschiet,*
En heimelyk zoekt met list te verstrikken.

Doorschiet hy die eerst, en zoekt hy hen dan, en
wel met list te verstrikken? of heeft hy hen nog niet
door schoten, wat zal 't dan zyn hen met *pyl* en *boog*
met list te verstrikken? wie sprak ooit zo?

2. *Dien alle ding bekendt is naar zyn woordt,*
Wat zy al doen, die hier beneden leven.

Wat dit *naar zyn woordt* betekent, kan ik niet gis-
fen. 't overige is ook laf gezegt.

3. *Werdt geschonken den minsten en den meesten.*

Mooglyk meent hy ryk en arm zonder onderscheidt.

Vs.

P S A L M XII.

- 1.
- Der vromen getal is worden klein.*

Voor *geworden*, hoedanige affnydingen van woorden overal voorkomen. dat eens vooral gezegt zy.

— *Zo gaar zere.*

Pf. X. 1. was 't *zo gaar*. voor *geheel*. Maar wat is het *gaar zere*. *zeer geheel*? dat 's onverstaanbaar. 't geen *geheel zeer* doet, of 't geen *geheel of zeer gaar* of doorzult is, komt ook niet te pas. 't blyft dan een raadtfel, of anders een stopwoordt.

- 6.
- Dat zilver klaar.*
- ,

Dat geloutert is tot verscheiden stonden;

Ja zevenmaal geloutert voorwaar.

Zal dat *klaar*, hier helder of gebruineert zilver beduiden? Is ook iemandt, lezende: *tot verscheiden stonden*, benieuwt: *Tot hoeveel stonden*? Hy verklaart het door *zevenmaal*; indien dat ongelooflyk schynt, dient dat nadruklyk *voorwaar* tot een kragtige verzekering. dus *tot verscheiden stonden* overtollig.

P S A L M XIII.

- 2.
- Vol zorgen mitsdezen.*

Mitsdezen zal mooglyk *deswegen* beduiden, dog is egter slegt gezegt.

- 3.
- Dat ik in den slaap niet moet varen. Des doodts.*

Men zegt niet *varen*, maar wel *vallen* in den slaap. Ook is hier een wonderlyke woordenschikking van *slaap*, en *des doodts*. dog van oudts gebruikt voor *komen*. Zie B. HUIDECOPER's Proeve.

AANMERKINGEN OVER

P S A L M XIV.

1. *Hy verwoest met dezen,*
Zyn leven gansch door zyn grouwlyk wezen.
Dat zal mooglyk zo veel zeggen als *met zyn gedrag.*
2. *Hem tog bevliet. voor beulytigt.*
4. *En zyn aan te roepen 's Heren naam,*
Zeer onbekwaam.
De text zegt niet dat zy daar *onbekwaam* toe zyn, maar dat zy 't *niet doen.*
6. *'t Voornemen van den vromen,*
't Welk Godt in zyn hert goediglyk laat komen.
Misfelyk gezegt. ook buiten den text.

P S A L M XV.

1. *Wie zal wonen eenpaar?*
Wie zal verkeren hier naar,
Door uw goedheid zonder gevaar,
Op uwen heiligen berg met ere.
2. *Het Zal wezen de mensch eerbaar.*
Die regt bandelt in 't openbaar.
Wiens mondt dat opregt is en waar,
Gestadiglyken zal voortbrengen.
Dit *waar* zal mooglyk tot het voortbrengen beho-
ren, en zo veel willen zeggen als *waarheid* of 't *geen*
waar is.
3. *Die geen agterklap spreekt onvroedt.*
Die den Heer vreest met aandagt.
Een aaneenschakeling van stop- en lapwoorden.

Vs.

P S A L M XVI.

1. *Myn werken* uitgelezen.2. *Straf op straf moet hem* komen aan.Men zegt niet dat iemandt straffe *aan*, maar *over-*
komt.3. *Op u is* myn rente gegrondet,
Dat heerlyk erfdeel, dat my behoort,
Is my in 't schoonste geworden met eren.Dat is my onverstaanbaar. dus spreekt men wel
als men'er eerlyk aankomt, maar dat plooit hier niet.4. 's *Nagts* vroeg en spade.Meent hy den *voor-* en *na* nacht ook?— *Een Raadtsheer*, die my zo wel heeft beraden.Waarom juist *Raadtsheer*, in plaats van *Raadtsman*?
Ook zegt men niet iemandt *beraden*, maar wel raden.
Men *beraad*t zig zelven, en is wel beraden.5. *In 't graf laten* vergaan myn leven.'t *Ligbaam* kan wel in 't graf *vergaan*, maar niet
het leven. ten ware iemandt *levend*t begraven zy.6. *Want daar is geen* volkomen *vreugde* opregt.*Opregt* zal hier mooglyk *ware* betekenen: maar 't
geen *volkomen* is, is *waar*, en wezenlyk.

P S A L M XVII.

2. Immermeer voor *altoos*; dog het beduidt eigen-
lyk *ooit*.— *Gy hebt 's nagts* myn hert doorzocht *Heer*,
En aan den proeffsteen gestreken.

Gansch oneigenlyk gezegt.

Vs.

4. *Heer* niet om verhogen.
 Wat wil dat *niet om verbogen*, van Godt tog zeggen?
 — *Dek my met uwé vleugelen* naar uwen aardt.
 — *Mooglyk wil hy zeggen*: naar *uwé gewone goedheid*.

5. *Zy zyn zeer vet*, niet om verstrangen.
 Dit betuige ik niet te verstaan.

6. *Uit zyn handen myn ziele weert*,
Die u dient als een zeer scherp zweert,
My tot straff te dezèr stonde.

Hier wete ik niets van te maken. ten ware hy wil zeggen: dat de Heer hem *redde* uit de handen van dien, dien Godt als een zwaardt gebruikt om hem nu te straffen. dog hoe't zy, 't is gansch tegens de text, daar gebeden wordt: *Bevrydt myne ziele met uw zwaardt*. Wie hoorde ook iemandt *weren* uit enig gevaar? men zegt *verlossen uit gevaar*: maar men *weert* het gevaar *van* iemandt.

7. *Van hen, die uwé roeden zyn*.
 Dit zwygt de text.

Om ryk te worden zonder pyn.

De meninge schynt, rykdom *zonder pyn* of kwel-
 linge te genieten. dog *pyn* beteekent hier, als in de
 oude tale, *moeite, arbeit*. dus zegt *M. Stoke*, bl. 1.
deze pine en dat gepens. hier van nog *der pyne waardt*.

P S A L M XVIII.

1. *Ik zal u dienen eendragtig*.
 Dus spreekt men niet voor *zig zelven*, maar van
welen.

Vs.

1. *Bevaan* voor bevangen, gelyk *ontfaan* voor ontfangen, overal voorkomende.
2. *Hem aangeroeven van hier beneden.*
Dat spreekt van zelfs.
3. *Hy was ontstoken met toorne zo groot,*
Dat hy alsins bete kolen uitgoot.
Men zegt niet *met*; maar *in* toorne ontfteken zyn; behalven dit, is 't gansch oneigenlyk en tegen den text aan.
- *Hy zit op den windt die Hem kragtig roert.*
Op wien of dat *hem* ziet, op den *windt*, of op *Godt*? van beide ware 't misfelyk gezegt.
4. *En in de lugt donderslagen* gebreidet.
Dit zal mooglyk voor *bereidet* zyn.
6. ————— *en verzinde,*
Hoe hy my bewaarde, dien hy beminde.
Verzinnen is zig *beraden*, iet uitdenken. dit is hier onheblyk van Godt gesproken.
7. *Ik hielde zyn wet,* die ik heb gehoort,
Zonder daar van te verwerpen een woordt.
8. *En keert u af van den verkeerden knegt.*
————— *Heer vermaart!*
In duisternis hebt gy my wel verklaart.
10. *Hy maakt my, gelyk de herten zyn t'saam,*
Om op de bergen te klimmen bekwaam.
Alles laffe rymelery, verre van den text.
12. ————— *Heer doorlugtig!*
Gansch onheblyk van Godt gezegt.

Vs.

14. *Van der stouten geweldt en wederstoot.*

Waarschynlyk wil hy *aanstoot* zeggen. *weerstoot* zou beter by't schermen of een tweevegt voegen.

P S A L M XIX.

1. *Vertelt 't werk zyner handen bloot.*

Dit *bloot* ziet niet op *zyne handen*, denk ik, maar op *vertellen*. maar wie hoorde ooit van *bloot* vertellen? Mooglyk meent hy *naakt* en *klaar* voorstellen. 't zal dan te verstaan zyn van *klaar* ontdekken.

2. *De leringe zeer schoon,
Die elk uit 's Hemels troon
Ontfangt voort ende voort.*

Wie kan denkbeeldt maken, van die *voort ende voort te ontfangen?* Zo ook in 't volgende:

— *'s Hemels loop overal,
Gaat met een groot geschal,
Door de waereld in 't ronde.*

Loopt dan de Hemel overal, en dat wel met een *groot geschal?* wat dit wil, wete ik niet.

3. *Zy loopt, end' van d'een endt
Dus leze ik in verscheidene afdrukken.*

Zy baar tot d'ander wendt.

't Most zyn van 't een tot 't ander: gelyk ook de oude druk van 1567. heeft, en andere verscheidene afdrukken.

— Van de Zon zegt hy: *Zy is als een sterk heldt,
Die hem tot lopen stelt,
En daar van prys ontfaat.*

Deze gelyknis van een *wedtloper*, die den prys windt,

Vs.

windt, heeft geen zweem naar den text; ook is *ontfaaf* voor *ontfangt*, al te *vaats*.

6. *Van herten met eenvoudt.*

Met eenvoudigheid wil hy mooglyk zeggen: maar wat is dan Godts geboden te houden met *eenvoudigheid*? Mooglyk meent hy *met een opregt herte*.

P S A L M XX.

2. *Offerhanden schoon.*

— *Uw voornemen groot en kleine,
In 't gemeine.*

3. *Rymt Heilig ook gewillig?*

zo ook Pf. XL. 4. daar nogtans in den ouden druk 1567. *billig* staat; dog hier *beilig*. Dog in dien van 1617. naast de Psalmen van Marnix, vinde ik ook *billig*. hoe 't zy, beide is 't slegt genoeg.

4. *Gekommen voor gekomen.* Dit alles om het fraaist.

P S A L M XXI.

2. *Zynen lust en begeren al,*

Zo hy dat overlegget.

— *Daar hy van doet vermaan.*

Zouteloze uitdrukkingen.

3. *Op 't hooft midden in 't veldt..*

Waar wordt een Koning midden in 't veldt gekroont?

4. *'t Eeuwige leven zoet. Zoet gezegt.*

5. ——— *dat zyn name,*

Wydt verbreidt worde bekwame.

AANMERKINGEN OVER

9. *Een heten oven,
Onder vol vuur en boven.*

Waar worden de ovens dus gestookt? *onder en boven?* wel bak of braadpannen.

— *Zy worden ook verdorven al
Van u, daar op men ziet,
Werden zy bragt tot niet.*

Misfelyk gezegt; behalven de ongelykheid aan den text.

10 *Met allerlei boosdaden.
Boosbeden zegt men: of boze daden.*

12. *Al waar 't dat de boos' opgerigt,
Te saam tegen u kwamen.*

Wat zin of nadruk heeft hier 't woordt *opgerigt*? mooglyk meent hy: Schoon zy *stoutmoedig met opgesteken hoofde* tegens u kwamen; mooglyk door verkeerde opvatting van de woorden der oude overzettinge: *Gy zult ze ter schonderen maken.* maar dan komt *opgerigt* nog niet te passe, dat men gebruikt van iemandt, die gevallen is.

P S A L M XXII.

1. *Verre hebt gy myn klagten verfteken,
Die my uitbreken.*

Men is wel doof of verbergt zig voor iemandts klagten: maar wie hoorde ooit van *klagten* van iemandt *verre verfteken?* of ook van *uitbreken* van klagten? men zegt anders *in klagten uitbarsten* of *uitbreken.* Zweet breekt uit.

2. *Daar*

Vs.

2. *Daar gy wilt dat hem steeds vermere,
Uw prys en eere.*

Die vermeerdert *zig zelven* niet, maar wordt door andere vermeerdert, en meer en meer verkondigt.

4. *Dat hy hem beminnet
End' verzinnet.*

Verzinnen is *zig vergifsen*. en zo vergist *zig Dathen* hier ook. hy meent mooglyk *welgezint* zyn.

7. *Zy ontdoen haar kelen wydt en breidt.*

Men *ontdoet* *zig* wel ergens van, en dat niet *wydt* ende *breidt*; maar men *opent* de kele.

9. *Op dat zy 't lot daar over werpen pragtig,
i'Saam eendragtig.*

Hoe komt *pragtig* hier te pas? waren *Mesias klederen pragtig*? of hebben de krygsknegten het lot daar over *op* een statige of *pragtige wyze* geworpen? wie vermoed dat? Mooglyk neemt hy het in den zin van *prachchig*, dat zo veel als *begerig* zegt: dat van *prachen* komt. zie *B. Huidecooper*, in zyne Proeve van Taal- en Dightkunde op dit woordt.

Maar wat wil hy met het woordt *eendragtig*? onder malkanderen? dat was in 't woordt *samen* begrepen. mooglyk dat ze geen geschil hadden, maar malkanderen hier in verstaan hebben.

12. *Hem ende niemandt el
Vreze Israël.*

Dit is juist geen stopwoordt, maar in de oude tale gemeen, en beduidt, *niemant anders*, van 't Latyn *alius*, een ander. Men lere hier *Dathen* weder uit
L. van

AANMERKINGEN OVER

L. van Velthem verstaan : die zegt ook op bl. 328. *dat dede Godt en niemandt el.* Datheen schynt 'er zig in vermaakt te hebben, wyl hy deze spreekwys gebruikt meer dan *iemandt el.* 't geen dan eens vooral aangemerkt zy, zonder in andere plaatsën, daar verder enige melding van te maken.

14. *En dat gy over de volken met ere,
Zyt een Here.*

Of dat *met ere* tot de *volken*, of tot den *Here* betreklyk zy, is twyffelagtig. dog waar men 't ook te huis brenge, 't is gansch laf gezegt.

P S A L M XXIII.

1. *Myn berder* geprezen.
Een gewoon stopwoordt, overal voorkomende.

3. *In Godts huis*, 't welk niet is om verschonen.
Zou men niet denken dat hy zeggen wil: het welk niet behoeft *schoon gemaakt* te worden? Mooglyk meent hy: dat 't zo *schoon* en heerlyk is, dat het niet *schoner* kan gemaakt of begrepen worden. Gelyk zo het voorzetsel *ver* een vergrotende kragt heeft. *Verbeteren* voor beter maken; *verlengen* voor langer maken, enz Dus spreekt ook J. B. HOUWAERT. orat. der Amb. p.m. 75. *Constantinoble, niet om ver-excellenten.*

P S A L M XXIV.

1. *Ver ende naar.* voor *naby*.
— *Schone rivieren* kragtig.

Vs.

2. *Die de logens baat, groot en klein.*
 — *Nog geen meineedt en zoekt te dryven.*
 Men *dryft* handel, maar *begaat* meinedigheid.
 Nog moet of zyn.

3. *ô Jakobs Godt* aan allen zyden.
 Wat wil dat *aan allen zyden?* is Godt iemand's
 Godt *aan allen zyden*, of behoort het tot het gemelde
zoeken? Luidt het dan niet, of men alle plaatsen
 doorzocht, om Godt te vinden, dat onheblyk is: of
 is 't weder een stopwoordt?

4. *Wiens magt niet en is* om vermeren.
 De woorden luiden dus, als of hy zeggen wilde:
 dat Godt die magt niet hadde; tot dat einde, om iet
 te vergroten of te vermenigvuldigen. Maar 's mans
 mening zal zyn: die niet *vermeedert* of vergroot
 kan worden.

P S A L M XXV.

3. 4. en 5. Vol stopwoorden van *eenpaar, vry, verhe-*
ven, klaar, &c.
10. *Slegt, regt ben ik.*
 Dit is 't rechte afbeeldtsel van Dathens rymelerye.
 In de oude overzettinge staat, *vs. 21. Slegt en regt*
dat behoede my.

P S A L M XXVI.

2. *Proeft dog Heer* met den vieren.
 Dit luidt eveneens of men zeide, met klokslag van
 vier uren. Met den *viere* most het zyn.

AANMERKINGEN OVER

4. *Met schalke menschen listig.*
Schalk en listig, is een en 't zelve.

— *Hebbe ik niet gemeens overal.*

Wat doet dit *overal* hier tog? is 't *overal* waar ik die ontmoete; of meent hy: in alle myne handelingen?

5. *Der Godtlozen Kerk.*

Dus noemt hy hunne *vergadering*. de *kerk* is wel een vergadering, maar alle vergadering, geen kerk. Of zou Datheen wel, van Godtlozen sprekende, de Antichristische kerk verstaan, als sommige Godtgeleerden, byna *overal* waar van Godtlozen gesproken wordt?

7. *Zingen overluiddt en klaar.*

8. *Uwen lof en prys, ó Heer mildt.*

9. *Boosdoenders obstinaat.*

11. *In eenvoudt, met een opregt hert.*

12. *Op uzven weg eerbaar.*

P S A L M XXVII.

1. *Als my de bozen deden overloop.*

Mooglyk meent hy *overlast*. men spreekt wel van den *overloop* van een schip. maar nergens van *overloop* doen.

3. *Op dat ik daar mag merken en aanschouwen*
Heer, uwes huizes schone heerlykheid,
En den tempel, vry zynde van benouwen,
Mag alzins doorzien met vrolykheid.

Rontom laffe en ongzoute taal.

Vs.

5. *Myn berte heeft gevoelt in alle hoeken.*
Zyn dit de hoeken van zyn *bert*, of wil hy mooglyk *aan alle plaatsen* zeggen?

P S A L M XXVIII.

2. *Laat my met hen een niet zyn Here,*
Die nergens in blydschap ontfaan,
Dan in dat kwaadt dat zy begaan.

Men zegt wel ergens *over* verblyden; maar nooit daar *in blydschap ontfangen*.

3. *Maak dat zy overkomen snel,*
Den loon barer boosheden fel.

's Mans mening is zekerlyk: *dat hen die overkome of aantreffe*. maar zo als de woorden hier staan, betekenen zy, dat zy dat kwaadt mogten te *boven komen* en ontworstelen. Treft iemandt het kwaadt, het *komt hem over*: maar verduurt hy het, zo *komt by* dat over of te boven

P S A L M XXIX.

1. *Begaast met groter eren.*
— *Als zyn magt niet omvolpryzen.*
Toestaat. voor toekomt.

3. *Hy doet die (de Cederbomen) springen ter dege.*
Ter dege, is't geen wel, of naar behoren geschiedt. by voorb. *ter dege* spreken, schryven, enz. maar hoe komt dat by dit springen te pas, van Bomen naamlyk?
— *Kalvers die opspringen in boschen groen.*

Wat nadruk geeft het woordt *groen* hier? wil hy

AANMERKINGEN OVER

zeggen, dat dit des zomers geschiedde als de bosfchen groen zyn, in onderscheidt van 's winters, als de kalvers op stal staan?

4. *Hy schrikt de binden kleinmoedig,
En doet ze misvallen spoedig.*

Hier zegt hy *schrikken* voor *verschrikken*. zelfs *schrikt* men, maar een ander *verschrikt* ons. *Misvallen* noemt hy, 't geen de text noemt *jongen werpen*. *misval* is een *miskraam*. Zoude men uit den natuurlyken zin van Datheens rym, niet moeten besluiten, dat deze *kleinmoedige* binden zo verschrikken, dat zy van schrik een *miskraam* kregen?

5. *Des waters dat men vreest zere,
Des zundtloedts is Godt een Here.*
Zeer laffe taal.

P S A L M XXX.

2. *Ik was ter hellen gedaalt schier,
Als gy my uittrokt goedertier.*

Was hy 'er nog maar *schier*, byna, ingedaalt, hoe werdt hy 'er dan *uitgetrokken*? Maar mooglyk zal *schier* hier kragtig beduiden.

3. *Vergaat gansch zeer haastelikken.*
Dus sprak men wel oudt tyds, maar is nu dat *liken* gansch ongewoon.

4. *Maar zyn genaad en goedigheidt
Door ons gansch leven by uitspreidt.*
Wonderlyke taal.

Vs.

4. *Als de dag is opgestanden.*

Behalven het verouderdt woordt *opgestanden*, staat of gaat niet de *dag* maar de *zon* op.

6. *Als myn leven zal zyn vergangen :*7. *Ik zal dan vorderen uw ere.*

Godt *vordert* van den mensche zyne eer, maar de mensch moet die *bevorderen*.

P S A L M XXXI.

1. *Beboudt in alle Steden. voor plaatsen.*3. *Gy zyt myn borgt, zonder vertagen.*

Godt *vertzaagt* niet: hy wil waarschylyk zeggen, dat hy daarom niet *vertzaagt* of verschrikt, omdat Godt zyn borgt is.

— *Voer my uit dit geschil.*

Met wien hadt hy geschil? Mooglyk wil hy *moeilyke omstandigheden* zeggen.

— *En uit den strikken voorgeslagen.*

't Zegt mooglyk, die zy *voorgenomen* hadden my te leggen; maar dan is 't nog geen *voorstaan*. *voorstaan*, is iemandt iet *voorleggen*, om te vernemen of hy'er in bewillige. Maar hoe men 't vatte, komt het egter niet te pas? want de strikken *lagen* 'er al, anders kon hy'er niet uitgevoerd, maar daar wel *voor* bewaard worden.

5. *Zingen overbreedt.*6. *Wreed zonder enig bescheedt.*

Bescheidenheidt zal hy menen. *bescheidt* zegt wat anders, *opening, verslag, antwoordt*. by voorbeeldt *bescheidt*, zoeken, vragen krygen, enz.

AANMERKINGEN OVER

7. *Ben ik met angst en vaar. Zie op Psalm III.*
— *'t Leven smelt my met allen.*
Dat zegt mooglyk *gebeel*, in tegenstelling genomen van *niet met allen*.
8. *Door smaadt van myn baters bedreven.*
Men zegt geen *smaadt bedryven*, maar wel *sma-*
den, iemandt *smaadt aandoen*.
10. *Zy smaden* daar zy zyn gezeten.
11. *Hoe dat zy, klein en groot.*
Een gemeen stopwoordt. ten ware hy *Aanzienly-*
ken en *Gemenen* bedoelde.
14. *Tegen den vromen* geprezen.
16. *Gy bewaardt syn persone.*
17. *Ik wil u pryzen* onverdroten.
Zonder dat het my verdriet, wil hy mooglyk zeggen.

P S A L M XXXII.

2. *Om myner zonden wil* voordagtig.
Dit *voordagtig* versta ik niet, ten ware hy zeggen wil, die ik *met voorbedagten rade* gedaan hebbe.
4. *En geven u dat* geleidt.
Geleiden meent hy waarschylyk: maar *geleidt* geven is iemandt *convooy*, ook wel *paspoort* geven.
5. *Wilt den muilen nog paarden* tot dezen.
Dit heeft zin nog slot. Op wien ziet *tot dezen?* misfchien is 't zo veel als *tot dezen stonde*: En wyl 'er volgt: *gansch niet gelyk wezen*, moet hier voor *nog, of staan*.

Vs.

5. *Als zy moetwillig zyn t'enigerstondt.*
 — *Zal omvangen zyn met zyn goedtheidt.*
 Ongewone taal, met goedtheidt omvangen worden.

P S A L M XXXIII.

2. *Zynde met vreugden.*
 Men zegt wel vol vreugde, of *met vreugde* vervult zyn, maar niet enkel *met vreugde* zyn. alzo weinig als met *droefheid* zyn.
3. *Maakte Hy waaragtig*
's Hemels kragten rein.
 Men zou dat wel geloven, al verzekerde Datheen dat met geen *waaragtig*. Ook luiden de woorden als of Godt 's Hemels kragten *rein* of *schoon maakte*. Mooglyk ziet *rein* op de zuiverheid van 's Hemels heir, als zon, maan, sterren; of wel light is 't een gewoon stopwoordt.
4. *Hy bezwoonde dat* zeer bekwame.
 (Een zeer bekwaam stopwoordt.)
In 't afgrondifche diepe dal.
Afgrondifch is geen goedt woordt. En dat de afgrondt ook *diep* is, spreekt van zelfs. maar een *dal* is eigenlyk een droge plaats, en diepe vlakke, tusfchen bergen gelegen.
- 6 *'t Volk dat* Godt met dezen
Houdt voor zynen Heer.
 Met wien tog? waar op dat *met dezen* zien zoude.
- *Welzalig* alvoren *Zyn ze.*
 Wat dit *alvoren* zegge, kan ik niet raden.

Vs.

8. *Want Godt, door zyn kragt hoog verheven,
Maakte des menschen bert allein;
Dies weet hy allerbest daar neven
Dat zyn werken zyn gaar onrein.*

Godt hadde zeker geen medehelpers in het scheapen, maar dede het *alleen*. Maar *neven wien* weet Godt dat *allerbest*, of op wien dat *daar neven* zien mag?

P S A L M XXXIV.

4. *Rondom de vromen Fyn gemaakt
Haren leger.*

Indien de vromen in dien tydt ook al met den spotnaam van *fyn* benaamt zyn, is 't geen stopwoordt. Of ziet mooglyk *fyn* op 't woordt *gemaakt*, als of de Engelen hun leger zeer *fyn* en *behendig* ontrentd of rondtom die vromen gemaakt hadden?

5. *Die hem bidt met bescheedt.*
Wat *bidden met bescheedt zy*, weet ik niet.

7. *Dat gy den mensche, goedt en slegt.*
Met bedrog niet bezwaardt.

Dat luidt immers of hy van goede bloeden en onnoosle sukkelaars sprak, die men zeer light bedriegen kan. Wat is ook *met bedrog bezwaren?* hy meent mooglyk: door bedrog in 't lyden brengen.

P S A L M XXXV.

2. *Zy die altyd staan naar myn leven,
En my benouwen daar beneven.*

Kan'er wel groter *benouwen* zyn, dan dat iemandt
naar

Vs.

naar 't leven staat? wat nadruk heeft dit benouwen
daar beneven dan?

7. *Bedroeft en vertsaagt,*
Als die over zyn moeder klaagt.

Waarschynlyk wil hy zeggen: die over zyne moe-
der *rouwe bedryft*. maar luiden de woorden niet e-
veneens, als of hy *over de harde behandelingen* van
zyne moeder, ontrent hem, klaagde?

8. *Die gaarn die goede tafelen volgen.*

Voor *Tafelbroers*: men zegt niet *goede tafels vol-*
gen; maar een *goede tafel volgt*, dien, dien het ge-
beuren mag, goede cier te maken.

10. *Ha! ha! ziet den schalk, by is daar.*
Ha! ha! ha! *rifum teneatis amici!*

11. *My regt te doen zyt tog bedagt.*

Dus spreekt men tegens iemandt die wat vergeetag-
tig is: maar past die taal ontrent Godt?

P S A L M XXXVI.

3. ————— *geen leedt*
En doe, nog sla mits dezen.

P S A L M XXXVII.

2. *Met vreugde,* vry van pynen.
Dat is: van arbeit, moeite en verdriet.

— *In Godt zal uw blydschap wezen* eerbaar.

Wonderbare uitdrukkingen. *Eerbare* blydschap
in Godt. 't mogt nog enigfins plooijen, op enig uit-

terlyk vreugdenbedryf, dat *statig* en eerbaar geschiede; in tegenstelling van wulpsche dartelheden der Godtlozen in hunne vreugde. dog hier is 't inwendig in Godt.

3. *Gelyk de middag is klaar en hel. voor helder.*

5. *Zy zullen 't aardtryk erven met hen allen.*

Luidt dit niet, als of ze de aarde als een erfnis onder malkanderen delen zouden?

— *Zo dat als haar Stadt gezogt wordt na dezen.*

Stadt voor *plaatsē*. *Stadt, stede*, vertaalt *Kiliaan* door *Locus*, *plaatse*; dog is thans buiten gebruik.

6. *De bozen zoeken, het is openbaar,*

— *En byten de tanden samen eenpaar.*

8. *Des bozen, die groots is in den grondt.*

9. *Haar erfgoedt blyft eeuwig, dag en nacht.*

10. *Die Godt niet lieven, verdwynen en falen.*

Dus spreekt men van iemandt die eclipseert, of bankrot speelt. Niets is hier ook, dat naar den *tēx* zweemt.

12. *Zal hy hem zyn jonst ryklyk uitbreiden;*

Dog zo hy onvoorziens komt ten val,

Hy zal dan niet in stukken zyn geslagen.

Men *breidt* zyn goedtheid niet *iemandt*, maar *o-ver* iemandt uit. Wat kan men zig ook van dat *in stukken geslagen worden*, verbeelden? De text der oude overzetting zegt: *Hy wordt niet weggeworpen.*

15. *Zy bezitten de aarde met hare vrugt.*

Is dat in tegestelling van een *dorre beide*?

Vs.

18.

*Als een lauwrrier vol takken niet om tellen.
Maar komende daar ik hem voor zag staan.*

Dat luidt, als of hy hem voor 't huis op een groot plein zag staan. Maar Datheen zal mooglyk voor-
been menen.

19.

*Wilt u onderwinden
Wel te doen.*

Onderwinden zegt men van een haglyke of stoute daadt. maar dit komt by weldoen niet te pas.

20.

*Als haar kruis zal groot zyn opgerezen.
————— in zulken val. voor geval.*

P S A L M XXXVIII.

3.

Myn lyf is vol ongezonden.

Ongezonthed meent hy zekerlyk: zo ook Datheens rym.

—

*Myn benen, Al met enen.
Wat zegt dit al met enen tog?*

—

*Myn zonden bloot.
Mooglyk verstaat hy openbare zonden.*

4.

*Myn zonden, Niet om gronden.
Niet na te gaan, meent hy mooglyk.*

5.

*Die daar vloeijen
Van etter, stank en gebloedt.*

—

Door myn dwaasheid niet om fommen.

7.

*Want verdorret t'allen steden
Zyn myn leden.*

Wil dit zeggen: op alle plaatsen van zyn lighaam, daar

AANMERKINGEN OVER

zyn leden zyn? of *t'allen tyde*, als in den laatsten regel?

10. *En my is*, (dies ik moet schromen,)
Gansch ontnomen
't Gezigt myner ogen rein.
13. *En ik, als die niet kan boren,*
Sta daar voren.

Kan men wel anderen zin aan deze woorden geven, dan dezen: Ik die doof ben en niet horen kan, *sta voor de deur*, om te zien wat zy tegens my aanvangen zullen? Trouwens, *zien* kan hy ook niet, want volgens vs. 10. *was hem benomen 't gezigt zynner ogen rein.* Wat het zeggen wil, weet ik niet.

21. *Wil my Heer*, in zulken maten
Niet verlaten.
22. *Kom Heer, wil u by my maken.*

Misfelyke uitdrukkingen. Zynde voorts de beryming van den gehelen Psalm, gansch ongelykformig aan den text.

P S A L M XXXIX.

- 1 *Dat ik met spreken niet misdeed onvry.*
2. *Dat ik murmureerde onvro.*
5. *Myn hope staat op u nu meer.*
Wil hy zeggen: *meer dan te voren?*
— *Een spot onrein.*
7. *Dat de motten vereten kwaadt.*
— *De menschen zyn, zo men spreekt de waarheid,*
Een vreemdeling, die slegts doorreest.

Dit alles om het fraaist, zonder zin of slot; gelyk de gehele Psalm gansch lam en laf berymt is.

Vs.

P S A L M XL.

1. *Hy heeft myn voeten vast,
Tot zyn wegen gepast.*

Onverstaanbare taal. Wat wil *vast* zeggen? en hoe worden *voeten tot de wegen gepast*?

3. *Uw werken kan melden zonderlyk.
Voor afzonderlyk, stukswyze.*

4. Rymen *heilig* en *gewillig* op malkanderen? Sommige drukken hebben *billig*; dog wie kan daar van zig *heilig* verbeelden?

*niet billigh
maar billigh.*

5. *Spreek ik tot groot en klein,
Midden in uw gemeen.*

In 't midden uwer *Gemeente*, meent hy mooglyk, tot *Aanzienlyken* en *Geringen*.

6. *Uwe goedtheidt zult gy nimmermeer,
Van my weren, tot genen tydt.*

Nimmermeer en tot *genen tydt*, is het zelve.

- *Ik heb meer lydens styf,
Dan hairen aan myn lyf.*

Wie hoorde immer van *styf* lyden? Ook meldt de text van hairen *des hoofts*, daar hy *styf* voor gestelt heeft, om op het bevallig woordt *styf* te rymen.

7. *Dat zy schande beërven.
Men zegt niet schande beërven, maar behalen.*

- *Hen toekome met kragt.*

Hy meent, dat hen *overkome*. *toekomen* is eigenlyk *toebehoren*.

8. *Godt zy gebenedyt.*

Goede munt by Vlaamsche Pagatters; dog gemeen in Dathens tydt, schoon nu veroudert.

Vs.

8. *Myn Godt* zeer beftendig.
Dat kan mooglyk op 't volgende *sorgt voor my* zien.

P S A L M XL I.

1. *En hem laten* fraay en gezont.
Wonderlyk fraay gezegt.
2. *In een gezondigheid.*
Niet min bevallig voor *gezondtheid* gezegt.
3. *Maar gaande van my* met pragt.
De eenvoudige Datheen fchynt veel van *pragt* gehouden te hebben: 't woordt komt zeer dikmaal voor als een stopwoordt.
5. *Die wist al myn* fekreet,
— *Myn vriendt die met my at myn broodt* zeer goedt.
Ziet dit *zeer goedt* op vriendt, inden zin van myn beste vriendt; of op 't woordt *broodt*, om 'er 't *beste broodt* mede te beduiden?

6. *Want myn vyanden hebben ganschlyk niet*
Om spotten, zo men ziet.
Wat heeft hy niet om te spotten? stoffe, lust of gelegengeidt? De text zegt: hy zal niet verblydt zyn, juigchen. En wat nadruk heeft ook hier: *zo men ziet?*

P S A L M XL II.

3. *Als hy door zyn Aanschyng* klaar.
4. *En aan Misar, den berg* bloot.
Wil dat zeggen: die met geen bomen beplant is,
maar

Vs.

maar kaal en bloot ligt? Neen, 't is een gewoon stopwoordt, overal voorkomende.

4. *Daar de tempeesten*
Over my gaan, de minst en de meesten.

Hoe past dit *minst* en *meesten*, op *tempeesten*, dat de zwaarste onweders zyn, of geen *tempeesten* genaamt worden.

P S A L M XLIII.

3. *Dat die ons geleide* aandachtig.

Op wat zaak dit *aandagtig* gepast worde, 't zy op Godts *goedtheidt*, op het *leiden*, of *ons* die geleidt worden, zo blyft het een onverstaanbaar stopwoordt.

4. *Myn geneugten* uitgelezen.
5. *Om dat Hy my voorwaar*
Helpt als myn Godt eerbaar.

Is dat een taal van Godt voeren, hem *eerbaar* te noemen? of wil hy zeggen *die te eren is*? maar nergens komt het woordt *eerbaar* in de betekenisfe voor.

P S A L M XLIV.

1. *Geboort van onze voorvaders* goedt.
2. *In den noodt, die hen is* geschiedt.

Men zegt wel, dat de noodt iemandt *overkome*, maar niet dat zy hem *geschiede*.

4. *Al die tegen ons zyn* gestanden.
5. *Onze krygslieden, gy* bezwykt.

Wat is hier de mening van Dathen? zegt het: *gy bezwykt*, ontvalt onzen krygslieden; hen niet meer als

AANMERKINGEN OVER

als voorheen, helpende? of *gy doet hen bezwyken*, door het inhouden van uwe hulpe? uit zyne woorden kan men 't niet opmaken.

6. ————— *dat ons de bozen wreedt,*
 ————— *aan allen zyden,*
 Vereeten en verstrooijen breedt.

Eten zy die eerst op, en *verstrooijen* ze dan *aan alle zyden* wydt en *breedt*? immers zo luiden de woorden.

7. *Zo dat Gy, als men 't wel ziet aan,*
Daar van genen nut hebt ontfaan.

Luidt die uitdrukking van die zinbeeldige spreekmanier niet: als of Hy haar zo goetd koop verkogt, dat Hy 'er 't minste voordeel niet op dede? Laf en menschelyk van Godt gesproken, waarlyk!

10. *In den kuil diep en breedt*
Des doodts geworpen met allen.

Wonderbare uitdrukking! Verstaat gy 't Lezer? ik niet.

13. *Als men ons overlasting verget.*

Overlast meent de man, en *als men ons die wil aandoen*: maar de woorden betekenen niets minder dan dit. *vergen* is iet eischen, vorderen. Dus is dan de zin eigenlyk naar de kragt der spreekwyze, *dat de vyanden ons vergen dat men hun overlast doe.* Een uitdrukking derhalven zonder slot of zin.

P S A L M XLV.

2. *Want gy hebt u begeven*
Tot waarbeidt, trouwe, recht en liefd' eenpaar.
Begeeft dan de Messias zig tot die deugden? wa-
 ren

Vs.

ren die voorhenen niet reedts in Heim? immers dit sluit het woordt *begeven* in. Zo zegtmen van icmandt: hy begeeft, of schikt zig tot deugd.

3. *Met uwe pylen en schigten te samen,
Zult gy treffen alle de ong'hoorzamen;
Dat volk wordt ook daar mee geraakt gemeen,
En wordt den Koning gehoorzaam met een.*

Indien men dit van de kragt der pylen, ter beke- ringe versta, gelyk Datheen schynt te willen, zo heeft dit gene waarheid ontrent *alle* vyanden van den Mesias.

— — — — — *uwen stoel* geprezen.

Waar over wordt die stoel geprezen?

4. *Daarom heeft u, o Godt!* myn Godt genadig.

Niet *myn*, maar *uw* Godt zegt de text; maar komt ook boven dien *genadig* te pas, by Godt den Vader ontrent den Mesias zynen Zoon?

— *Met vreugden olie* zoet.

5. *Hebben uwen staat* gemeeret.

Vermeerdert moet men zig verbeelden; want men *meert* schepen met touwen aan palen vast.

6. *Met gulden stukken versierdt* overbreedt.

Men kan thans met deze uitdrukkinge geen ander denkbeeldt maken, dan van zo genaamde *gouden stukken*, een hooftsieraadt, dat welgestelde vrouwen dragen, en by sommige voornaamlyk *groot* en *breedt* gezien worden. hadt die dragt in Datheens tydt plaats, heeft hy in zyne eenvoudigheidt 'er light op gezinspeeldt: maar dit 's weinig gepast op de sieraadtje (in

AANMERKINGEN OVER

't letterlyk aangemerkt) van een 's Konings dogter, en Koningin. Egter is dit ook de taal van de oude overzetting, en schynt in dien tydt, voor alle gouden sieraadtjen gebruikt te zyn.

7. ————— *Staatjonkvroutwen* zeer rein.

8. *Want door dit huwlyk*, hoog boven maten,

— *Zult gy krygen kindren lieflyk en fyn.*

Wat zyn *fyne kindren* tog? die wel en net befne- den zyn van leden? of verstaat 'er de man *vroom* en godtvrugtig door? Weg! zulke kinderagtige en den worde Godts, en heerlykste zaken zo onwaardige en onbetaamyke uitdrukkingen! wat heeft men dus lang al in de kerke gezongen?

P S A L M XLVI.

1. *En de bergen* hen wierpen *snel.*

Zouden de bergen *zig zelfs* daar in werpen?

2. *Nogtans zullen de beken* reine,
Ook menige klare fonteine.

Staan *reine* en *klare* tegen over *modderige* sloten?

5. *Lancen, bogen heeft Hy* in 't landt
Vernielt en de wagens verbrandt.

Is die byvoeginge *in 't landt* ook ten onderschei- de van een oorlog ter zee? trouwens daar komen ge- ne *wagens* te pasfe. 't is dan een stoptlap.

6. *Kortlyk.*

Zo veel als: *Summa summarum.*

Vs.

P S A L M XLVII.

1. *Sla de banden rein.*
3. *Godts ons Konings klaar
Goedtheidt welbekendt.*

Waar op ziet dit *klaar*? op Godt? hoe wordt die *klaar* genaamt? of op zyn *goedtheidt*? dan zal 't mooglyk zeggen, die *openbaar* is; maar wat doet *welbekendt* hier dan?

4. *Zingt gy, die kloek zyt.*

Die *niet kloek* zyn, zyn mooglyk te zwak van herfenen om te zingen.

*En zyn daarom hier,
Dat zy worden fchier,
't Volk Godts, minst en meest.*

Worden zy Godts volk maar *fchier*, dan zyn het maar *byna* Christenen. of ziet *fchier* op de volgende *minst* en *meest*, in dezen zin: dat ze *fchier* alle van den *minsten* tot den *meesten* Godts volk worden? Of mooglyk zal het *haastig* betekenen, als voorhenen al uit *Kiliaans* woordenboek is opgemerkt. Althans dit's zeker, daar men dus naar den zin raden moet; dat men dan zekerlyk niet niet verftande zingen kan.

5. *En fteedts onbezwaart,
't Aardtryk Hy bewaart.*

Moet *Godt* hier *onbezwaart* begrepen worden, of wel het *aardtryk*? en wat zal het dan te kennen geven? Of mooglyk dat het op *bewaren* beireklyk is, en te kennen geven wil; dat *Godt* het *aardtryk* onbe-

AANMERKINGEN OVER

zwaart beware, dat is zonder enige moeite: maar dan is 't nog laf genoeg.

P S A L M XLVIII.

1. *Schoon gelegen in 't Noordt,
Heeft onse Godt van nu voort
Hem geheiligt alvoren,
In een schoon landt uitverkoren.*

Onverstaanbare taal! *van nu voort*, is zo veel als *van nu voortaan*; en beduidt een tydstip, van het welk iets aanvangt, en in het vervolg duren moet. *Alvoren*, betekent enen voorgaanden tyd, die agter den rug is. heeft Godt *Siën*, nu eerst, *van nu voort* geheiligt, hoe is dat dan *al voren* geschiedt? Melde de text hier iet van, men mogte uit den zelven, Da-theens mening naarvorschen.

2. *Een bewaarder tot in den end.
Ten einde toe zegunen, niet tot in den end.
— Zy vloten — en hebben hen al in de vlugt begeven.
Dat is een en het zelve.*

3. *Gelyk als wann' hy met tempeesten,
De schepen breekt minst met de meesten.*

Gelyk en als is hier 't zelve. *Minst met de meesten* heeft geen nadruk; waar 't de *meeste met de minste*, dan zou 't willen zeggen, dat de *grootste* zo weinig als de *minste*, voor de tempeesten bestaan kunnen.

4. *Hy heeftze also gemaakt voortaan,
Datze eeuwiglyk wel zal blyven staan.*

De zin zal, naar myne gissing zyn; dat zy voor-
taan

Vs.

taan eeuwiglyk zal blyven staan. Was dan de Kerk voorbenen wankelbaar en onvast?

5. *Telt bare torens met een.*

Wat zegt dat *met een* tog? is het *terstondt*, met dat zy te Siön komen, zonder uitsfel?

P S A L M XLIX.

1. *Goede spreuken hoor ik zonder vervelen.*

Hy heeft 'er dan geen verdriet in.

2. *Waarom zoude ik my in angst zo ver slaan?*

Men wordt wel door angst verflagen, maar *verflaat* zig zelven niet.

— *En daar op dragen enen hogen moedt.*

Nooit sprak iemandt zo. men zegt *hoogmoedig zyn.*

3. *Al leeft hy lang zonder in 't graf te gaan.*

Dit kan niet anders zeggen, dan: *al leeft hy lang zonder dat hy sterft of begraven wordt.* even of men te gelyk kon leven en sterven.

— *Nogtans moet hy zulks alles laten aanstaan.*

Wie legt my dit raadtzel uit?

— *Dat de wyze sterven men daaglyks ziet,*

Even als de dwaze met groot verdriet.

Waar ziet dat *groot verdriet* op? op het sterven van de wyzen *als* de dwazen? of *zietmen* 't met verdriet?

— *Haar goedt daar na bezitten en verzwenden Vreemde.*

Wat is *verzwenden*? By Kiliaan leze ik *verzwinden*, die het door *evanescere*, dat is *verdwynen* ver-

A ANMERKINGEN OVER

klaart. De zin zal dan zyn, dat die vreemden, die in deze erfnisse gevallen zyn, daar mooi weer op spelen, en dit opmaken zullen; maar dan hadde Datheen nog *doen verzwinden* moeten zeggen.

4. *Kindtskindren zullen erven onbeschaamt.*

Dat 's wel te geloven. wie is 'er tog ooit *beschaamt* om goedt te erven? elk vlamt 'er op.

— *Maar de Pofhansen geagt groot van staten,
Moeten als 't vee daar van, en alles laten;*

5. *Nogtans Met hopen varen zy ter hellen breedt.*

Zeer fraaije uitdrukkingen. bevallig is het woordt *Pofhansen*, die, naar hun opfnuiven, *geagt* werden *groot van state*, maar daar 't zo breedt niet by is, als zy *poffen* en *snorken*, wil Datheen zeggen. Waar ziet ook *breedt* op? op de helle, als of die *breedt* zy? Mooglyk op het *varen* ter hellen: en zal dan mooglyk zo veel zeggen, als langs den *brede weg* ter hellen varen.

7. *En maken goeden moedt.*

Men *maakt* niet, maar *heeft* wel goeden moedt. dog hy wil mooglyk zeggen: *goede sier* maken.

— *Summa, als een mensch komt tot heerlykheid.*

Kortom wil Datheen zeggen. dog David spreekt zo niet.

— *De mensch wordt den vee gelyk,
Welkers ziel en lyf vergaan te samen.*

Niet *den*, maar *het* vee most hy zeggen. Maar hebben de beesten ook een *ziel*, die met het lighaam vergaat? want van den *mensch* kan Datheen het niet verstaan, van wien hy in het enkel geral gesproken hadde: *de mensch. hy*. Of indien al ja? vergaat dan 's menschen *ziel* met zyn lyf te samen? dan hebben

de

Ps.

de Epikuristen gelyk: zeggende, laat ons eten, drinken; morgen sterven wy.

P S A L M L.

1. *Tot den nedergang* breidt.
3. *Melden* overbreidt.
4. *Van u iet te nemen* hebbe ik geen noodt.

Ik hebbe 't niet *nodig*, of daar de minste *noodtzake* toe, wil hy zeggen; denke ik.

6. *En neemt myn bondt in uwen bozen monde.*

Dit is by verkortinge voor *verbondt* gezegt, en on-verstaanbaar. Zo konnen ook, met het zelve regt, *drag*, *slag*, voor *verdrag*, *verslag*, enz. zeggen, en alle voorzetsels aflatcn; en wie zou dit verstaan?

9. *Zullen myn heil* overkomen *in vrede.*

Heil komt wel *iemandt* over, maar *hy komt* het heil niet over.

P S A L M LI.

3. *Ook staat my dit tot aller tydt wel voren.*

Deze spreekmanier heeft plaats ontrent dingen, die ons zeer wel geheugen. maar dit wordt van *de geboorte* niet gezegt, van welke hier gesproken wordt. die *staat ons niet wel voren*, dan van horen zeggen.

4. *Witter dan sneeuw* in 't gemeen.

In 't gemeen zegt men van iet, dat *doorgaans* zo is, maar nu en dan ook wel eens anders bevonden wordt. dus past dat niet op de *sneeuw*; die niet in 't *gemeen*, maar *altoos* wit is.

5. *Schep in my*, zonder verdrag.

Verdrag is een *onderhandeling* die men met iemandt

AANMERKINGEN OVER

mandt aangaat. Mooglyk meent hy 'er door, zonder vertoeven. haastlyk. *Kiliaan* vertaalt het *dilatatio*.

8. *Anders kan ik niet goeds spreken* waaragtig.

Wat doet dit *waaragtig* hier? Stondt 'er het woordt *goeds* niet by, men mogt denken, dat hy 'er *waar* of *waarheid* door verftonde.

- *Zo zal ik uwen lof schoon maken kond*
- *Alzo 't mag blyken.*

P S A L M LII.

1. *Godts bystandigheid.* voor *bystandt*.

2. *Een scheermes zeer wel gestellet.*

3. *Gy valsche tonge fel,*

Gy wordt doorsneden en verdrukt.

Verftaat gy dit, lezer, hoe de tong verdrukt worde?

5. *Op zyn rykdommen* alvoren.

Zo onverftaanbaar als 't vorige.

6. *Zal geplant zyn* midden eenpaar,

Van Godes huis eerbaar.

Wonderlyke uitdrukking! wie begrypt die?

P S A L M LIII.

1. *Hy verwoest* mits dezen.

't Zal mooglyk *daar door*, *derhalven* zeggen.

2. *Godt bemerkt de menschen* hier te lande.

Is dit in tegendeel van de menschen die in Oost-Indie zyn, of in andere landen?

3. *Alles gemerkt.*

Vs.

P S A L M L I V.

2. *Komen my nu toe myn vyanden.*Komen zy hem toe in *eigendom*, of wil hy zeggen dat zy *tot* hem komen?

P S A L M L V.

4. *Als duifkens die daar vliegen t'samen.*Zyn 't juist duiven, die niet een gehele *duivevlugt* vliegen?5. *Ik zou my haast verzien ter zyden.*

Raadt vry wat dit zeggen wil.

— *Voor den storm, tot dat hy waar voorby gegleden.*Men zegt wel dat de *storm over* is, maar niet dat hy voorby *gegleden* is.8. *En wist boven dien myn fekreet,**En wandelden fyn, met bescheedt.*Zeer natuurlyk berymt! maar wat *fyn* hier doe, kan ik niet gisfen.9. *Want onregt en schade**woont onder deze boze rot.*Hadde hy *dit* rot gezegt, men hadde aan een gezelschap van boze *menschēn* konnen denken, van 't welk hy spreekt.11. *Zalze straffen van haar zonden.*Men wordt niet gestraft *van*, maar *om* zyn zonden.12. *Zyn woorden zyn als boter zoet.*

13. *Als zweerden scherp zynze geraden.*
Kontge raden, lezer, wat *geraden* zwaarden zyn?
ik niet.

P S A L M LVI.

1. *Want ik ben schier half verflonden, ja meer.*
Dan mag men 't ontrent op twee derde rekenen.
Is hy ook *meer* dan half verflonden, hoe is hy dan
schier, byna half verflonden? dat kleeft als droog
zandt.

5. *Ik heb myn beloften eendragtig*
U gedaan.
Heeft hy die *eenparig* met anderen gedaan? of al-
leen; wat zyn dan beloften *eendragtig*?

6. *Gy beboedt my voor den val zonder sterven.*
't Luidt als of hy zeggen wilde: gy bewaart my dat
ik niet doodt gevallen ben.

— — — — — *uw klaarheid zoet.*

P S A L M LVII.

2. *Tot myn hulp in dit misval.*
Misval is een *miskraam*, en dat plooit hier im-
mers niet. *Ongeval* wil hy mooglyk zeggen.

3. *Moordtbranders.*
Een ongewoon woordt; egter in den tydt van Da-
theen, gemeen en verstaanbaar. dus leze ik in 't ou-
de *Geuzen Liedtboek*, p. m. 125. *is gebleken aan den*
Moordtbrandischen aanslag in Noordtollandt, van
enen Monnik aangeleid, anno 1575. ik vinde 't ook
by

Vs.

by *Kiliaan*, die 't vërtaalt door *Vincendarius*, qui *incendium excitat*; 't geen met de nieuwe overzettinge wel overeen komt, die *stokebranden* heeft. in de oude overzettinge staat *vlaammen*.

7.

Op de aarde, en werde.

Rymt wonder fraay, en leerd jonge Dichters, nooit om een rymwoordt verlegen te zyn; daar *Datheen*, gesterkt door het openbaar gezag der Kerke, met dit en meer andere voorbeelden; voorgaat. Dog in den ouden druk van 1567. heeft *Datheen* zelf op *derde*, 't geen netter klinkt; zò dat men dat lomp rym van *aarde* op *werde*, in latere exemplaren, op 's mans rekening niet stellen moet. Hy was wyzer. Ook was dit *erden*; ten zynen tyde; nog een gemeen overblyfzel der oude tale: Immers dus sprakmen in den jaer 1374 als uit een oudt handtschrift blykt:

Dyn wille moet ghewerden

In den Hemel, alse in der Erden.

En zelfs ook buiten noodzaaklykheidt om 't rym, leest men daar:

Ik gbelove in Gode den Vader

Almechteg, die algader

Hemel en Erde sciep scone.

Gelyk men ook daar in ondicht leest:

*Den Almechtegen Vader, sceppeke des Hemels
ende der Erden.*

Zie *Is. le Long*, Boekz. der Ned. Bib. bl. 297. 298. 299.

P S A L M LVIII.

1. In het geheel zeer laf berymt.
2. Spreekt hy van de ongerechtigheid en boosheid die zy bedenken: (naamlyk die *Raadtsberen*)

Met hun valsche maten en wagen:

Waren 't dan *kooplieden*, of *winkeliers*, welke men wel in kleine plaatsen in de Regtbank vindt? dit komt met den grootſchen titel van *Raadtsberen* weinig overeen. En indien 't al zodanigen waren, zo moel worden zy hier niet beſtraft als zulken, om de valscheid in hunnen koophandel of neringe; maar als *Regters* in hunne Raadtsvergaderinge. Gy zweegt geweld ſtaat 'er in den text; 't geen zinbeeldig zegt: dat zy, in plaats van in de waagschale der gerechtigheid, elk enen regt, veel eer onregt en geweld toemeten, als eenzydige Regters.

3. *Zy gaan zwanger met gift zeer ſtraf.*
— *Die niet boordt*
Des gezangs niet een enkel woordt.

Hier heeft men tweemaal 't woordt *niet*, en is meer een kragtige verzekering dan ontkenning.

4. *Uw kragt die gy pleegt te oorboren.*

Dit is my onverſtaanbaar, ten ware *oorboren*, *gebruiken* betekenen wil. Zo leze ik by *Kiliaan oorboren*, *oorboren*, die 't vertaalt door *iet met vermaak genieten*, *gebruiken*.

6. Geheel onheblyk uitgedrukt, daar geen zweem naar den text in te vinden is.

Vs.

8. *Een Regter zal de Godt myn, enz.*
 Nooit wordt *de* in dien zin gebruikt. wel *myn*,
uw Godt.

— *De regtveerdige zal niet lyden*
Te vergeefs, dat is openbaar;
Hy zal zulks genieten hier naar.

Hoe *openbaar*, dit by Dathen zy, dat de regtveerdige *zulks* zal genieten; kan ik 't eger niet zien, wyl 'er niet bepaalt wordt *wat*, waar op dat *zulks* betreklyk is.

P S A L M L I X.

2. *Waakt op Heer, en daar in ziet.*
Voorkomt my tog in dit verdriet.
 3. *Huilen als bonden onreen.*
 6. *Maar laatze niet zyn doot gesmeten.*
 — *Verdiene regt angst en noot.*
 8. *De Godt Jakobs niet om versterken.*

Men zegt wel *Jakobs Godt*, maar niet *de* Jakobs Godt. ook wel *de* Godt van Jakob. Wat wil hier ook *niet om versterken*?

P S A L M L X.

2. *Zo datze zyn gevallen slegt. Slegt genoeg.*
 5. Heeft men dat bekende *aanstootlyk* zeggen:
Ik agte hem ook niet meer
Dan een waschvat, waar in dat myn
Voeten zullen gewasfen zyn;
Edom agte ik met zyn volk koen,
Niet beter dan myn oude schoen.

Wie kan zo ene taal, van den groten Godt gebruikt,

bruikt, (of al waren ze zelfs maar Davids woorden, als sommigen willen) zonder verontwaardiging horen of lezen; en in goeden gemoede zingen, of der Gemeente om te zingen opgeven? Wat ware het een gewenschte zaak, dat men die *oude schoenen*, en uitgesleten *sloff*en van Datheen, daar de Kerk nu by de 200. Jaren op gelopen heeft, eens voor *nieuwe* mogen verwisfelen.

6. *Gy, die met onzen leger koene
Niet gingt, gelyk gy pleegt te doene.*

P S A L M LXI.

3. *Onder uwe vleuglen zynde
Ik bevinde.*

Weder een Datheens Poëtisch rymverlof.

P S A L M LXII.

2. *Als een want, die daar valt, zult gy,
En als een oude muur daar by,
Van zelfs vergaan, scheuren, breken.*

Rondtom laffe uitdrukkingen. Wierde dit zeggen maar eens waar in de Kerke, ontrendt het gebruik der Rympsälmen van Datheen, die waarlyk als een *oude muur* met bogten uit en inlopen.

5. *Stort voor Godt uwe herten eerbaar.*
6. *Weegt ydelheid, en ook met dien.*
*Ziet dit met dien op de ydelheid, dan most 'er
met die of deze staan.*

Vs.

7. *Op geweldt nog stelen niet staat.*

Voor *nog* moet het *of* zyn, om het volgende *niet*.
op stelen *staan*, is ook gansch oneigenlyk gezegt.
Ergens *op staan*, is ergens *niet van te verzetten zyn*.

— *Wilt daar mede uw' bert en gemoedt*

Geensins wezen laten bevangen.

Gansch ongerymt gezegt.

P S A L M LXIII.

3. *Zal ik, o Godt aanroepen* daar. Waar?

5. *Zy die myn ziele met onwaarde*
Overvallen willen met leedt.

Onverstaanbaar, ten ware hy door *onwaarde*,
smaadt verstonde.

6. *Versneden werdt in stukken klein*
Met den zweerde.

Geheel buiten den text: behalven datmen met
den zwaarde niet aan stukken snydt, maar kapt en
staat.

7. *De logen monden*
Zullen gestopt zyn en verfteken.

Dit verklare ik niet te verstaan.

P S A L M LXIV.

2. *Verberg my*
Voor de rotten en voor den raadt
Der bozen.

Hy wil waarfchyndlyk zeggen, voor het *t'samenrot-*
ten en den raadtflag der bozen. maar dan most het,
het

AANMERKINGEN OVER

het rotten zyn. Of *rotten* is hier mooglyk voor *bereden* genomen: by voorb. een *rot* Heidens, enz.

2. *Die met* al haar wezen
Zyn zeer misprezen.

Dit is wel waar van Datheens rymcleryën.

3. *Als pylon fel,*
Die zy in 't stryden,
Schieten ter zyden.

Dan haddenze zo zeer geen noodt van geraakt te worden; dan wanneer men op den man aanlegt.

4. *Veel goede zyn daar van*
Doorschoten, die zy zonder zorgen
Heimelyk verworgen.

Worden zy *verworgt* na dat zy *doorschoten* zyn? dan waren zy mooglyk niet wel getroffen of doodt. Wat wil ook dat *zonder zorgen*? mooglyk dat zy dat in *koelen moede* deden; of dat zy geen *zorge* hadden dat zy van de genen, die zy doorschoten hadden, zouden wederstaan worden. bespotlyke taal! Zie ook Pf. CXXXVI. 18.

7. *Geheel onvoorziens zal't toegaan.*
Zy zullen verwondt zyn gemene,
Groot en klene.

Misfelyk zeggen.

P S A L M LXV.

3. *Zal ons wel voeden* fyn.
4. ————— *van grôte magten*
Zyt gy o Heer niet bloot.

Vs.

9. 't Veldt van de bergen afgescheiden.
— Alzo schynt het aardtryk te ontspringen.

Wat is tog het *ontspringen* van het aardtryk? wil hy *opspringen* zeggen, gelyk in het volgende van *verblyden* gesproken wordt? of meent hy *ontluiken*, door het voortbrengen van nieuwe vrugten?

P S A L M L X V I.

2. Met stemmen klaar en zoet.
8. Want te verballen hebbe ik wille.
9. Myn smeken heeft hy nooit verfteken
Zo lange als ik heb geleest.

Smeken *verfteken*; voor niet horen of verhoren, is een misfelyk zeggen. Maar is dit *nooit* geschiedt, *zo lang als hy geleest heeft*; waarvandaan dan zo menige klagten van David, over het niet verhoren van zyn gebedt?

P S A L M L X V I I.

1. Op dat ons zyn wegen
Regt bekendt van degen.
Regt en van degen beduidt het zelve hier.
2. Ja 't geheel aardtryke
Cy in dergelyke
Regeert Heer allein.

Wie begrypt de mening dier woorden, het aardtryk regeren *in dergelyke*? ik niet.

P S A L M L X V I I I.

1. *Heer toont u onvertsaagt.*Eveneens of Godt ook *vertsaagt* kon zyn.3. *Een buis dat vol van kindren leeft.*4. *En gingt hem voor wydt ende breidt.*

Dat geeft een denkbeeldt van iemandt, die van 't een endt naar 't ander zwierdt,

— *Ook deze berg Sina zo groot**Voor uw aanschyn, o Heer verschoot.**Verschoot* hy uit zyne plaatse, of wordt verschieten hier voor *versbrikken* genomen?5. *En maakt dat een ygelijk dier**Daar woont zonder verderven.*Geslagt vleesch verderft wel, maar geen levend dier: of mooglyk ziet het verderven, op het *beschadigen* van de dieren: wat het zy, moet men raden, wyl men uit den text zelven niet kan te regt komen; daar 't niet gevonden wordt.6. *Zy hebben 't goedt**Dezes volks, naar baren wil**Gedeelt en uitgemeten.*

Zou men niet denken dat hy van zulk een goedt sprak, dat zy malkandren met de elle en mate uit- en toe gemeten hadden?

— *De genen die daar zitten hardt**Tuschen ketels als kolen zwart.*7. *Zo zwerdt dat landt rein, wit, en klaar.**Gelyk de sneeuw is voor en naan.*

Dat is zeer naaukeurig beduidt.

Vs.

8.

*Daar Hy (Godt) eeuwigh van nu voortaan
Zal wonen, zonder te vergaan.*

Wat zal men hier van maken? waar op ziet dat *zonder te vergaan*, op Godts berg? zal die niet *vergaan*? of bewogen worden? Mooglyk ziet het op Godt, en zal 's mans mening zyn, *zonder van daar te gaan* of te vertrekken. maar dat denkbeeldt kan men van 't woordt *vergaan* niet maken; dat eigenlyk *verderven*, *omkomen* beduit. ten ware 't genomen werde van enigen zagten voortgang of verschuivinge van enige zaak, die begint van hare plaats bewogen te worden, waar van men zegt, het *vergaat*, het verschiet al! dog die zin plooit hier niet.

9.

Englen zeer schoon.

Hebben die lighaamloze geesten, voor Godts troon ook een *zeer: schone* gedaante?

11.

*Het is Godt die in stukken breekt
Den kop, ja in den grond verfteekt
't Getal onzer vyanden.*

Wat de mening van dit *in den grond verfteken* zy, begryp ik niet; ten ware hy zeggen wil, dat de verflagene vyander in een graf, onder de aarde zoude gesteken worden. en hoe komt dat hier te pas?

—

*Ik wilze fraay ende gezont
Trekken.*

Zeer fraay gezegt.

13.

Met haar zyn komen in.

15.

De Heren Egypti zeer ryk.

16.

Zyn heerlykheidt schynt zonder endt

In 't landt Israëls binnen.

Dit alles vloeidt als pekdraadt.

AANMERKINGEN OVER

P S A L M L X I X.

6. *In 't water diep, 't welk geen grondt heeft.*— *Dat de diepte my niet te gronde trekken.**Heeft dat water geen grondt, hoe wordt hy dan naar den grondt getrokken?*7. *Wil tegen my uw goedtbeidt oorboren.*9. *Ik wagte, maar vergeefs in aller maten.**Dit wil in alle manieren zeggen; gelyk Kiliaan 't woordt mate door modus vertaalt.*10. *Datze gansch niet können zien nog aanschouwen.**Dat is een en 't zelve.*— *Breek hen de lendenen door smert en pyn.**Zou hy wel steen en graveel menen?*14. *Visfchen die in 't water leven.**Waarom moet 'er die omfchryving by? leven de visfchen dan elders dan in het water?*

P S A L M L X X.

2. *Die daar zeggen eenpaar:**Ha! ha! daar! daar!**Zou men door dat zeggen geen denkbeeldt moeten maken, dat zy handtgemeen waren?*

P S A L M L X X I.

14. *'t Leven tot myn oorboren.*15. *Uit den diepen put onder de eerde.**Zyn 'er dan ook putten boven de aarde?*

Vs.

16.

Zingen met bescheiden.

—

*Godt Israels zonder vervelen.**Zal ik uw lof volbringen.*

17.

*Myn ziel die is ontfteken**Met vreugdt, Heer, onbezweken.*

In welken zin tog kan de Heer *onbezweken* gezegt worden? of mooglyk ziet het op *vreugde*, en zegt *onbezweken*, stantvastige vreugde. of misfchien op *ziel*. dus moet men naar den zin slaan.

P S A L M LXXII.

1. *Zynen Zone met eer.*

Ziet dit *met eer* op den Zone, dat hy een Zoon *met ere* zy? of op den Vader? dat die hem 't regt en gerechtigheid overgeve *met eer*? en wat wil dat dan te kennen geven?

3.

*Als een regen bekwame,**Op 't veldt aan elken kant.*

't Leste is mooglyk tot verklaring van het eerste, dat de regen dan *bekwame* is, als hy aan *elken kant* en niet hier en daar *wat valdt*. of liever zyn het stopwoorden.

5.

*d' Arabers zullen met verstanden**'t Zelve doen algemeyn.*

Wie verstaat *met al zyn verstanden*, wat het zy: geschenken *met verstande* te doen? ik niet.

7.

Schreijen en wenen. is 't zelve.

9.

*Burger ende koopman**Gelyk 't groen gras voortaan.*

Dat rynt wonderlyk fraay op malkanderen.

AANMERKINGEN OVER

P S A L M LXXIII.

1. *Ik lag byna gevallen plat.*
2. *Fyn en gezondt zy voortgaan.*
3. *Zy gaan daar geen slagen vallen.*

Dat is zeer voorzigtig; en dan is 't wel onvertsaagt te zyn.

- *Een kostlyk ding is hare kragt.*
4. *Uit haren dikken vetten kop.*

Zou men niet denken dat hy van kloosterpapea sprak?

- *Zy gaan segts om met zulke renken.*
7. *Hebbe ik om niet in allen standen*
Met onschuldt gewaschen myn handen.

Standen worden wel zeker soort van houten kuispen genaamt. dit zou op 't waschen wel voegen; maar hy wil mooglyk zeggen: *in alle omstandigheden.*

9. *En varen haast ter hellen grondt.*
In den afgrondt der bellen meent hy.

11. *Maar als een Kalf onwys en bot.*

Een dier heeft de oude overzetting: maar was 't juist een Kalf?

12. *Tot dat ik fyn werde gebragt.*

13. *Zoude ik ergens groot of kleine,*
Een Godt hebben dan u. alleine?

Dit groot of klene kan op ergens niet zien, maar slaat op enen Godt; en dan oogt hy mooglyk op de bele en halve goden der Heidenen.

Vs.

P S A L M L X X I V .

1. ————— zo 't hiër heeft gebleken.

2. Gedenkt des bergs Siön, die nu langst lydet,
Dien gy verlost en gekogt hebt allein.

Godt hadde niet den berg Siön verlost en gekogt,
maar zyn erfdeel, dog woonde op dien berg, gelyk
de text zegt.

15. Met bylen zy even houwen en kerpen.

Ezeneens wil hy zeggen; zo (dat is: gelyk) zulks
in enen gróten bosch geschiedt.

6. Welk een sieraadt was uwes huis onderwylen,
Hebben zy — Ontstuks gehouwen.

Waar toe behoort onderwylen? was 't een sieraadt
onderwylen? of hebben zy 't onderwylen ontstuks
(voor aanstukken) gehouwen? Waar men 't ook
brenge, 't voegt 'er ganschlyk niet; want wat ge-
beurde tog onderwylen?

14. Gy brengt ook woort gansch op één nieuwe wyze.

Hy wil mooglyk zeggen; zo als 't nooit te voren
gezien was; dog de text heeft 'er niets van.

15. Dag en nacht hoort u toe desgelyken.

Waar van was dan nog gewaagt, daar dit desgely-
ken op ziet? of meent hy mooglyk te gelyke, beide
te samen?

— De zon en sterren zonder af te wyken,
Houdt gy in enen wisfen gang met bescheidt.

17. Uwen Naam schoon lastert met zyn opstel.

Hadden zy dan een schimp- of smaadt-schrift opge-
stelt,

Vs.

stelt, waar mede zy Godts Naam lasterden? of meent hy een boos opzet of voornemen?

20. *Dat zy mogen ontspringen*

Die benaauwtheid lyden.

Mooglyk heeft hy 't oog op de spreekmanier: *den dans ontspringen.*

21. *Heer voer uw zaak uit*, van den slaap opstaat.

Dit *slapen* Gode te eigenlyk toegeschreven. Hy *slaapt*, of sluimert nooit; Ps. CXXI. 4. Wel enigzins wordt die spreekwys gebruikt, Ps. XLIV. 24. dog hier is 't oneigenlyk; en 't *opstaan* een opstaan ten gerigte.

PSALM LXXV.

3. *Verbest u niet hier in 't Land.*

In welk Landt dan?

5. *Hy zal daar uit schenken fyn.*

Fyn van oordeel moet men zyn, om te begrypen wat *fyn schenken* zeggen wil.

6. *En der bozen hoorne krank.*

PSALM LXXVI.

3. *De krygers laten vallen de handen bloot.*

5. *Dan stondt gy op, en hebt verkondt*

Uw oordelen, en gemaakt vry

De elenden, ter zelve stondt,

En hebt die getroost zeer bly.

Woorden zonder zin of slot. Mooglyk verstaat hy door de *elenden*, de *elendigen* en *verdrukten*.

Vs.

6. *Gy die daar woont beneven,
Des Heren woning hoog verheven.*

Men zou uit deze woorden denken, dat hy sprak van menschen, *die naast den Tempel woonden.*

P S A L M LXXVII.

9. *De kindren des Jakobs goet,
En des vromen Jozefs vroedt.*

Voor enkele eigene namen zetmen geen *de*, maar wel als 'er een byvoeglyk woordt bykomt, als des *vromen Jozefs*, dat wel gezegt is.

10. *Den blixem met den schyn fel.*
11. *Tot uws volks oorboor.*

P S A L M LXXVIII.

1. *Van zyn groot daden.* voor *grote daden.*
2. *Datze de kinderen ook wisten alvoren
Die nog na hen zouden worden geboren.*

Wat zin of slot hebben deze woorden tog, die, zo als zy daar staan, zeggen, dat de kinders, die *nog na hen zouden geboren worden*, het *te voren wisten.*

3. *Godt heeft in Isrel zyn gezet gedreven.*
Gezet is zo veel als *inzettingen*, *wet*; maar wordt die *gedreven*, of *gegeven*, voor *geschreven*?
4. — *haar vaders waren begeben*
Tot moedtzvil.

Men is ergens wel toe *genegen*, maar niet *begeben*: maar men *begeeft* zig ergens toe.

AANMERKINGEN OVER

7. *Door een wolk leidde hy zyn volk
(omze te leiden.*

Wonderlyk zeggen. eveneens of men zeide: *wandelen om te wandelen; roepen om te roepen.*

12. *Want daar zy zulken noodt hebben befeven.*

Dit zal mooglyk zo veel als *befest* willen zeggen.

— *Zo dat zy zyn geworden tot dier ftadt.*

Dit zal zo veel als *te dier plaats* zyn.

20. *Hy bedagt dat haar zwakke nature
Niet anders dan vleesch was t'elker ure.*

Bedagt Godt dat *t'elker ure*; of was haar nature *t'elker ure* niet anders dan vleesch? waar ziet het op?

23. *Hy zendt wormen boos boven maten.*

Waren de wormen *boos boven maten*; van 't kwaadtste foort; of hun aantal?

— *Die z'al, ja zelfs tot in de bedden aten.*

Waar zegt de text dat?

28. *De volkeren heeft hy voorheen verdreven,
En haar landt zeer vrugtbaar ook ingegeven
Den stammen Israëls als de onvertsaagde.*

't Landt wordt niet *ingegeven*, maar *gegeven* van Godt, aan een volk; ook door de genen, die het verlaten, *ingeruimt* aan anderen. En wat doet hier *tog als de onvertsaagde*?

31. *Te vuur en te zwaarde niet om verstrangen.*

Wie dit verstaat, ik niet.

32. *De weduwen in dezen zwaren ftrydt,
En hadden om wenen schier genen tydt.*

De text zegt: *zy weenden niet!* maar was dat om datze

Vs.

datze daar *ſchier genen tydt toe hadden?* wat hadden zy dan te doen? zy hadden evenwel nog wel *wat tydt*; maar die was klein, en *ſchier geen tydt*.

33. Luister hier toe, lezer! en ontzet u!

MAAR GELYK EEN DRONK MENSCH HEM
DAN OPMAKET,

ALS DE WYN WEL VERTEERT IS, EN
ONTWAKET,

DIE ZEER LUIDT TIERT, ENMAAKT EEN
ZELDTZAAM WEZEN,

ALZO IS OOK ONZE GODT OPGEREZEN.

Dus ſtaat 'er woordelyk in den druk van 1567.

Foey! zo ene taal te voeren van den ontzaglyken Godt, wiens toerusting ter regtvaardige wraak hier vertoont wordt met uitdrukkingen, die enen razenden dollen dronkaart verbeelden. Ene taal, *alleen* waardig om Datheen voor een ander uit te wiſſelen, tot wegneming van ſpot en ergerniſſe. Kan dit by de eenvoudige Godtvrugt ook al door den beugel, en zy die verzen in goeden gemoede zingen, tot verheerlyking van Godt? Ik voor my denke van neen. Weg dan met die vuilnis! en ter kerke uit.

35. *Daar by de ſchaapkens klein*

Gehoedt badt op 't veldt in 't groene plein.

36. *David zyn trouw Dienare.*

Walfche kromtong!

— *Hy heeft dat volk*

Geregeert en gevoedt in heiligheid.

Was dat in Davids magt, zyn volk te *voeden*, te doen groeijen en toenemen in heiligheid? dit is alleen Godts werk. Maar mooglyk wil hy zeggen, dat David, als

AANMERKINGEN OVER

een heilig en godtvrugtig koning, zyn volk geregeert heeft. maar wat wil *gevoedt* dan zeggen? dit begryp ik niet.

P S A L M LXXIX.

4. *Zy hebben zyn nakomelingen al verbeter.*
6. *Wilt fchier zeven dubbel vergelden.*

Schier zal hier niet *byna*, maar *fchielyk*, *haastig* betekenen; als voorhenen al is aangemerkt.

P S A L M LXXX.

2. *Keert tog tot ons Heer uwen zin.*
Hy wil zeggen, wees tot ons *welgezint*.
3. *Slaat over ons 't gezigt eenpaar*
Uwer vriendelyker ogen klaar.
7. *Zyn takken zyn gewasfchen bloot*
Van 't water tot aan de zee groot.

Misfelyk zeggen van bomen, dat *zy bloot* wasfen. Hy meent mooglyk, zo *fchielyk*, datmen 't op 't oog zien konde.

8. *Waarom — Zyt gy den roveren geweken?*
Wat wil dit zeggen: *wykt* Godt ook voor menschen? Hy *wykt* wel van, en verbergt zig voor den mensch; maar *wykt* niet voor menschen, als die, hoe magtig ook, voor Hem niet bestandt zyn.

P S A L M LXXXI.

3. *Der lovertenten*
Jaarlyksche renten
Betaalt en volbringet.

Wat zyn dat voor *renten*? en waar hoorde men ooit

Vs.

ooit van renten *volbringen*? uit den text kan ik het niet ontdekken, want die heeft 'er niets van.

4. *Dit 's in Israël*
Een gebruik geweest.

Voor *geweest*.

5. *Daar 't de talen*
Hoorde verbalen,
Die 't niet heeft verstanden.

Waren die talen dan zo onverstaanbaar als Dathens talen, die de meesten ook niet hebben *verstanden*, schoon zy die al hun leven gezongen hebben?

7. *Als de donder groot*
My dekte (Godt) ter zyden.

Onbegrypelyke taal, die van Godt gevoert wordt.

9. *Wilt myn woordt smaken.*
10. *Maakt u, myn volk vroedt*
Generlei Afgoden.

Vroedt, betekent *wys, verstandig*. Wil hy dan zeggen: gy zyt daar te wys en verstandig toe.

12. *Opent uwen mondt*
Zeer wydt onbeladen.

Wat is *onbeladen* tog hier? Wil hy zeggen datze niets in den mondt moeten hebben?

13. *'t Heeft myn reden*
Ganschlyk verfteken.

Men verwerpt, verfmaakt Godts reden wel, maar wie hoorde van *verfteken*?

Vs.

15.

*En dat Israël
Ware gebleven
Op den padt even
Vast in 't openbare.*

Wat dit wil, moet men weer gisfen. Ziet even op *padt*? dan meent hy mooglyk een *effen padt*. Of behoort het tot vast? dan wil hy mooglyk *even stantvastig* zeggen. Maar wat wil in 't *openbare* tog zeggen?

P S A L M LXXXII.

1. *En met den godtlozen mitsdien.*

Wat dit *met* en *mitsdien* hier zeggen wil, kan ik niet begrypen.

2. Die overlast *is met geweldt.*

Overladen zal hy willen zeggen: iemandt wordt wel *overlast* aangedaan; men *lydt* wel overlast, maar men wordt nergens *mede* overlast.

3. *Gy zyt, 't is waar, ik wil 't belyden,
Als klein goden tot dezen tyden.*

Dit gehele vers is zeer laf.

P S A L M LXXXIII.

2. *Die vrymoedig, zonder zorgen.*

Onder u willen zyn verborgen.

Misfelyke uitdrukking!

3. *Dat niet genaamt zy in eerwaarden.*

4. *Tegen u maken zy een bondt.*

Dat is voor *verbondt*, hoedanige affnydingen van lettergrepen, hem gemeen zyn.

8. *Maakt-*

Vs.

8. *Maaktze ongestadig als een rat,
En als het stof der aarden plat.*
10. *Dat zy mogen verstaan en gronden.
Doorgronden meent hy, gisfe ik.*

P S A L M LXXXIV.

1. *Myn bert verlangt met allen zeer.*
3. *Zy zullen met vliet regt voortaan
Putten te graven zyn genegen.*
4. *o Heer der heirkragten zeer schoon.*

Is dat schoon betreklyk tot den *Heere!* of tot de heirkragten?

5. *Beter is 't dat 's klaar.*

P S A L M LXXXV.

3. *Hy zal de vrede laten uitbreken.*
4. *In 't regiment zal 't opregtlyk staan.*

Deze uitdrukking begrype ik niet.

P S A L M LXXXVI.

3. *Verhoor my Heer uitverkoren.*

Tot wien is dat *uitverkoren* betreklyk? wil hy zeggen, dat *by den Heer* voor zyn deel verkoren hebbe; of wil 't zyn: *my* die van u uitverkoren ben?

4. *Daar is niemandt ook zo koen.
Die uw werken kan na doen.*
5. *Gy zyt groot, niet om versterken.*

P S A L M LXXXVII.

1. *Godt heeft zyn huis vast gegrondet met vreden.
Wat doet dat met vreden hier tog? dit zegtmen
wel*

AANMERKINGEN OVER

wel van menschen, die ongestoort hun werk doen; maar dit past immers op Godt niet.

2. *Worden onderwezen zo wel.*

P S A L M LXXXVIII.

3. *Als een die vermoort is op straten,
Die men wel zeer haast begraven zal.*

Gansch laf gesproken.

4. *Gy werpt my diep in den afgrond,
Die duister en diep is met zugten.*

5. *Ik ben vervallen gaar naakt.*

7. *Zullen de doden her voortgaan.*

- *Die doot zynde nog in 't graf steken.*

10. *Wil my nu al met een omringen.*

11. *Myn beste vrinden al met ene,
Myn sekreetste vrienden gemene.*

P S A L M LXXXIX.

1. *Alzo men ziet beklyven.*

Staan deze woorden op zig zelfs, en willenze zeggen: *gelyk men klaar ziet?* of behoren die tot den *Hemel*, *gelyk men dien ziet beklyven?*

2. *Dat voortaan zou erven 't geslagt van Hem geboren
Deze genade, dat de koninglyke kroone
Zou blyven erflyk in zyn geslagte schone.*

Wonderbare uitdrukking! *zyn geslagt* zou de koninglyke kroon *erven*, *erflyk in zyn geslagt*. En wat doet het woordt *schone* hier ook anders, dan ten stopwoordt?

Vs.

3. *Geen Englen zyn in kragt zo hoog gerezen.*
 4. *En uwe waarheid, welker gy niet zult berouwen.*
 Men zegt niet *ik berouwe my*, maar *het berouwt my*.
5. *Baren, als zy overlopen wreedt.*
 12. *Myn verbondt zal vastblyven en voortvaren.*
Vastblyven en voortvaren strydt immers tegen maalkanderen. dog mooglyk wil hy zeggen, dat Godts verbondt *onveranderlyk* zal blyven, en ook de nazaten tot dat verbondt behoren zullen. Maar gansch oneigenlyk wordt dat *voortvaren* genaamt.
15. *Zo lang de zon en maan schynen spoedig.*
 18. *De dagen zyner jeugd verkort by hier ter plekken.*
 19. *De doot niet om verstrangen.*

P S A L M X C.

1. *'t Aardtryk ongestadig.*

In welk enen zin wordt tog het aardtryk *ongestadig* genaamt?

3. *Zy vergaan als een droom onbekwame.*

4. *Vergaan doet ons uw gramschap zeer beladen.*

Ziet dit *zeer beladen* op Godts *gramschap*, of op ons?

5. *Gaat regt voorby ons leven.*

— *Als een spreekwoordt van den menschen gedreven.*

Waar dit *gedreven* op zie, is weder twyffelagtig. de woordenschikking schynt het *tot het spreekwoordt* te brengen; maar dat wordt van den mensche wel *gesproken*, maar niet *gedreven*. 't zal dan op 't *leven* dienen te zien, dat zo haast *gedreven* als een spreekwoordt *gesproken* wordt. dog 't is nog oneigenlyk.

AANMERKINGEN OVER

P S A L M XCI.

3. 's Nagts zult gy dat ding vrezen niet,
Dat de menschen doet beven.

En wat voor een ding meent hy tog?

- Ook voor geen sterven, scherp nog groot.
Nog voor 't haastige, 't welk de doods
Den menschen daags toebtinget.

Wonderbare uitdrukkingen!

4. Duizendt en tien duist te samen.

Gansch ongewone uitdrukkinge van 't woordt *duizendt*.

- Nog zyt gy bevrydt voor schaden onbekwame.
En hoe zy haren loon zeer saan
Ontfangen en beërven.

Is der godtlozen straf een loon dien zy beërven, als hun by testament gemaakt? Neen! zo is 't wel met de zaligheid der regtvaardigen. zy verkrygen, ontfangen dien.

5. En op Godt hope in alle gevaar
En Hem doet dees ere.

Uw huis wel vermaardt.

6. Zy zullen in handen (dat 's klaar)
U dragen syn besloten.

Wat dit zeggen wil, begrype ik niet; hoe *klaar* dit ook by Datheen wezen moge.

7. Want myn naam by vermeret.

8. En hem laat smaken zoet

Myn hulpe.

Men *smaakt* niet, maar *ondervindt* Godts hulpe; en gansch laf wordt die *zoet* genaamt.

Vs.

P S A L M X C I I.

3. Een onverstandig zot.

Een *onverstandige*, een *zot* en *dwaas*, wordt wel elk op zig zelven gezegt. maar een *onverstandig zot* is een en 't zelve. ten ware dat het ten onderscheide van *verstandige zotten* gezegt ware.

5. Gy zult my doen gaan fyn
Als de eenhoornen plegen.

Wat doet *fyn* hier weder? het woordt *plegen* heeft zyn opzigt op ene *voorgaande* gewoonte of gedrag, in tegenstellinge van het *tegenwoordige*. gaan dan de eenhoornen *nu* anders, dan zy te voren plegen?

6. Met olie vol trouwen
Worde ik gezalft zeer klaar.

Luidt dat niet of hy van *olie* sprak, die op trouw verkogt was? of ziet het op *zalven*? wat is dan *zalven vol trouwen*; en dat nog wel *zeer klaar*? ik begrype 't niet.

P S A L M X C I I I.

2. Gy zyt voorwaar eeuwig Godt met der daadt.

— Zy tieren en razen met allen zeer.

Mooglyk wil hy zeggen, zy razen *zeer met hun allen*. dog dit *met allen zeer*, heeft men ook Ps. LXXXIV. 1. daar 't dezen zin niet hebben kan. dus is 't een stopwoordt.

4. o Heer! zeker is voor my uwen knegt
De lere uwes monds, ja goedt en opregt.

Wat doet dit *ja* hier? tot verzekering? die was al met het woordt *zeker* gedaan.

AANMERKINGEN OVER

4. *Uwes huis Heer, 't welk is uwven troon.*

Godt hadde *in* den tempel, de verbondtsark tot zynen troon, maar de tempel of Godts huis was zyn troon zelf niet.

P S A L M XCIV.

2. *Stoutlyk poffen onvroedt.*

3. — *den vromen man*

Doden zy en gaan vry daar van.

4. *Ons doen, 't welk is beschikt zo fyn.*

5. *En geeft verstandt tot zyner tydt.*

Wat nadruk heeft dat *te zyner tydt* hier?

7 *Op dat hy hem niet en derf schromen.*

Dit is my ten enemaal onverstaanbaar; zo het verbandt met het voorgaande, waar toe *op dat* betreklyk is, als de woorden zelfs. Men zegt niet *iemandt schromen*, maar wel *voor iemandt schromen*. En wat is tog voor *iemandt derven* (durven meent hy) *schromen* of bevreesd zyn? *durven* geeft te kennen, iet te bestaan of ondernemen; 't geen iets haglyks of onbetaamlyks uitdrukt. en hoe komt dat by *schromen* te pas, daar men door vreze of ontzag, van zelfs toe gebragt wordt? Alzo weinig als het zeggen van zekeren vermaarden dichter:

Daar heeft een vrouweborst my 't eerst bestaan te laven.

Dat een groot *bestaan* is van ene moeder die haar eigen kindt zoogt.

10. *Ik dagt dat myn voet ongestadig
Schier viel.*

Vreemde uitdrukkinge van een wankelenden voet!

Vs.

P S A L M XCV.

1. *Met Psalmen reine.*

Zyn dat Psalmen, die zuiver en konstig gedicht zyn? zo zyn Datheens Psalmen hier niet toe dienstig.

2. *Welker vrugt al — berg en dal
Voortbrengen gelyke.*

Juist beide gelyk, op enen en zelven tydt?

6. *Dies klaagde ik aldus onverzwegen.*

Dat spreekt van zelf, kan men ergens over klagen zonder spreken? ten ware dat men zig beklage by zig zelven.

P S A L M XCVI.

2. *De afgoden in alle perken, dat is plaatsen.*3. *De goden die 't volk doen beven.*

Zyn ganschlyk niet.

Hoe kunnen zy dan 't volk doen beven?

8. *'t Aardtryk laght in deze tyden.*— *'t Meir verheft met vreuigde den kop.*

Misfelyk zeggen! in de oude overzetting staat: *de zee bruische.*

P S A L M XCVII.

2. *Een groot vuur voor hem gaat,*

't Welk rondtsomme verflaat.

't Vuur verbrandt en verteert, maar verflaat geen zaken.

AANMERKINGEN OVER

4. 't Aardtryk is vol van vaar.
Dat is vreze. Zie 't gezegde op Psalm III.

5. O Heer! uw regiment.
Dat is regering.

P S A L M XCVIII.

3. Dat de zee ontspringe mitsdezen.
En 't Aardtryk met zynen volk al.
Waarschynlyk wil hy opspringen zeggen.

4. Geneugt bewyzen met vreugdt.
Kan dat wel met droefheid geschieden?

P S A L M XCIX.

3. De koning niet slegt.

Is dat te zeggen, die niet gek is? want *slegt* is onnozel, simpel. of die niet *ondeugendt* is, gelyk men dus zegt, een *slegt* man, *slegte* stukken doen. Want in den zin van *krank*, dat ook *slegt* betekent, kan 't niet voorkomen. Maar wat het ook zy, wat doet het hier? in welken zin men 't woordt ook neme; het past immers op Godt niet. dus weder een *slegt* stopwoordt.

4. *Moses* goedwillig.

Hier heeft men weder het fraay rym van *goedwillig* op *billig*.

— En *Aron*, die saam
Godts dienaars zyn bekwaam.

Dit heeft zin nog slot. ten ware het woordt is,
uit

Vs.

uit den voorgaanden regel, hier onder verstaan wordt.
en dan is 't nog laf genoeg.

6. *En toonde ben bloot*
De kolomme root.
Als zy *bedekt* was, kon zy niet ver-
toont worden.

7. *Zonder onderlaat.*
't Wil zeggen: zonder *nalaten* of *verschonem.*

P S A L M C.

2. *Gemaakt heeft en verworven syn.*
3. *Doet van lof en dank ook vermaan.*

Dit luidt niet als of zy Godt *zelfs* mosten loven,
en danken; maar of zy van anderen, die dat deden,
gewag en melding mosten maken.

- *In syn schone voorhoven zoet.*

P S A L M C I.

2. Heeft niet een enig woordt dat naar den text gelykt.

4. *Moeten wyken uit myn hof en myn zale.*
Is 't hof niet geheel het gebouw of woning der
vorsten? wat doet hier *zale* dan nog by?

5. *Die met grootsheid en hoogmoedt is beladen.*
Grootsheid en *hoogmoedt* is een en 't zelve. daar
mede *beladen* is gansch ongewoon gezegt.

P S A L M C I I.

7. *Gy zult u Heer nu, ogh armen!*
Opmaken en u ontfarmen.
Ogh armen! is een uitroep van *beklag.* en dat
komt

Vs.

komt immers niet te pas, wanneer Godt zig ontfermt over iemandts beklaglyke toestandt.

10. *Dat Godts volk, van hem verkoren,
En nieuwlyks wedergeboren.*

11. *Want steeds blyven en voortvaren
Heer uwe dagen en jaren.*

Blyven zy, hoe varenze dan voort! dat kan van den eeuwigen Godt niet gezegt worden.

14. *Zegt Datheen van de hemelen en aarde;
Nochtans moeten zy vergaan;*

*Maar gy zult blyven bestendig
Daar se oudt worden en elendig.*

Kommen dezen dan door rampen en pynen, of kwellaadjen van den ouderdom, *elendig* worden?

— *Als een doek, zeer kleen van waarde.*

Even of hy van een ouden lap sprak.

— *En't kleedt eens menschen op aarden.*

15. *Een, verrot kleedt en gewaadt.*

Geen nieuw derhalven, maar een oudt en uitgesletten kleedt. Is op aarden ook, in tegenstelling van *in den Hemel?* zal men daar ook klederen dragen? zo neen, wat doet op aarde dan hier ter zake tóg?

16. *Dat zaadt uwer uitverkoren
Zal wasfen en vrugt oorboren,
En zal ryk en vrugtbaar wezen.*

Dat is weder 't.zelve gezegt:

Vs.

P S A L M CIII.

1. *Pryzen en roemen onbeladen.*
3. *Die u jong maakt, en daar toe ook vol jeugden.*
6. *Veel wyder dan 't oosten klaar is gestanden
Van den westen, zo heeft zonden en schanden
Van ons Godt uit genade gedaan.*

Laf gezegt, en wonderbare woordenschikking,
die naar den zin doet raden.

10. *Gy diè uitrigt met vlyt en met magten
Zyn bevel met haast en met vreugdt gewis.
Alle zouteloze stopwoorden.*

P S A L M CIV.

1. *Ogh hoe groot is uwe goedtheid!*
*Ogh! is een woordt van wenschen, agh! van beklag.
maar in verwonderinge zegtmen o!*
2. *De wolken zyn uwe wagens niet klein.
De winden, dryvende naar uw behagen,
Trekken met haar vleugelen uwen wagen.
De wolken zyn Godts wagens, die worden door
winden voortgedreven en niet getrokken.*
4. *En de diepe dalen, schoon groen en fyn.
Wonderlyke fraaije beschryving!*
6. *Wonende de vogelkens, elk aan zyn endt.*
7. *Vogt en vrugtbaar. voor vogtig.*
9. *Daar maken de vogelkens haar nest,
En generen hen yder een om 't best.
In holen, daar de zonne niet kan schynen,
Bebelpen haar de hazen en konynen.
Alles om 't lafst ingedrukt.*

12. *Als dan gaat de mensch uit, zonder gevaar.*

Waarom tog *zonder gevaar*; daar de mensch tog t'elkens bloot voor staat? mooglyk om dat hy, na de zon opgegaan zynde, van zig zien kon.

— *Om 't akkerwerk* daar meed' hy is beladen.

Waar spreekt men dus ooit van 's menschen bedryf of handtering: hy is *beladen* met zeewerk landtwerk, of diergelykē?

13. *Daar waren de schepen* niet zonder nootd.

Dat is wel te begrypen.

— *De walvisfchen*

Die gy o Heer gemaakt hebt om velen.

Wat dit zeggen wil, mag men raden.

15. *Is 't dat nog eens urven aasfem uitgaat.*

Dus spreekt men van stervenden; dog past hier niet.

— *Gy doetze weder leven* met der daadt.

Zo zy te voren waren in zulker waarden.

16. *Haast doet beven, zweten, en zeer roken.*

17. — *Ik wil my verblyden*

In den Here myn Godt aan allen zyden.

Is Godt zyn Godt aan *allen zyden*, of verblydt hy zig aan *allen zyden*? en wat zegt een van beide tog?

P S A L M CV.

4. *Gy dat zaadt Abrahams* alvoren,
't Welk hem Godt heeft uitverkoren.

Mooglyk behoort *alvoren*, tot den volgenden regel, willende zeggen, dat Godt dat zaadt *alvoren* of *voorbenen* verkoren hadde; dog dit is een wonderly-
ke

Vs.

ke en onverstaanbare woordenschikking. zo ook in 't volgende.

7. *Dat zal gewis en voor een slot
Uwes erfdeels wezen dat lot.*

10. *Tot die tydt kwam, was hy gekwelt,
Die Godt daar toe hadde gestelt.*

11. *Toen zondt de koning tot hem saen
En liet Joseph los en vry gaan.*

Zou men niet denken dat de koning hem *saen* (een lugt melkkostjen dus genoemd) gezonden hadt, om hem, na die kwellaadje, te verkwikken, en hem toen los liet? Dog dit *saen* zal hier zo veel als *spoedig* zeggen willen.

12. *Hy maakt hem Regeerder vroedt
Over zyn rykdom en zyn goedt.*

'tLuidt: als of de Koning hem tot een *wys Regent* over zyn goedt maakte. dog dat stondt in des konings magt niet. die kon wel een *gek* tot regent, maar geen *wys* regent maken. Maar mooglyk meent Datheen, dat de koning Joseph, die *vroet* en *wys* was, regent maakte; of dat de koning daar in *vroedt* en *wyslyk* handelde, met dien schranderen Joseph regent over zyn goederen te maken. Hoe 't ook zy, men moet naar den zin slaan.

13. *Toen kwam in Egypte spoedig.
Met zyn kindren Jakob goedig.*

Ziet *goedig* op het *komen*, dan zal de zin mischien zyn: hy kwam *welgemoedt*. of op *Jakob*, dan is 't of hy zei: de *goede* Jakob kwam in Egypte. dog beide is even laf; of 't is een stopwoordt.

14. *Over Godts lieve knegten finel.*
 15. *Zyn knegten die te saam gelyk.*
Al zyn wonderwerken zeer ryk
Zouden doen en laten geschiën.

Saam en gelyk is het zelve. Hoe worden Godts wonderwerken *ryk* genaamt? mooglyk dat hy het voor *vele* neemt. En *doen* zy die zelfs; van wien *latenze* die dan *geschieden*?

16. *Deze twee (te weten Mofes en Aron)*
Waren ook voortaan
Der stemmen Godts gansch onderdaan.
Haar water werdt bloedt overal.
Dies storf veel visch in groot getal.

Brabbeltaal! 't luidt of hy van Mofes en Arons water sprak, dat een vreemdt denkbeeldt geeft. Ook is *veel* visch, en in *groot getal* 't zelve.

17. *Luizen en de wormen zeer wreedt.*
 18. *Den vygboom en den wyngaart teer*
Sloeg Godt, en ook veel bomen meer.

Wat nadruk heeft *meer* hier by *veel*? de mening van Datheen schynt te zyn, dat Godt nog *veel meer* bomen, dan vygebomen en wyngaarden sloeg; maar zegt David dit hier ook? of redeneert hy op het waarschynlyke, om dat het getal der *vygebomen* en *wyngaarden* in vergelykinge van alle ander geboomte kleen is?

19. *Godt voerd' zyn volk uit menigfout,*
Geladen met silver en goudt.

Godt voerde hen maar *eenmaal* uit Egypte. *Menigvoudt* zal dan betreklyk tot het *silver* en *goudt* zyn; of op het groot aantal van Israël.

Vs.

20.

Gansch geen krankbeidt nog groot nog kleine.

Zelfs 't minste koortsje niet, wil hy mooglyk zeggen. Maar 't woordt *gansch geen*, sloot alles in. Dog dit *groot nog kleine*, is de gewone stoplap van vader Datheen.

P S A L M CVI.

6. *De zee wordt droog en des waters kwyt.*

Zou zy wel *droog* hebben kunnen worden, indien zy 't *water* niet *kwyt* geworden ware?

7. *In 't meir zynze alle verzopen.*

Heel polyt gezegt, dog ten zynen tyde schynt dit woordt zo ene ruwe betekenis niet gehadt te hebben, dan wel heelen; maar in den zin van *verdrinken* genomen te zyn. Immers dus heeft de oude overzetting. zo ook Pf. LXIX. 3. *de vloedt wil my verzuipen*. en wederom y 16.

— *Zyn volk, 't welk heeft syn*

Zyn Godt vertrouwt, en met groten bopen Gelooft en geroemt den Godt zyn.

Wonderlyk fraay gezegt! Wat is dat Godt *zyn vertrouwen*?

10. *'t Welk de boze heeft verbrandt gaar.*

Zou men niet denken aan *gaar gebraden*?

11. *De werken die Godt hadde gedaan zeer wel.*

Dat spreekt van zelfs, al Gods werken zyn zeer goedt.

13. *Moses heeft zig tusschen beide gelegd.*

Waarom niet gestaan?

19. Zy dienden *haar* vervloekt' afgoden,
Die haar waren een aanstoot.

Warenze hun tot enen *aanstoot* of *ergernis*, hoe diendenzē dan dezelve?

24. Zyns torens heeft hy leedt gedragen.
Gansch oneigenlyk gesproken.

P S A L M CVII.

2. Ende dog vinden geen plaatsē.

7. Haar kruis, om zyns naams eer,
Weert hy hen haast daar naar.

In plaatsē van *weert* by *van* *hūn*.

8. en 9. In 't geheel gansch onheblyk berymt.

12. Die in Galeijen blyven
Ter zee hier en daar;
En te water dryven
Haren bandel eenpaar.

Te zee en te water komt op een uit; ten ware hy door 't water, binnenwaters verstondt. Ziet ook 't woordt *eenpaar* op een *bandel in kompanie*?

16. By 't volk zonder verdrag.
Godts name zy' vereren.

Zonder verdrag is mooglyk betreklyk tot *vereren*, en de zin deze: dat zy Godts naam vereren *zonder verdrag*, dat is zonder *uitsel*. Zie ook dus Ps. Ll. 7.

— By eerbare Raadtsheren.

Geen Raadtsheren, maar boeren Schouten en Schepenen noemt men thans eerzaam. Egter kan dit in
zy-

Vs.

zynen tydt de gemene titel van Overheden geweest zyn; wanneer men van gene Edele, Agtbare, Hoogen en Grootagtbare wist

17. *Waterstromen en alommen.* ryimt zeer fraay.

18. *Die steden* zeer vernaamt.
Daar bouwden zonder schade.

Was 't ook aangenomen werk daar zy *zonder schade* afkwamen? En wat wil *vernaamt* tog?

19. *Planten ook wyngaart* zoet.

20. *Worden verstrooit* te malen voor *altemaal*.

21. *Zyn zaadt* Gebenedyt Godt.

Zegent wil hy zeggen. Maar *gebenedyt* is *gezegent van Godt*.

— *De vromen die dit zien*
Verheugen onverdroten.

't Is niet te verwonderen, dat men geen verdriet in verheugen heeft.

— *Maar de godtlozen vlien*
Met den mondt toegesloten.

Ganschlyk buiten den text; die zegt: *alle ongerechtigheid sloopt baren mondt*. Wat wil tog *vlieden met den mondt toegesloten* zeggen? is 't ook om in 't lopen door den windt, in den adem niet belemmert te worden?

P S A L M CVIII.

5. Heeft men weder de OUDE SCHOENEN, die in den LX. Psalm voorkwamen, op nieuw aange-trokken.

PSALM

5. *Laat ook zyn kindren wezen werden,
En zyn wyf een weduw op eerden.*
Behalven het fraay rym van *werden op eerden* voor
aarde, is de bepaling van plaatse ook fraay, naam-
lyk *op eerden*. Indien men ook *in den hemel* trouwen
of weduwe worden konde, was de tegenstelling
fraay; inaar dat niet zynde, is 's Digtters oogmerk
met die bepaling, een enkel raadzels.
6. *Laat de Woekeraars gansch uitzuipen
Zyn Goedt, en dat hem onderkruipen
De vreemde.*
Geheel tegens de text.
7. *Zyn nakomers.*
Voor *nakomelingen*. *Nakomers*, zyn die hunne
beloften nakomen.
10. *Hy begeerde nooit genen zegen.*
Nooit enigen zegen zal hy menen.
14. *Want gaar net.*
Is verteert al myn lighaams vet.
Zeer net gesproken.
15. *Als zy my zien die boze kudden.*
17. *Daar zy zullen zyn aangetogen*
Met smaadt; want haar kleedt wezen zal
Schandt en groot oneer overal.
18. *Zo dat ledig komt*
Hy die t'onregt was verdoemt.

Slegt rym! dog in den oudtsten druk van 1567. staat,
naar de spelling van dien tydt, *koemt*.

Vs.

PSALM CX.

1. *Zet u nu fyn tot myne regtehandt.*
2. *Hy zal tot u spreken desgelyken.*
 Hadt Godt dan ook *dus* tot enen anderen gesproken, gelyk het woordt *desgelyken* schynt te veronderstellen?
3. *'t Vrywillig volk zal geschenk doen* met vreden.
 De Arabers deden 't *met verstande*, Ps. LXXII. 5. hier *met vrede*. beide even onbegryplyk.
- *Op den dag wver kroning fyn.*
 Is de *dag* of de *kroning fyn*? of zyn de *geschenken* die zy brengen *fyn*, en van de beste foort? wie weet 's mans mening?
7. *Ja Hy zal ook op den weg uit de beke*
Haast drinken van 't lopende water klaar.
 Dit *klaar* water kan geen *klaar* denkbeeldt geven van de wateren der verdrukkingen, *beroert* door de zonden der uitverkorenen, en Godtlyken vloek, die de Mesfias drinken most, op welke de Godtlyke Dighter en Profeet het oog heeft.

PSALM CXI.

1. *Den lof en prys gansch overal.*
- *Myn 's Heren en Godt van hier boven.*
2. *Wat hy maakt is heerlyk en zoet.*
3. — *zyn daden* niet flegt.

PSALM CXII.

1. *Wel hem die altydt is begeben*
Tot Godts vrees.

2. *Een licht — 't welk de duisternis zal verdwynen.*

De duisternis verdwynt voor het licht, maar het licht verdryft, en doet de duisternis verdwynen.

P S A L M CXIII.

3. *De Heer*

*Die zo verbeven is met eerwaarde;
En van daar syn ogen af slaat.*

Eerwaardigheid meent Datheen mooglyk. dog nog zeer laf gesproken van Godt. "Wie hoorde ook ooit van *zyn ogen af te slaan*: voor naar beneden te zien? of 't gezigt neder te slaan. men zegt wel, de ogen opslaan, neder slaan; maar niet afslaan.

4. *Hy best zeer fyn uit den stof.*

Wil dat zeer fyn zeggen: langs zeer behendige wegen, die men niet kan nagaan?

— *Ja by de vorsten zyns volks bloot.*

Wat doet die vergroting: *Ja by, enz.* daar in den voorgaanden regel gezegt was: *by de vorsten groot.* Ziet *bloot op de vorsten*; en heeft dat dan nog groteren nadruk dan *vorsten groot*? of is 't betreklyk op 't volk? hoe wordt dat *bloot* gezegt? Of mooglyk zal 't op 't volgende *verheffen* zien, en zo veel als *in 't openbaar*, voor 't oog van alle beduiden. die 't raden kan, zegge 't.

5. *Kinderen eerbaar,
Die in huis spelen en op straten.*

Kinderagtige uitdrukkingen waarlyk.

Vs.

5. *Zo dat de onvrugtbare veragt,
Kinderen gewint met grote magt.*

Gewint zy de kinders met grote magt, wat zal 't dan betekenen? Of is de mening, dat de kinders die zy gewint, *grote kragt en sterkte* zullen hebben, zo sterk als Simson? of van groot gezag en magt in de wereldt zyn?

P S A L M CXIX.

1. *Als 't huis Jakobs ganschlyk affchiet,
Van 't vreemde volk en zyn wezen.*

Wie kan hier den zinn van ontdekken? elk doe zyn best.

4. *Godt voor wien (zo men daar zag)
't Aardtryk beefde waaragtig.*

Zou men 't buiten dit *waaragtig* in twyffel trekken?

P S A L M CXV.

3. *Genen reuk zy inbrengen.*

Niet rieken wil hy zeggen. maar 't *inbrengen van reuk*, zou men zeggen van iemandt die met zyne komst een vreemde reuk medebrengh.

7. *Allen dien Godt vrezen in 't gemein,
Het zy dat zy groot zyn of ook zeer klein.*

8. *Der menschen kindren dat aardtsche plein
Gaf Hy in al te samen.*

Wat wil dat *in* geven tog? Mooglyk meent hy *inruimen*.

AANMERKINGEN OVER

9. *Zy die in het stof en graf zyn gelegen.*

Komt op een en 't zelve uit; ten ware dat hy een aarden en gemetsfeld graf wilde onderscheiden.

P S A L M CXVI.

3. *Die wel behoudt de eenvoudige* zeer bloot.

3. De doodt der heiligen voor Godt zal wezen
Een ding, dat kostlyk is en dierbaar.

9. *Uwe dienstmaagdt* kleine.

Dit zal zo veel als geringe zeggen.

P S A L M CXVII.

Groot is zyn genade goedt.

Kan Godts genade wel anders dan goedt wezen?
Mooglyk moet het verstaan worden in den zin van
genadegoedt of *goederen*.

P S A L M CXVIII.

2. *Moet nu bekennen* wydt en breidt.

Dit wil mooglyk overal, aan alle plaatsen zeggen.

6. *Dwazen, die met schanden*
Gedempt zyn, 't welk hen heeft verdrotten.

Dat is wel te geloven.

10. *De poorten* schoon kostlyk verheven,

Zyn des Heren poorten voortaan.

— *De vromen tot deugden* begeven.

Men begeeft of schikt zig wel tot deugd, maar
men is daar niet toe begeven.

Vs.

13. *Bindt het slagtoffer onbeladen.*
 Moet het *slagtoffer* of *zy* die 't binden moeten, *onbeladen* zyn? En wat wil het tog, met opzigt op een van beiden zeggen? —

P S A L M CXIX.

4. *Dies bidde ik, zynde met krankheid bevaan.*
 7. *Zonder iets te vergeten groot of smal.*

Smal betekent in de oude taal *kleen*. dus spreekt
 L. van Velthem, Sp. Hist. bl. 403.

Van di es geboren groet en smal.

Zo zegt men nog *smalle ton*, *smalle vrienden*, *smalle steden*; die minder in openbaar gezag dan anderen zyn.

8. *Ik zoek te verwerpen nu ter tyden,*
't Verstandt uwes wegs, daar na dat my 't hert staat.
 Daar myn hert toe *geneigt* is, meent hy.

10. *Uw regten, die schoon en klaar blinken.*

12. *Verzamelt zyn nu de Heren by een,*
En met gemak in spot van my zy spreken.
 Zy doen dit dan, naar 't schynt, *op hun gemak.*

— *Zy zyn myn Raadtsbereren, geagt niet klein.*

Waren 't geen gemene Raadtslieden, maar *Raadtsbereren*, zo mogt hy die *niet klein agten.*

— *Welkers troost in noodd my niet heeft bezweken.*

De mensch zelf *bezwykt* wel ergens voor of onder; maar dan *heeft* hy niet, maar *is* bezweken. dog nooit zegt men, dit of dat *bezwykt my* of *heeft my* bezweken. wel *het ontgeeft, begeeft* of *ontvalt my.*

AANMERKINGEN OVER

15. Geef my *uwe wet*, tot myn' oorboren.

22. *t'Allen sonden nu en t'euwigertydt.*

23. *Prinsfen en koningen om velen.*

24. ————— *ik doe eenpaar*

Vrywillig wat u bebaagt zonder myden.

Men *mydt* of *vermydt* iet dat schadelyk is. maar komt dit by het doen van Godts geboden te pas, dat hy dat doen wil *zonder myden*?

26. *Maar myn' hert door hare woorden* pragtig.

Wat zyn *pragtige* woorden tog? en meent hy een sierlyke opgesnukte reden?

— *'s Middernagts vroeg en spade.*

's Middernagts is al vry vroeg; maar wat is *spade* dan voor een tydt van de middernagt?

32. *By dien*

Houde ik my altydt met goedt accoordt.

In goede vriendtschap, meent hy waarfchynlyk.

35. *Met haar vet fineer kragtig.*

't Spreekt van zelf, dat *smeer* vet is. maar wat is *kragtig* hier? mooglyk *voedtzzaam*. Zo spreekt men nog van *spyze*, die wegens vet *magtig* is.

43. *Uwe wet die klaar is en flegt.*

Wat betekenis hier 'twoordt *flegt* hebbe, kan ik niet gissen; mooglyk die van *eenvoudig*. en past dat woordt dan beter op Datheens rymelery, dan Godts *wet*.

46. ————— *waart dat my steeds uw woordt*

Niet hadde verbeugt en getroost eendragtig.

Wat doet eendragtig hier tog? dat te pas komt in famenvoeginge met iet anders, dat hier geen plaats heeft.

V's.

49. *Daar van spreek ik, en nergens van el.
Dat is nergens anders van.*
50. *Veel wyzer dan de Raadtsheren geprezen.*
Hy veronderstelt dat die vooral behoren wys te zyn, en 't mooglyk by somnige zo breedt niet ware. maar hoe noemt hy hen dan geprezen? de oude overzetting heeft: *geleerder dan myne Leraren.*
52. *Alle valsche wegen
Die ik veragte gansch boven mate.*
Die kan men niet genoeg en *boven maten* veragten.
56. *Daar toe hebbe ik al mynen lust alvoren.*
58. *Laat my van myn hope niet zyn gedreven.*
Men zegt wel van zyn hope *versteeken* zyn, maar niet gedreven. men dryft van zyn anker; en mooglyk zinspeelt de zinryke Dathen hier op, wyl de hoop door een anker verbeeldt word.
61. *Stier wven knegt, en wil hem ook dwingen
Tot allerlei deugdt.*
Godt *dwingt* niemandt tot deugdt, maar neigt het hert van den menschen.
62. *In gramschap laat myn kwaadt niet zyn gevroken.*
Hier is niets van in den text.
64. _____ maar ik hate (dat 's klaar)
De valsche wegen en 't kwaadt op der aarde.
Is dit ook in tegenstellinge van het kwaadt der verdoemlingen in de helle?
65. *Daar in zyn sekreten niet om doorgronden.*
168. *'t Regt; 't welk gy overal oorboort; W
Zo als een yder man daaglyks ziet en hebt.*

69. *Twee stukken, die gy overal bloot
Begeert, met dreigementen t'allen zyden.*
70. *Uw woordt is rein, 't welk ik wel heb geweten.*
71. *Al ben ik veragt en verworpen allein.
Wordt hy dan alleen, en niemandt anders van al
de vromen veragt?*
78. *Van den godtlozen
Is de zaligheidt zeer wydt afgeweken.
Een afwyken veronderstelt een voorgaande tegen-
woordigheidt. was dan de zaligheidt by de godtlozen
geweest? zo niet, hoe zyn zy'er dan van afgeweken?*
79. *————— dog ik wil niet wyken
Van urwe wet gansch door genen aanstoot.
Onverstaanbaar! ten ware hy wilde zeggen: dat hy
door generleijen aanval of vervolging, daar van zou-
de te brengen zyn. maar dan hadde hy nog moeten
zeggen: ik wil niet wyken door enigen aanstoot.*
80. *Uw woordt is waaragtig vroeg en spade.
Hy wil mooglyk zeggen, altoos. maar hier zeer
flegt door vroeg en spade uitgedrukt; en duister, ten
ware men 't uit de volgende regels besloot.*
83. *Ik wil uw geboden houden en bezinnen.
Zo veel als myn zinnen daar op zetten, om die te
overdenken.*

P S A L M CXX.

2. *Uw woorden zyn als scherpe pylen,
Die een sterk man schiet onderwylen.
Wat gebeurde'er dan tusfchen dat onderwylen, dat
die man schiet?*

Vs.

3. *Ik die paays zoeke zonder dwang,
Ben by haar geweest veel te lang.*

Hoe komt dat *zonder dwang* hier te pas? op *zoeken* van vrede kan 't niet wel zyn. mooglyk wil hy zeggen: vrede, *in plaats van dwang*, geweldt en dwinglandye; voor hem, van hun ondervonden.

P S A L M CXXI.

3. *'s Daags zal u de zonne niet slaan,
De mane kout niet schaden.*

Misfelyk zeggen! wie hoorde ooit van het *slaan* der zonne? wel van 't *steken*, branden der zonne.

P S A L M CXXII.

1. *Staan binnen de poorten eerbaar.*

Staan zy *eerbaar*, met eerbaarheid, zedig, binnen die poorten? of zyn de poorten *eerbaar*? misfchien beoogt hy 't leste, om dat Jeruzalem een *beilige* stadt was; dog laf gezegt.

- *Jeruzalem is gebouwt vast,
En door vrede famen gepast.*

En tot een stadt Godts fyn gerigtet.

Dus spreekt men van iet dat *zeer beendig* besteken en aangelegt is; maar plooit dat hier?

3. *Wensche ik u vrede in alle hoeken.
Dat is in alle plaatsen.*

P S A L M CXXIII.

In 't geheel zeer laf berymt.

T

PSALM

AANMERKINGEN OVER

P S A L M CXXIV.

2. *Want de baren gingen hoog ende breedt.*
 Wel hoog, maar niet kort op malkanderen volgende
 (als in de Spaansche zee) meent hy mooglyk. maar
 dan is 't gevaar minder, en dat voldoet niet aan 't
 hoogste gevaar, dat hier verbeeldt wordt.
- *Die badden ons overdekt regtevoort.*
4. *Zo is onze ziel ontgaan rein.*
- *Godt helpt ons en niemandt el,*
Die hemel en aarde heeft gemaakt allein.
- 't Luidt als of Godt *anders niet* geschapen hadde,
 en dat meent hy niet; of dat Godt dat *alleen* gedaan
 hebbe, en dat spreekt van zelfs.

P S A L M CXXV.

2. *Gelyk Jeruzalem rondtommen,*
Zo zal ook t'aller tyd,
Godt zyn kindren te hulpe kommen
In baren noodd, naar zyn oorkonden.
 Oorkonden is bekentmaken; mooglyk meent hy,
 naar zyn beloften, hun voorhenen gedaan.

P S A L M CXXVI.

1. *Naar zyn geval. voor welgevallen.*
 — *Die dromen bekwaam.*
 Wat *bekwaam* of *onbekwaam* dromen zy, wete ik
 niet.
2. *Hertlyk vro en verblydt.*
Vro is vrolyk, als over Pf. III. reeds aangemerkt
is, op het woordt onvro.

Vs.

3. *Zy zullen haast groot ende kleinen,
Komen en brengen met vreugd groot
Haar volle schoven in den schoot.*

Ziet dit groot en kleinen op de schoven? die zyn doorgaans van de zelfde grootte. of op de werklieden in den oogst, daar oudt en jonk en de kinderen zelfs in de weer zyn? of is 't een stopwoordt?

P S A L M CXXVII.

1. *Dat waken is gaar niet en slegt.*

2. *Want Godt schier al slapende geeft.*

Luiden die woorden niet, als of Godt (t zy met eerbiedt gezegt) byna, of half slapende dat dede? of ziet het op den genen dien Godt het geeft, als of die byna sliepen? of wil het haastlyk, spoedig zeggen? dus moet men naar den zin slaan.

3. *Als de mensch bekómt een kindt klein,
Om te erven zyn goedt al t'slaam;
Zulks is Godts gave zeer bekwaam.*

Rondtom kinderagtig waarlyk!

4. *————— schiet,*

De pylen snel, daar op men ziet;

Zo worden ons kindren geagt,

Als zy jonge gezellen sijn,

Sterk en groot geworden zyn.

Van 't zelve alloy als 't voorgaande.

5. *Wel hem! die zynen koker groot*

Vol heeft van de pylen vernaamt.

Wat vernaamt hier betekene, weet ik niet.

P S A L M CXXVIII

1. Die ook gaat t'allen stonden

*In zyne wegen slegt.*Een slegte uitdrukkinge van Godts wegen. of ziet *slegt* op gaan? wat is dan *slegt* gaan in Godts wegen.

2. Aan den disch als een kroone

*Zullen uw kinders staan,**Als obyflanten schone**Na malkanderen voortaan.*Door *na malkanderen*, meent hy mooglyk *naast* malkander. of meent hy een voor een, *na malkanderen*, van tydt tot tydt? dat schynt uit het woordt *voortaan* te volgen. maar dan staanze niet als een *kroone*; dat velen in een kring beduidt.

3. Die met kwaadt met beladen

*Is, maar vreest Godt allein.*Van het kwaadt *der zonde* gansch oneigenlyk gezegt voor *godtloos zyn*, in tegenstelling van Godt te vrezen.

P S A L M CXXIX.

1. Spreke Israël met zinnen.

— *Van der jeugd leverden zy my't veldt.*Wil dit zeggen in het strydtperk komen? misfelyke taal. men zegt wel *slag*, maar niet het *veldt* leveren.2. *Met voren diep en styf.*Wat zyn tog *styre* voren?

Vs.

2. *Gansch ontween is myn arm vleesch door dees pyne.*
3. *Sion wenschen verderf, angst met onvrede.*
Wat dit met onvrede zy, kan ik niet gissen.
4. *Daarom ook niemandt arbeiden wil,*
Op dat hy 't brenge samen.
5. Geheel laf en kinderagtig berymt.

P S A L M CXXX.

3. *Myn ziel wagt altydt voort.*
4. *Hy is 't die onbezweken*
Israël gansch bevrjdt:
Wat is onbezweken in Godt? mooglyk meent hy:
stantvastig in zyn liefde tot zyn volk.

P S A L M CXXXI.

1. *Myn bert is Heer in groot eenvoud.*
Eenvoudt is eenmaal; mooglyk zal hy eenvoudig-
heidt menen.
3. *Ja als een gespeent kindt zeer fyn.*

P S A L M CXXXII.

1. *Beloften altydt deedt eerbaar.*
Ziet dat *eerbaar* op de *beloften*, of op het doen van
dezelve? en wat is tog een van beiden? 't zyn geen
kloosterbeloften van eerbare zuiverheid, denke ik.
2. *Ik zal myn ogen niet toeflaan.*
Men zegt wel de ogen *op* of *neder slaan* als men naar

AANMERKINGEN OVER

boven of beneden ziet; dog van 't ontwaken of slapen spreekt men dus nooit.

3. *Daar de Heer onze Godt eerzaam.*

Past die titel den groten Godt, die men aan een gemeen borger geeft?

6. *En bewaardt het ryke fyn.*

Is 't ryke fyn, of het bewaren?

12. *Davids krone bloeijen zal reen.*

P S A L M CXXXIII.

2. *Zo datze ook niet en faalde.*

P S A L M CXXXIV.

Heeft buiten de gewone laagheid, niets wezenlyks.

P S A L M CXXXV.

2. *Israëls en Jacob vroom
Tot een eeuwig eigendom.*

Behalven 't wanvoeglyk rym, is *vroom* hier een stopwoordt: of anders zoude 't luiden of Godt Israël en Jacob *om* hunne vroomheid verkoren hadde.

3. *Al wat Hy wil, moet wezen
In hemel en aarde bloot.*

Waar op ziet *bloot* tog? op hemel en aarde? en wat zegt het dan? Mooglyk is het betreklyk tot het woordt *wezen*; in dezen zin: moet in hemel en aarde *bloot*, dat is *zigtbaar*, *geopenbaart wezen*. maar
dit

Vs.

dit is dan een gevoeglyke omschryving van den text:
Al wat de Heer wil, doet hy?

5. *Mensch en vee kwamen ter schandt.*
 Wat *schande* kan tog het *vee* wedervaren?

7. *Om dat te bezitten wel,*
Altydt zonder verderven.

9. *'t Maakzel der menschen onregt.*

11. *Looft hem gy huis Arons incl.*

12. *Gelooft zy Godt*

Die hem gansch heeft begeben

Om te blyven woonagtig

In de stadt Jeruzalem.

Gansch laf en menschlyk van Godt gesproken!

P S A L M CXXXVI.

3. *Die de zonne laat uitgaan,*
Om den dag zo voor te staan.

Wie verstaat deze uitdrukking? dog heeft de oude overzetting 't zelfde.

16. *Die ook gaf den volke zyn*
Dat geleidt door de woestyn.

Dit luidt vreemdt en niet als of Godt zyn volk *zelf* geleide; maar als of die hen enige manschap tot *konvooy* mede gegeven hadt. dat noemt men *geleide geven*.

18. *De reuzen sterk en onbezorgt*
Heeft de Heer zelve verworgt

Dit woordt *verworpen*, is Datheen zeer gemeen. in de gewone betekenisfe kan 't hier en elders niet

ge-

AANMERKINGEN OVER

genomen worden; en wat 'er Datheen door versta, kan ik in 't eerst niet raden. Dog 't wordt ook te dezer plaatse gevonden in de oude overzettinge; en dat woordt heeft daar de betekenis van *doden* in dien zin vindtmen in dezelve, Pf. X. 3. XLIV. 23. LIX. 12. en van Godt gebruikt, Pf. LXXIX. 31. en 34. Pf. CXXXVI. 13. XCIV. 6. zo ook, Num. XXXI. 8. zy VERWORGDEN *Bileam* met den ZWEERDE. als ook nog viermaal in dit Kapiitel. dus is Datheen dan te verstaan, als hy Pf. LXIV. 4. zegt:

Veel goede zyn daar van

DOORSCHOTEN, *die zy zonder zorgen*

Heimelyk VERWORGEN. dat is *doden.*

Daar 't anders vreemdtschynen mogte, dat zy *verworcht* werden, na dat zy *doorschoten* waren. Dus is dit woordt hier als verouderd, en heden onverstaanbaar, af te keuren.

20. Og, den koning van *Basan*,

Bragt Godt ook alsoo daar van.

Werdt Og ook dus *verworcht*? kan dat genaamt worden: *daar van gebragt worden?* of neemt hy 't naar 't gewone spreekwoordt: *van een slegte markt komen?*

P S A L M CXXXVII.

3. Zo moet myn regtehandt wezen

Onwetende des *harpenspels* hier naar;

Myn tonge kleeft aan myn mondt eenpaar.

4. Die over *Jeruzalem* riepen *pragtig.*

Alweer 't woordt *pragtig*, buiten enige betekenis.

4. Dat

Vs.

4. *Dat de sommige riefen snel.*
 Wat doet *de* voor sommige, en wat beduidt *snel*
 hier tog?
5. *En trekken van uwe borsten onreine.*

P S A L M CXXXVIII.

2. *In dezen val.*
 Voor *in dit geval.*
3. *Want gy zeer hoog zit en aanziet*
Dat hier is niet
Geagt demoedig.

Dit is my onverstaanbaar. Mooglyk meent hy dus:
 dat Godt ziet dat hy *die demoedig*, nedrig en Godt-
 vrezendt is, hier niets geagt worde. of dat Godt op
 den demoedigen ziet, die hier niets geagt wordt.
 Gansch duister dan voor den zanger, die dient te
 verstaan 't geen hy zingt.

4. *Ben in kleinmoedt.*

P S A L M CXXXIX.

2. *Gy komt my met der haasten aan.*
 — *Of gy en ziet dat in den gronde.*
 6. *Als de middag geprezen.*
 7. *Van myn 's moeders ligbaam aan*
Onder uw bewaringe saan.
 8. *Gebeeldet in 's moeders lighame.*
 9. *De tydt van myn volgende leven*
Was schoon in uwen boek-gescreven.
 12. *Zy verheffen hen op onrein.*

AANMERKINGEN OVER

P S A L M CXL.

2. *En my strydt in allen wyken
Van nieuws aandoen.*

Men *doet* wel iemandt den oorlog aan, maar geen *strydt*.

3. *Haar listige tongen hoogmoedig.
Scherpen zy als slangen zeer fyn.*

9. *Dat den oversten onder dezen
Die my kwelt, toekome met kragt
Dat lyden en elendig wezen
Dat hy my te doen was bedagt.*

Rondtom brabbeltaal!; wat wil *onder dezen* zeggen? mischien *ondertusfchen*. En wat wil *elendige wezen* tog? mooglyk *elendige staat*, maar *komt* die iemandt *toe* of *komt* hem die *over*? 't leste. Maar wat is iemandt *lyden* en *elendig wezen* doen? *Lyden aandoen* zegt men wel, maar geen *elendig wezen* of staat, daar *brengh* men iemandt wel toe, maar *doet* hem dien niet.

10. *Slaatzte met tempeest overalle.*

P S A L M CXLI.

5. *Ik wil 't vriendelyk dulden fyn.
— Als een balsen lieflyk en klaar.*

6. Is geheel en al tegens den text; die zegt: dat hy, van den regtvaardigen bestraf zynde, nog voor hem bidden zal in zyne tegenspoeden: Maar Datheen zegt, dat hy de godtlozen onverwagt in elende zien zal,

Vs.

zal, en Godt voor hem moeten bidden. Is dit nu David of Datheen zingen?

7. *Myn woorden worden dan gehoord*
 Als die goedt zyn *en gesproken* wel.

't Luidt als of hy wilde zeggen, dat zyn woorden gehoordt worden, als die goedt en kragtig, en ook van hem klaar en verstaanbaar uitgesproken zyn.

10. *En met banden niet zyn gekwelt,*
 Die my *de boze* voorlaan.

Waar hoordt men ooit van iemandt *banden voorlaan*? Men zegt wel *boeijen aanslaan*; iemandt *iet voorlaan*, voorhouden om iet te doen: maar dat plooit hier niet.

11. *Op dat ik gezondt en bekwaam*
 Daar van *vry* zy.

P S A L M . CXLII.

4. *Geen middelen my nu* voorstaan.

Hy wil mooglyk zeggen: ik wete 'er geen te bedenken. maar *voorstaan*, is niet geheugen. 't *staat my wel voor*.

— *Daar was niemandt in myn geslagt*
 Die my *te helpen* zy bedagt.

Most het juist iemandt *uit zyn geslagt* zyn? mooglyk wordt geslagt, voor volk of natie genomen.

7. *By my zyn de Godts kindren vroedt.*
 Zullen zien 't goedt dat gy my doet.

Woorden zonder zin of flot.

AANMERKINGEN OVER

P S A L M CXLIII.

1. *Na uwe goedtheidt* alvoren.

Dit begrype ik niet; ten ware hy zeggen wil: my
al voorbene bewezen.

3. *Maar in een kuil* met onere
Als ware ik doot, *verbergt* hy my.

Wat doet dit *met onere* hier? mooglyk meent hy
een veragtyk en smadelyk wegwerpen in een kuil.

7. *Die men in de graven diep* schiet.

Spreekt men ooit dus van iemandt te begraven?
wel van broodt in den oven schieten.

9. *Myn hopening zeer reine.*

Voor myn *hope*.

12. *Door uw goedtheidt verderft ook slegt*
Hen, die myn ziel aandoen groot lyden.

P S A L M CXLIV.

2. *De mensch is, als men 't regt wil uitspreken.*

Zo een manier van spreken heeft plaats ontrent
zaken die men bezwaarlyk zeggen mag, of om eni-
ge redenen voor schromen moet, en ontrent welke
men zig mag bedekt houden. maar dat heeft hier
geen plaats. Mooglyk meent hy: als men een naauw-
keurige gelykenis maken zal.

3. *Schiet uw geschut los.*

Zie Pf. VII. 7.

Vs.

3. *Van den bozen maak my tog Here kwyt.*
 Men zegt niet zig *van* iemandt of *iet kwyt maken*,
 maar zig *iemandt kwyt maken*. of anders gebruikt
 men 't woordt *ontslaan*, *bevryden*, *verlofsen*, enz.

5. *Vreemde en bastaarden vyanden.*
 Zo ook y. 3. *Vreemde bastaarden.*
 Dit woordt moet hier niet genomen worden, in
 zynen eigenen zin, voor *aterlingen*. maar voor
ontaaarde menschen.

6. *Met veel duizenden in zeer groot getal,*
Ja met tien duizenden hier overal.
 Zyn veel *duizenden*, ja *tien duizenden* niet *een*
zeer groot getal? wat doet die uitdrukking hier dan
 by? Hier overal zal mooglyk zeggen: dit gehele
 landt door. anders mogt men het voor een gemeen
 stopwoordt aanzien.

P S A L M CXLV.

1. *Onbegryplyk is Hy in aller wyzen.*
 Dit neemt hy mooglyk voor *geheel*, *alsfys*, enz.
 6. *Hy doet de wille tot haren vermeren.*
 7. *Hy verderft ganschlyk den bozen aardt.*

P S A L M CXLVI.

2. *Als zyn Geest uitvaardt gelyk.*
 Wat nadruk geeft dat *gelyk* hier? mooglyk behoort
 het tot het volgende: *gelyk aarde en slyk.*

3. en 7. $\left. \begin{array}{l} \text{Godt biedt zyn hulp aan} \\ \text{Godt bewaardt} \end{array} \right\}$ met vliet.
 De zee, en al wat daar in leeft
 En hem beweegt met bescheet.

Wat het zy zig *met bescheet* bewegen, begrype ik niet. meent hy ook: naar een vastgestelden aardt en orde?

P S A L M CXLVII.

2. Hy zal op haar wonden, vol pynen,
 Gebruiken goede medecynen.
 — Hy kan die alle ook met namen
 Eigenlyk noemen onbezweken.
 4. Om 't gras zeer zoet te doen voortkommen.
 Met druppelen fyn over allen,
 Op bergen, dalen, en alommen.

Wat wil dit *over allen* hier zeggen? meent hy 't voor *overal*? wat zegt dan weder *alommen*? Zyn droppelen *fyn* ook een dichte stofregen?

8. Den nevel hy verstrooit niet zelden.
 Als of hy asfchen waar zeer kleine.
 9. Maar dat ys smelt zonder beklyven.
 Hoe zou het beklyven, daar het smelt?

P S A L M CXLVIII.

1. Looft Godt fyn te dezzer uren
 Gy zon en maan looft Godt fyn.
 Wat wil dit *fyn fyn* loven tog zeggen?
 2. Doet zulks gy wolken en wáter klaar.
 Die boven de hemelen zyt zegt de text. dit drukt

Ps.

Datheen door *klaar* uit; mooglyk in tegenstelling van wateren op aarde, die dikmaal *bezoedelt* zyn.

3. *Zy hebben een bevel ontfaan*
Daar over derven zy niet gaan.
 Zy gaan die niet over, niet om dat zy niet *durven*, maar om dat zy niet können.

— *Vier, hagel en ys zeer koude.*
 Dat 's alzo wonderlyk, als dat het *vuur warm* is.

— *Windt en tempeesten niet om weerhouden.*

4. *Vliegende vogels groot van waarden.*
 Heeft hy 't oog op de Papegajen, of diergelyken?

5. *Zingt zyn lof om 't best in eenvoud.*
 Dat zal niet allerbest können geschieden met de Psalmen van Dathéen, hoewel die de eenvoudigheid zelve zyn.

P S A L M CXLIX.

3. *En in haar handen vol weerden.*

4. *Op dat zy vangen zo met een.*

Wil hy zeggen, zo *aanstonde*?

— *Koningen en Prinsfen niet klein.*

P S A L M CL.

1. *Geloofst zy hy en geagt*

Uit den hemel vol van kragt.

Waar ziet *vol van kragt op*, op den hemel of Godt?

EINDE VAN DE PSALMEN.

De WET des HEREN.

3. Komt zeer veel aan den text te kort.
5. Insgelyks.
- *Godts woordt* sijnnaakt.
- Zeer oneigenlyk gezegt.
8. *Des naastens huis en wyf nu voort.*
Is dit *nu voortaan?* mooglyk moet het zyn: *en voort*, betreklyk op 't volgende. dog de oudste druk van 1567. heeft ook *na voort.*

MARIA'S LOFZANG.

3. *En zyn goedtbeidt bekwaam.*
— *Voor hen die regt wel gaan.*
Wel en regt gaan, is een en 't zelve.
4. *Hy heeft de stoute kwaadt.*
Dat stouten kwaadt zyn, spreekt van zelfs.
6. *Die ryk zyn vol en groot.*
Heeft hy ledig en bloot.
Van hem vry afgewezen.

SACHARIAS LOFZANG.

3. *Hem zoude zonder vreze of schandt,*
Dienen en zyn woordt regt vaten.
4. *Door Godts goedtbeidt die ons allein*
Heeft als een zon, uit 't oosten rein
Bezogt en niet vergeten.

Ziet dat woordt *rein* of op de zonne of op het oosten? En wat nadruk heeft ook: *en niet vergeten?*

Vs.

5. *Op dat by ons voeten met vreugdt,
En ons voetpaden mede,
Regten mogte in aller deugdt,
Tot zyn wegen in vrede.*

Worden de *voeten* niet alleen, maar ook de *voetpaden* tot *wegen* gerigt? wel de *voeten* en *voetstapen*, maar niet de *paden*. Op wien zien ook de woorden *met vreugdt*? op Godt, die onze voetpaden rigt, als of die dat zoude doen met vreugdt; of op onze voeten, dat die *met vreugdt*, daar op mogen wandelen?

SIMEONS LOFZANG.

1. *Nu laat gy Heer opregt.*

Wordt de Heer hier *opregt* genaamt, of ziet het op *uwen knegt*? dan is 't een slegte woordenschikking.

- *Hebben gezien* voorwaar.
2. *En Zaligmaker* rein.

Wat nadruk hebben hier tog de woorden *voorwaar* en *rein*?

't GEBED des HEREN.

Dit is de beryminge van *Jan Utenbove*; en overgezegt uit het Hoogduitsch van M. LUTHER, op wiens naam het onder de Liederen, agter de Psalmen van *W. van Haagt*, te vinden is.

3. *Breek satans toorn en groot geweld,
Voor zyn ergbeidt uw kerk erhalt.*

AANMERKINGEN OVER

4. *Uw wil geschiede ó Heer, gelyk
Op aarden als in 't hemelryk.*

Dit gelyk is hier overtollig, zynde 't zelve met *als*.
of mooglyk meent hy 't in den zin van *te samen*,
eendragtig.

6. *Haar schuldt vergeven dit termyn.*

Dit luidt eveneens, of hy van den schuldt, die by
paaijen of termynen most betaalt worden, *een termyn*
of *paay* kwyt scholdt.

7. *Help ons te doen fyn wederstandt.*

9. *En de kragt overal gelyk.*

Wat wil dit gelyk hier tog zeggen?

De GELOOFS ARTIKELEN,

Wy geloven, enz.

2. *Erfagtig in zyns Vaders ryk.*

3. *Voor ons een regt Middellare.*

4. *Allen Christenheidt veheven*

Tot regt enigheidt begeben.

Voorts is 't geheel stuk zeer lam en laf berymt:
Gelyk ook de GELOOFS BELYDENIS, be-
ginnende: *Ik gelove, enz.*

GEBED voor de PREDIKAATSIE.

O Godt die onze Vader bist,

Door Jesum Christ.

Ongewone taal voor Nederlandsche oren.

Vs.

MORGEN GEBEDT.

Zeer wel berymt.

AVONDT GEBEDT.

1. *Christe, die du bist dag en light,
Voor dy is, Heer verborgen nicht.*
4. *Laat ons herten waken tot dy*
5. *Door dyn heilige vyf wonden roodt.*
Zyn Christus wonden ook heilig?
6. *De ziele, die gy hebt verlost,
Die geeft, Heer Jesu, dynen troost.*
Slegte beryminge dier twee woorden.
7. *Daar toe ook zynen Zone wys.*

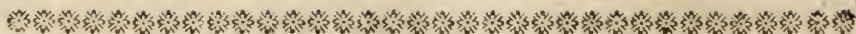
GEBEDT voor den ETEN.

Ons, en al die uw Name vuren.

GEBEDT na den ETEN.

Heeft niets ongerymts in zig.

VERZAMELING,

VAN ALLE VEROUDERDE, ONVERSTAANBARE
STOPWOORDEN EN SPREEKWIJZEN, IN DE
PSALMEN VAN P. DATHENUS, VAN
REGEL TOT REGEL VOORKOMENDE.

LET WEL.

Schoon in dit Register vele woorden gemeldt staan, die, op zig zelfs aangemerkt, goetd zyn; worden zy alleen hier aangehaalt voor zo verre als zy, ter plaatsē daar zy by DATHEN gebruikt worden, enkele Stopwoorden zonder zin zyn.

A.

Aandagtig
aanstaan
aanzeggen, voor
aantynen.
aardtryke
agting, voor *agt*.
al
alle wyken (in
allen (boven
— (met
— zyden (aan
— dezen (in

allen standen (in
— wyzen (in
— zeer (met
aller plekken (t'
— steden (t'
— stonden (t'
— tyden (t'
— uren (t'
alles gemerkt
alleynē
als men kan mer-
ken
— 't wel aan-
ziet.

alvoren
alzo men ziet
— 't mag blyken
anders gene
armen (ogh

B.

Bastaarden (vreem-
de
begangen
beherten
bekleidt
beklyven (zonder
be-

bekwame
 bescheedt
 bescheidt
 befeven
 bevaan
 bezinnen
 blame (t'zyner
 blendt
 bloot
 bondt
 boosdaden
 boosdaders
 boze kudden
 brede (in 't
 breedt
 — (diep en
 — en wydt
 breidt
 — (over
 bystandigheid

D.

Daar
 — neven
 dag en nagt
 dage (tot dien
 dagrade
 dat meer is (ja
 degen (te
 derren

dezen (mits
 dien (mits
 dienaren
 doene (te
 doen kondt
 doorgronden (niet
 om
 doorreet

E.

een (met
 eendragtig
 eenpaar
 eenvoudt (in groot
 eenvoudigheid
 eerbaar
 eerwaarde (met
 el (nergens van
 — (niemandt
 ende (tot dien
 erden (op der
 eren (met

F.

Falen
 fraay en gezondt
 fyn
 — (zeer

G.

Gaar
 — net
 — zere
 gebeeldet
 gebenedyt
 gebleken (t heeft
 gebloedt
 gehingen
 geleidt geven
 gelyken (der
 — (des
 gemene; in 't ge-
 mene
 gemerkt
 genadig
 geprezen
 — (hoog
 — (zeer
 geraden (zwaarden
 geregtig
 geschil, voor ge-
 vaar
 gestadig
 gestanden
 gevaar
 geweldt
 gewezen
 gezet
 gezets leer
 gezondigheid
 goedt

goedt
 gronde (in den
 ——— (niet om
 gronden, voor
verstaan
 groot
 ——— en klene
 ——— smal
 ——— zwaar
 ——— of kleen

H.

Haastelikken
 hebbe ik wille
 herhalt
 hier
 ——— beneden
 ——— en daar
 ——— te lande
 ——— ter plekken
 honden onreen
 hopeninge reine

K.

Kallen
 klaar
 ——— (dat 's
 ——— dit 's

klaar en hel
 klein
 ——— (niet
 kleinmoedt
 koen
 kommen
 kondt (maken
 kortlyk
 kruis groot
 kwellen (zonder

L.

Langs zo meer
 lankmoedt
 leidt, voor *leedt*
 lieflyk en fyn
 lusten (met
 lyden (niet om

M.

Maten (boven
 ——— (in zulker
 merken (zo men
 kan
 minst en meest
 misprezen
 misval
 mitsdien
 myden (zonder

N.

Naakt en bloot
 Nakomers

O.

Obstinaat
 onbeladen
 onbezorgt
 onbezweken
 onderlaat
 onderwyfen
 onreine
 ontfaan
 ontfaat
 ontfuiks
 onverdroten
 onvertogen
 onverzegen
 onvro
 onvroedt
 onwaarde
 oorboor
 oorboren
 oorkonde
 opstel
 overlasting
 overloop

<p>P. Perfone plat pofhanfen pragt pragtig pyn (zonder</p>	<p>fommen (niet om spoedt (met spoedig ftedes fterkheidt ftein, fteine ftikken ftrang</p>	<p>verdrag (zonder verdriet (zonder vereten verhogen (niet om vermaan vermaart vermeren vermonden ————— (niet vernaamt</p>
<p>R. Reen, voor <i>rein</i> regiment regtevoort renken rein, reine</p>	<p>T. Tempeest termijn toekomen, voor <i>overkomen</i> tribuit tuigen tuigeniften</p>	<p>verre verfchonen (niet om vertfagen (zonder verflegen verftanden verfterken (niet om verfrangen (niet om</p>
<p>S. Saan famen fchier fchone (zeer fhrikken, voor <i>verfhrikken</i> fekreet flegt (niet — regt fnel fomma</p>	<p>U. Uitgelezen</p> <p>V. Vaar velen (om verbreedt verdrag</p>	<p>vertrouwen ————— (zon- der vervelen (zonder verworgen verzinnen verzwenden vliet (met volpryzen (niet om vogelflagen, ftrik- ken</p>

voordagtig
vro
vroeg en spade
voor ende naar
— nog naar
voort (van nu
voortaan
voorwaar
voren
— (al
vroedt

vry
vrugten

W.

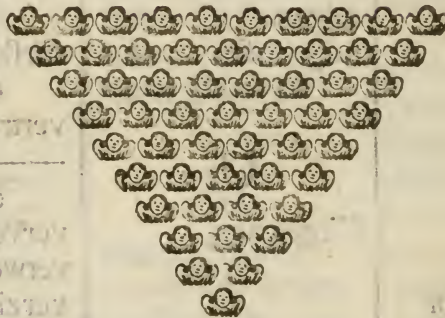
Waaragtig
waarheid (zo men
spreekt
wederstoot
wel
wezen (in dit

wreedt (zeer
wonderheden

Z.

Zeer, zere
zeker (dit 's
ziet (zo men
ziel myn
zoet

Einde van het Tweede Deel.

V

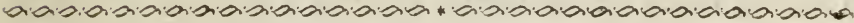

D E R D E D E E L.

BEHELZENDE ENE NAAUWKEURIGE

N A A M L Y S T

DER GENEN, DIE DE PSALMEN VAN DAVID, IN NEDERLANDTSCH E DIGHTMAAT GEBRAGT HEBBEN; BE-NEVENS DE UITVOERING VAN HUN WERK.

WILLEM VAN NIEUVELDTS.

I. SOUTERLIEDEKENS, gemaakt ter eren Godts, op alle die Psalmen van David, tot stigtinge en vermakinge van alle Christen menschen.

Dit Werk is uitgekomen zonder name van den maker; dog blykt het zelve gedicht te zyn, door den HERE VAN NIEUVELDT, volgens het berigt van *Simon Omius*, Prakt. Godtgel., 1. d, bl. 530; en *H. S. van Alphen*, in zyne Voorreden der Verklaring van den CXI. Psalm. En *W. Gouthoovens*, Kronyk van Hollandt, bl. 219, daar hy genaamt wordt *Willem van Nievelt*, Heer van Bergambagt, van edelen geslachte; die vader was van *Willem van Nievelt*, Heer van Bergambagt. Bailliu van Zuidhollandt, enz. En dus zyn deze *Souterliedekens* en *Psalmen van Nieuweldt*, geen twee

Y

by-

byzondere werken, gelyk fommige (inzonderheid *Adr. Pars*, in zyne Naamrol van Batavifche, en Hollandfche Schryvers, bl. 234.) verkeert hebben opgegeven, maar een en 't zelve werk.

Zy zyn berymt naar de gemene Latynfche overzetting, die op den kant geplaatst is; met byvoeginge van enige lofzangen: als dien van *Ezaias*, *Ezechias*, *Anna*, 1 Kon II. *Mofes*, Exod. XIV. het gebedt van *Habakuk*, Hab. III. *Mofes* lofzang, Deut. XXXII. De *Kinderen* in den vurigen Oven, Dan. III. *Sacharias* en *Maria*, Luk. I. *Siméon*, Luk. II. Den *Pater noster*, den *Ave Maria*, *Credo in Deum*, *Creô in Spiritum*, den *Lofzang* van *Augustinus* en *Ambrosius*, *Te Deum Laudamus*

Deze liederen zyn berymt op hondert en zesenvyftig onderscheidene zangwyzen van zodanigé liederen, die op dien tydt het meest by de ftraten gezongen werden, en die boven elken Pfalm zyn gefteft; gelyk ook het geheel register derzelve vooraan: met oogmerk niet alleen, om den menfchen die dartele ftraatzangen af te leren, en op die zelve zangwyzen, die hun bekendt waren, Davids Pfalmen te leren, gelyk de voorredenaar zegt; maar ook, gelyk niet onwaarfchynlyk gemeent wordt, om der geloofsgenoten, nog midden in het Pausdom verzugtende, ter ftigting en opwekking te dienen, om in hunne fluijpergaderingen niet ontdekt te worden door den zang op andere, en den vyannden der waarheid onbekende zangwyzen.

Ondertusfchen is 't opmerklyk, dat de eerfte druk van dit werkje te voorfchyn kwam te Antwerpen, 1540. (en dus lange voor de kerkhervorminge in Nederlandt) met Privilegie van den Kaizer Karel den V., gegeven te Brusfel, den 15. September 1539. Voorts is 't herdrukt in 8. in de Jaren 1545. 1559. 1564. te Utregh 1598. 1604. 1613. te Antwer-

werpen 1610. ook is 'er een druk te Keulen in 16., naar de kopie van *Simon Kok*, van den Jare 1566.

Voor elken Psalm is het eerste zangvers geheel op zangnoten gestelt.

JAN WTENHOVE, VAN GENT.

2. Een man van Riddermatigen stamme te Gent, regerend Ouderling der gemeente te Londen: die ook ten dienste dier gemeente, onder de regeringe van Eduard den VI, Koning van Engelandt, in den Jare 1553., den Oostvrieschen Katechismus uit het Saksisch vertaalt heeft, volgens het berigt van *J. J. Harkenroth*, Oostfr. Oorspronkl., bl. 542. Ook heeft hy nevens *Godfried van Wingen*, met hulpe van *Job. a Lasko*, *Martin Mikron*, en anderen onder de Gereformeerden, het N. Testament voor de eerste maal, uit het Grieksch in 't Nederduitsch overgezet. Zie *Is. le Long*, Boekz. der Ned. Bib, bl. 709.

Dees heeft eerst 100. Psalmen gedicht, en naderhandt verbeterd te Londen uitgegeven, in den Jare 1561., met belofte van de volgende; waar in hy ook woordt gehouden heeft: gelyk het geheel Psalmboek volledig te voorschyn gekomen is te Londen, in den Jare 1566.; onder dezen titel:

„ De Psalmen Davidis in Nederlandtscher zangryme,
 „ door Jan Wtenhove van Gent: waar toe gedaán zyn
 „ de gezangen Marie, Sacharie, Simeonis, mit t'samen
 „ den Tien Geboden, en den Gebeden des Heren, mit
 „ noch anderen.

„ Item is hier noch voor iegelyken Psalme gestelt syn in-
 „ holdt ende aan 't Einde een voegelyk Gebedt daar oppe.

„ Gedrukt te Londen by Jan Daye, den 12. Septem-
 „ ber 1566. Cum Gratia & Privilegio.

Dit werkje is; eerst na 's mans doot, op last van den Nederduitschen Kerkenraadt der gemeente van Londen, en ten dienste derzelve uitgegeven, met een voorreden van *Gothofridus Wingius*: en berymt naar de gemene Latynsche overzetting, en op verscheidene zangwyzen, welker noten by het eerste zangvers van elken Psalm' uitgedrukt staan; onder welke verscheidene uit de Psalmen van *Marot* en *Beza*, in de Fransche tale, overgenomen zyn.

Agter aan heeft men de *Formulieren des Kerkendienstes* (uit welke onze tegenwoordige, by nadere beschaving ontleent zyn) benevens den *Klenen Katechismus* van *Marten Mikron*: welke alle schynen te zyn, de Kerkenordeningen der Nederlandtsche gemeenten in Engelandt; dus ingestelt door den vermaarden Poolfchen Ridder of Baron en Embder Predikant *Johannes a Lasko*, Predikant te Norden in Oostfrieslandt, en door onzen *Jan Wienbove*, in het Nederduitsch overgebracht; volgens het berigt van *B. Hunnius*, in de Opdragt van Sions Lofgejuigh, bladz. 12. en *J. J. Harckenroth*, L. C., bladz. 583.

Dit werkje is gedrukt in groot 12., en herdrukt te Delf, in den Jare 1582.; en is in het zelve te verwonderen, dat, naar mate van dien tydt, de Dichter zig vry zuiver van stopwoorden en wantale hebbe weten te houden; en de voetsmaat-zo naukeurig waargenomen, in al het welk Datheens werk naar dat zelf genen zweem heeft.

PETRUS DATHENUS.

3. Geboortig van Yperen, en eertydts Monnik te Poperingen; dog naderhandt den Hervormden Godtsdienst aangenomen hebbende, Leraar der gemeente. Een man, wgens zynen onvermoeiden yver, tot stigting van Godts ker-

kerke, en andere hoedanigheden, in de Nederlandtsche geschiedenissen bekendt.

Dees heeft de Psalmen berymt, niet naar den grondtext ofte enige overzetting uit denzelven, maar naar de Fransche beryming van *Beza* en *Marot*; dezelve, zo hy best konde, opvolgende, op dezelve zangwyzen by hen gebruikt, en opgesteld door *Klaude Gaudimel*, die ook in den moordt van Parys omkwam.

Zyn werk kwam ten eerstenmale (naar men meent) te voorschyn, in den Jare 1567.; op kosten van den Weledelen Here *Johan Peters Reaal*, namaals beroemt *Borgermeester* te Amsteldam: volgens 't getuigenis van *Pers*, in zyn *Ontstelden Leeuw*, bl. 26, die getuigt het zelve te Rouaan gedrukt te zyn; en *S. Omius*, *Prakt. der Godtgel.*, i. d., p. m. 530.

Dit exemplaar, gedrukt by *Abel Clemence*, MDLVIII, als op den titel staat (dog moet 1567. zyn, want de voorreden van *Datheen* is getekent te *Frankenthal* den 25. Maart 1567. en agteraan staat: *voleindt den 28. Aprilis 1567*) is gedrukt met een Romeinsche letter, 't eerste yers op zangnoten, den Latynschen text op den randt, met aanwyzinge der textverzen; dog zonder het getal der zangverzen. Agteraan heeft men den *Heidelbergfchen Katechismus*, 't *Formulier van Doop*, *Avondmaal*, en *Huwlyk*, en enige *Gebeden*: als mede een korte onderzoeking des geloofs voor de genen, die zig tot de gemeente begeven willen.

Dus schynt dit de eerste en oudste druk van *Datheens* Psalmen te zyn, en wordt als zodanig vastgesteld by den Heer Prof. *J. Ens*, in zyn kort *Hist. Berigt van de Publyke Schriften* bl. 61; en dus in twyffel getrokken een vroeger druk van den Jare 1566., by *G. Brandt* gemeldt, *Hist. der Ref. B. 6.*, bl. 305., voor redenen gevende: dat de *Gereformeer-*

de Predikanten, in hun tegenberigt, den Staten van Hollandt en Westfrieslandt overgegeven in den Jare 1617., zig beroepen op de *alleroudste* Psalmboeken, en onder die, het *eerste* noemen dit van den Jare 1567. Gelyk ook gemelde Staten van dit Exemplaar; als van het *oudste*, aanvang maken in hun verhoog, aangaande het Formulier bidden, anno 1663.

Egter blykt my het tegendeel uit het schryven van zekeren Here en vriendt, in zyne aanmerkingen op dit myn werkje: *van den Jare 1566.* (zegt hy) *hebbe ik twee drukken, zonder naam van de plaats; de ene ontbreekt de titel en voorreden; maar agter de Psalmen staat: GEDRUKT BUITEN LONDEN, BY MY MARTEN WENDELEN, ANNO 1566. de tweede heeft op den titel het Jaar 1566., mede zonder naam van plaats; egter de ondertekening agter de voorreden van Datheen, 1566., DEN 25. DAG MARTIS.* Zo verzekert my ook de Heer *Hendrik de Witte Tierings*; dat de Heer *Jan van Beekhoven de Wind*, Med. Doct. en Predikant der Doopsgezinden te Haarlem, een Exemplaar in 12. bezitte, gedrukt te Heidelberg; anno 1566. en schynen ook de woorden op den titel van den druk van *Abel Clemencé*, anno 1567, *van nieuws overzien en gecorrigeert*, duidelyk enen vroegeren druk aan te wyzen.

Schoon nu wel dit schryven van die Heren, die zelfs zeggen die Exemplaren te bezitten, my in dit stuk buiten allen twyffel stelt, dat 'er een ouder druk van 1566. zy; komt het egter bedenkyk voor, dat de ondertekening der voorreden, in beide die Exemplaren, juist op den zelve 25. Maart van 1566. en 1567. zyn: ten ware 't in 't leste Exemplaar, of een drukfout zy, of een verzinning van den Letterzetter, die dit werkje, 1567. herdrukkende, ook 't Jaar 1566. in de voorreden verandert heeft in 1567.

Schoon

Schoon nu *Datheen* ten eerstenmale 1566. uitgekomen zy, blykt nochtans, dat *J. Utenhove*, ten zelve[n] Jare uitgekomen, eerder in rang zy, als zynde *gedrukt* (dat mooglyk *afgedrukt* zeggen wil) den 12. *Septembris* 1566., gelyk op den titel staat; en *Datheen* den 2. dag *Novembris* 1566., gelyk de gemelde druk van *M Wendelen* zegt. Te meer, daar *J. Utenhove* reedts, in den Jare 1561., *Hondert Psalmen* uitgegeven hadde: ja *Datheen* zelf in zyne gemelde voorreden zegt: *dat hy dat niet gedaan hebbe, om den arbeit van anderen te mispryzen*; daar hy 't oog op de *Souterliedekens* van den Heer van *Nieuwveldt*, en *Psalmen* van *J. Utenhove*, alleen hebben kan, wyl 'er buiten deze, gene andere waren.

Een werk, door 't welk hy, wegens zynen yver, wel ten hoogste by de kerk verdiende; maar ook een werk, in allen opzichte zeer gebrekkig, dat niemant wraken kan, nogte hem ook zo zeer tot onere strekkende of bitse-snaal verdienende: daar hy zelf al in zynen tydt erkende, en beklagde, dat het hem, uit zucht om Godts kerke, zo goedt als hy konde, met den zang te dienen en te stigten, door haast, als een ontydige geboorte afgedrongen is; wenschen- de van herte, dat het uit den Hebreuwschen text mogte verbeterd worden: Gelyk ook de Heer *Marnix van Aldegonde*, met zyne kennisse en raadt, een nieuw werk onder- nam; 't welk voltooit, van *Datheen* zelve[n] geroemt en geprezen is; zelf van herten wenschen- de, dat het, in plaatsse van 't zyne, by de Nederlandtsche gemeenten aangenomen mogte worden.

Schoon 'er nu egter reedts twee *Psalmberymingen* waren, naamlyk die van de Heren van *Nieuwveldt* en *Utenhove*, en onze *Dathenus* dus de eerste niet zy, gelyk gemeenlyk gezegt wordt; en de vermaarde *Konstantyn Huigens*, hem, in dien

dien opzigte noemt, 't oudste kindt, daar al de wereldt zot naar is, heeft egter Datheens Psalmgezang by de Nederlandtsche gemeenten, in den openbaren Godtsdienst den voorrang verkregen, waarschynlyk om deze reden: wyl de Fransche taal in de Nederlandtsche Provinciën, gelyk ook de Nederlandtsche by de Franschen, zeer gemeen was, en de Nederlanders, den Hervormden godtsdienst toegedaan, in vele omzwingingen hier en elders verstroot waren; zo hebben zy dan hunne gemeenschap aan den zelve godtsdienst met de Franschen, ook in den uitterlyken godtsdienst willen tonen, met het houden van dezelve zangwyzen, die by hen in gebruik waren. Want zeer naauw was het verbandt tusfchen de Hervormde Fransche en Nederlandtsche gemeenten, in zoverre dat men in de Synodale vergaderinge te Einbden, 1571, art. 2. aanbodt, zo wel de belydenisse der Fransche, als Nederlandtsche kerke, te willen onder tekenen; 't geen men ook ten aanzien van de Nederlandtsche belydenisse van de Fransche broeders verwagte, volgens *A. Trommius* verhaal, in de voorreden zyner Psalmen. En zo is de aanneming van Datheens Psalmen vastgesteld in Syn. Dordr. 1574., art 43., alleen by voorraadt; nader bevestigt Syn. Nat., Dordr. 1578., art. 54. (in welke *Datheen* zelf praesideerde) 't geen te min te verwonderen was, naardien de gemeenten, al van den Jare 1567. of 1566. toen die Psalmen eerst uitkwamen, aan die zangwyzen gewoon, en geen andere berymingen *op dezelve* voor handen waren, als uit het berigt ontrendt de twee eerstgemelde blyken kan. Dog dit gebrek is namaals door den overvloedigen voorraadt ryklyk vergoedt, maar helaas! door ene wyze en hoogstnodige keur uit dezelve, niet verbeterd geworden.

PHILIPS VAN MARNIX, HEER VAN
ST. ALDEGONDE.

4. Geboortig van Brusfel, en Borgermeester te Antwerpen. Een man uit zyne Schriften bekendt als doorzult in Godtgeleertheit, Staat- Taal- en Dightkunde, niet minder dan door zynen gadelozen yver voor den Hervormden godtsdienst, en vryheid van zyn Vaderlandt in de Nederlandtsche Geschiedenissen vereeuwigt; voor welke hy dan ook, in de benaauwste tyden, gevangenis en ballingschap heeft uitgestaan; in, en onder welke hy ten grootsten dele, dit werk zyner Psalmberymingen heeft toegestelt; naar zyne eigene verklaring in de voorreden van den eersten druk, van den Jare 1580.: hebbende dus, in die omstandigheden, in navolging van Koning David, met zyne tonen na te zingen, zig in den Here tragten te sterken, en op te beuren.

* Onvermoeide vlyt heeft de Dichter aan dit werk besteedt, met ene eigene vertaling der Psalmen uit den Hebreuw-

* 't Wordt doorgaans geloofst, en voor waarheid te boek geslagen, onder anderen in de Hed. Hist., 2. d. van Zeelandt, by *Tirion*, bl. 235.; dat deze Psalmen gedicht zoude zyn, op het Slot van *St. Aldegonde*, gelegen te *Westfouburg*, op den Eilande van *Walcheren*. Dit wordt vermoedelyk opgemaakt, uit de ondertekeninge der voorreden van den druk des Jaars 1591., daar die getekent is te *Westfouburg*: Terwyl ondertuschen de eerste druk van den Jare 1580. getekent is uit *Antwerpen*; in welke voorreden de Heer van *Marnix* ook zegt, dat deze Psalmen gedicht zyn, " eensdeels in ballingschap; eensdeels in de gevangnisse, onder de handen der wyanden; eensdeels ook onder vele andere bekommernissen. Nu is wel waar, dat gemelde Heer, al van den jare 1585., zedert de overgave van Antwerpen, by de Statep in ongenade geraakt, en het Landt ontzegt, toen te *Westfouburg* gekomen is, zig daar meestendeels onthouden, en ten Jare 1591. nog geweest is, zie *Meterens* N. H., p. 240. en 282.; maar de Psalmen reeds uitgekomen ten Jare 1580., konnen dan in
dije

breeuwſchen grondtext, en dan dezelve, agtervolgens die vertaling, berymende op den zangtrant van *Datheen*; 't kwam eerst te Antwerpen uit, anno 1580., zonder text, 't eerste vers op zangnoten: Naderhandt te Middelburg, anno 1591., met den text op den kant, beide in 8.: En weder in groot 8., te Leiden, in den Jare 1617.; aan den enen kant de beryming van *Datheen*, met den text van de oude overzettinge op den randt, en de inhoudt des Psalms boven aan; en aan den anderen kant, de beryming van *Marnix*, met zyne vertalinge op den randt, en den inhoudt des Psalms, naar zyne bevatting, ook boven aan: waar agter nog gevoegt zyn de gewone, (en in latere drukken, na den Jare 1580.) andere Bibelsche lofzangen, de Katechismus, en Lyturgie der Nederlandtsche kerken; als ook de Handelingen van de *Synode*, gehouden in 's *Gravenhage*, in den Jare 1586.

Vooraf gaat een opdragt op verzen aan de Staten des Landts van Hollandt en Zeelandt; als ook ene waarſchouwing aan den Christelyken lezer; en eindelyk ene aanspraak aan alle liefhebbers van Godts woordt, in welke het gehoor van Godts woordt, en het gebruik der openbare gebeden, en de bediëning der Sakramenten in de gemene tale, be-
weert

die *ballingschap* en *bekommernissen* niet, maar moeten noodtzaaklyk in vroegere en andere diergelyke omſtandigheden gedicht zyn. My komt dan waarſchynlykst voor, dat hy zyne vlyt daar aan beſteedt hebbe, wanneer hy, na het verlies van de schans te Maaslandtſhuis, daar hy het krygsvolk geboodt, in de handen der Spanjaarden viel, in den Jare 1573, en op het ſlot *Vredenburg* te Utrecht, byna een rondt Jaar, tot in den Jare 1574. gevangen gezeten heeft; volgens *Hoofis* Ned. Hilt., bladz. 340., en na zyn onſlakinge, dat werk voltooit, en in den Jare 1580., te *Antwerpen* uitgegeven hebbe. Of mooglyk dat zyne *ballingschap* en *andere bekkommernissen*, in welke hy zig ook gedeeltelyk met dit werk bezig gehouden heeft, al in vroegere tyden, voor deze gevangenisse voorgevallen zyn.

weert en ernstig aangedrongen worden : welke aanspraak, getekent te *Geneve*, den 10. Juny 1543. egter van de handt van onzen *Marnix* niet is, naardien die zelf toen maar vyf Jaren oudt was.

De Katechismus en Lyturgie , voor den eersten druk geplaatst, zyn overzien en verbeterd door *Kasparus van der Heyden*, die 'er ook ene voorreden voor gemaakt heeft.

Naderhandt is 't weder in 12. gedrukt te Leiden, anno 1647.

Hoe doorwrogt dit werk ook zy, is 't egter jammer dat de Dighier zig, met opzet, aan enige oude, maar toen zelf al verouderde woorden en spreekmanieren, stiptelyk gehouden hebbe, wier hardigheid geweldig verveelt : by voorbeeldt, Psalm L.: *du stoot omwers, enz.* dat geweldig hardt klinkt: Reden, naar veler gedagten, waarom dit werk niet, niet tegenstaande de algemene toejuichinge, ten algememen Kerkgebruike is aangenomen. Dog deze zyne zinlykheid, heeft de Dighier met allen ernst en klem van redenen, by de taalkenners tragten te bepleiten, in zyne voorreden van den eersten druk, 1580.; en nog breder in dien van den Jare 1591.

WILLEM VAN HAAGT.

5. Heeft ene beryming der Psalmen, en ene menigte van geestelyke liederen uitgegeven, ten dienste der gemeente van de Augsburgsche geloofsbelydenisse; agter welke dan ook alle de geloofsbelydenissen, gebeden, de gantsche Lyturgie dier gemeente uitmakende, gevoegt zyn. het kwam in 16. te Antwerpen uit in den Jare 1583., en is voorts verscheidenmaal herdrukt.

MR. ANTHONIS DE HUBERT.

6. Schepen en Raadt van zyn geboortestad Zierikzee, heeft de Psalmen in dichtmaat gebragt, op dezelve zangwyzen, dog in mindere zangverzen dan *Datheen*; zo veel mooglyk was, de eigene woorden van den text behoudende, agtervolgens de grondwoordige vertaling van *Xantes Pagninus*, en *Arias Montanus*, in 't Nederduitsch overgebragt; in dier voegen, dat men den text als een doorgaande reden lezen kan; zynde al het geen voorts, tot volmaking van de voetmaat en het rym meer nodig was, tusfchen twee haakskens ingevoegt.

Ontrendt de behandelinge zyner Psalmen roemt hem de wydtvermaarde *Voetius* dus nadruklyk: "Inter omnes maximè admiror Compositionis metricæ rationem, quam primus (ni fallor) adhibuit *Job. Ainsworthius* Anglicè, quamque, ipsum imitatus secundus, (quod sciam) & quidem artificiosissimè servavit *Anth. de Huibert*, J. C. Belgicè, viri hoc nomine perpetua laude dignissimi.

In de opdracht verzet de Dichter zig, tegens de bovengemelde zinlykheid van den Here *Marnix*, in het afwyken van den gemenen spreekkrant: En in ene voorgaande *nodige waarscbouwing* aan alle liefhebbers der Nederlandtsche tale, worden vele fraaye aanmerkingen, tot dezelve betreklyk, opgegeven. Het werkje kwam in 12. te voorschyn in in den Jare 1624.

Dees *Antonis de Hubert* is 't ook, die de handt gehad heeft in de *taalrigtinge* van de *nieuwe oversettinge* des Bibels; en ten dien einde van zyne ampten in zyne vaderstadt, vrywillig affstondt, en, met voorschryven van zyne stadt aan Borgermeesteren van Amsteldam, derwaarts vertrok, de bewuste letterkundige vergadering bywoonde, en van daar

daar naar Leiden vertrok, om dat werk te helpen bevorderen: Zie zyne *opdragt* voor de Psalmen; en den brief van *A. Verwer*, ter verdediging zyner *Idea*, tegens de aanmerkingen van A. Monen, bl 16.

DIDERIK VAN CAMPHUISEN.

7. Geboortig van Gornichem. Een vermaardt Dichter van zynen tydt. Eerst Predikant der Arminianen, en, naderhandt die bediening nedergelegd hebbende, werdt hy een der voornaamsten die men kollegianten noemt, en hunne vergadering te Rynsburg in Hollandt houden.

Hy heeft de Psalmen op de gewone zangwyzen gedicht, dog in meerdere zangverzen dan Datheen, by brede uitweidingen; dog in welke de Sociniaansche geest op verscheide- ne plaatsen merklyk doorstraalt.

De Dichter al gestorven zynde in den Jare 1627., moet dit werkje hier zynen rang hebben. 't is ten eerstenmale gedrukt, anno 1630. in 8. en 12. en te Middelburg in 8. 1674. te Amsterdam in 8. anno 1690. en mooglyk elders meermalen.

JACOBUS REVIUS.

8. Predikant in zyn geboortestadt Deventer, namaals Regent van het Theologisch kollegie te Leiden. Hy was aangestelt in het Nationale Synode van Dordregt 1618., 1619. tot *Revisor* van de nieuwe vertalinge des ouden Testaments, en Schryver van die *Revifores*. Onder andere taalgeleerdheid was hy ook een grondig kenner onzer Nederlandtsche tale; en onder de eigene handschriften der Dordtsche kerkvaderen, vertaleren en overzieneren der H. S., vindt men ene Nederduitsche Spraakkonst, door hem (zo niet ontwor-

pen) geschreven, tot ene regelmaat om hunne vertaling naar te rigten, en in de tale enen eenparigen voet te houden, volgens 't berigt van *A. Monen*, in de voorreden zyn'er Nederduitsche Spraakkonst.

Hy heeft de Psalmberymingen van Datheen tragten te verbeteren, met uitmonstering van alle onduitsche en stopwoorden, en verouderde spreekmanieren; met herstellinge der dichtmaten, hem zo veel behoudende als doenlyk was; en daar hy onherstelbaar was, op nieuw berymende, zonder zig aan hem te verbinden, naar uitwyzen van den titel en voorreden.

't Eerste vers van elken Psalm is op zangnoten. de katechismus, met de gewone formulieren en gebeden, zyn'er bygevoegt. 't kwam eerst uit te Deventer in 12., in den Jare 1640.: naderhandt te Amsteldam 1647.

HENRICUS GELDORPIUS.

9. Geboortig van Sneek in Vrieslandt, en Predikant te Amsteldam: heeft de 129. zangwyzen van Datheen, gebragt tot 40., en alle de Psalmen daar op berymt, als de gemaklykste en meestbekende, om die ten gemenen nutte te maken, daar de meeste, om de moeilykheid der zangwyzen, ongezongen bleven. agteraan zyn ook de lofzangen, in de kerken gebruiklyk, gevoegt, en is het eerste vers van elken Psalm op zangnoten gestelt. het is gedrukt in 12. te Amsteldam; in den Jare 1644.

MR. JOHAN DE BRUNE.

10. Geboortig van Middelburg in Zeelandt, eerst Sekretaris, en naderhandt Raadtpensionaris van Zeelandt: Een man doorzult in wysheid, zo groot een Godtgeleerde als
Staats-

Staatsman, en door zyne gödtvrugtige en geestlyke sçriften bekendt en beroemt.

Hy, begerig om in den Psalmzang de eigene woorden van David te horen, zonder enige uitbreidinge of omschryvinge, die de enge palen van dightmaat en rym noodzaaklyk medebrengen, heeft de eigene textwoorden, zo als die in de nieuwe overzettinge des Bibels vervat zyn, van woordt tot woordt, zonder enige dightmate of rym, aan de zangnoten der gewone zangwyzen gebonden; egter in mindere zangverzen dan Dathen: 't geen op ene verwonderenswaardige wyze van zyn Ed. is uitgevoerd. zo dat men genoegzaam met zeer weinige veranderinge, de eigene woorden van David, zo als die in onze loflyke overzettinge begrepen zyn, doorgaande lezen kan, als of zy niet ten zang geschikt waren. Dus kwam het uit te Middelburg, in den Jare 1644. in Klein 8.

Dit werkje opgedragen aan de Hoog Moog. Staten Generaal, vondt by de Staten van Hollandt en Westvreslandt die aangenaamheidt, dat zy bedagt schynen geweest te zyn, om het, onder hun gezag ten openbaren kerkgebruike in te voeren. Immers daar over werdt door hen het advys gevraagt van de Theologifche Faculteit te Leiden, die nogtans het zelve toen niet raadzaam vondt, om verscheidene redenen by haar advys gegeven, den 11. Nov. 1651., te vinden in Op. Cl. *Cocceii*, tom. 6., Confil. 1.

11. Dezelve MR. JOHAN DE BRUNE heeft zyne bovengemelde Psalmen, zoveel de text enigfins lyden konde, nader op de gewone dightmaat en zangverzen van Dathen gebracht; egter in rymeloze verzen, naar de wyze der Grieken en Romeinen. 't Werdt gedrukt te Amsteldam in 16., in den Jare 1650.; aan de ene zyde heeft men de Psalmen

inen van Datheen, aan de andere zyde die van onzen dichter, om met malkanderen te kunnen vergeleken worden. agter aan heeft men den katechismus, gewone formulieren, en gebeden; 't eerste vers op zangnoten.

Dit Psalmwerk van den Here *Job. de Brune*, hoe zeer ook gesterkt met het allerlofelykst getuignis van de Theologische Faculteit van Utrecht, en van den vermaarden *Voetius*, is, nevens dat van andere Psalmdichteren, door den Ridder *Westerbaan*, in de voorrede van zyne Psalmen, in den druk van den Jare 1655. vry ruiteryk behandelt en gestreept; dog is hy deswegen, naar verdienste, door enen onbekenden briefschryver, in dien tydt, vinnig gestoken en doorgestroken: naar 't verhaal van den Here *P. de la Ruë*, *Gel. Zeel.*, 2de druk, bl. 448.

MR. KORNELIS BOEY.

12. Geboortig van Zierikzee, Advokaat Fiskaal en Prokureur Generaal van Hollandt, Zeelandt, en Westvrieslandt, heeft zyne berymingen ingerigt naar de nieuwe overzetting des Bibels; dezelve zangwyzen, en 't getal der zangverzen van Datheen behoudende. 't Werk kwam uit in 8. te Rotterdam 1648.

Hy heeft ten tweedenmale ene Psalmberyming uitgegeven, onder den titel van *het Nieuwe Werk der Psalmen van den Koning David, enz.* te Leiden in 12. in den Jare 1659.

CHRISTIAAN VAN HEULE.

13. Leermester der Wiskonste te Leiden, bekendt door zyne uitgegeven Nederduitsche Spraakkonst, heeft *ene Verbeteringe van Datheens Psalmen* ondernomen, gelyk voor hem *J. Revius* gedaan heeft, met herstel der voeten, vermy-

mydinge van de ongebruiklykste verouderde woorden en stopredenen, daar 't gevoeglyk geschieden konde; en daar 't onmooglyk was, Datheen geheel voorby gaande. De katechismus is 'er agter aangevoegt, en naar de regelen der Nederduitsche tale geschikt en beschaaft. 't kwam uit te Leiden in den Jare 1649., met een Romeinsche letter; het eerste vers op zangnoten, in 12.

JAKOB WESTERBAAN, RIDDER, EN
HEER VAN BRANDTWYK EN GYBLANDT.

14. Onder zyne tydtgenoten een vermaardt en vloeyjend dichter, dog in die tyden der Remonstrantsche partye toegedaan, en een vinnig hekelaar van de gevoelens der Hervormde kerke. Hy heeft de Psalmen op dezelfde zangwyzen van Datheen, en in gelyk getal van zangverzen gedicht; zo nochtans, dat de verzen, die by Datheen op 't leste van enen Psalm maar half waren, by hem geheel uitgedicht zyn, met enige uitbreidinge die volledig makende. 't Werk is gedrukt geheel op zangnoten, in 'sGravenhage in 8., in den Jare 1653. en 1655., en in 12. in den Jare 1656.

HENRICUS BRUNO.

15. Konrektor te Hoorn, een bekendt Dichter van zynen tydt, heeft op dezelfde zangwyzen en verzen van Datheen, de Psalmen berymt naar de nieuwe overzetting; op vele plaatsen behoudende, 't geen van Datheen welgezegt was, naar zyne mening. 't Is met de gewone lofzangen agter aan gedrukt, geheel op noten, in 12. te Amsteldam, in den Jare 1656.

JOOST VAN DEN VONDEL.

16. Geboortig van Keulen, de Prins der Nederlandtsche Dighteren. Dees heeft zig in vertalinge en beryminge, aan de oude Latynsche overzettinge gebonden, en andere dan de gewone zangwyzen gebruikt. 't Is te Amsteldam in 12., zonder zangnoten gedrukt, en ook onder zyne andere werken in 4. te vinden. De vermaarde Dighter en Haagfche Kerkjeraar Joh. Vollenhove, geeft over dit werk in zyn lofdicht, met welk hy de Psalmen van Fr. Halma vereert heeft, dit oordeel:

- „ Vondel bleek de rechte Dighter,
- „ Die met maatlang, ruim zo schoon,
- „ Hier mogt dingen naar de kroon,
- „ Waar hy in Godts dienst verlichter;
- „ Bondt hy zig aan 't oudt Latyn
- „ Niet te stip in zyn vertaling,
- „ En misleide hem geen dwaling
- „ Van zyn' meester Bellarmyn.
- „ Taalgebrek nog wildt gerevel
- „ Smet zyn Dightkunst; maar 't Geloof
- „ Van de Pausgezindtheit schoof
- „ Op dit klaar gezigt, een nevel.

ANTHONIS DEUTEKOM.

17. Muzykmeester te Utregh, heeft den text der Nederlandtsche overzettinge, alleen op de gewone zangnoten en verzen van Datheen gebragt, zonder enig rym; en daar hy minder lettergrepen dan muzyknoten hadde, heeft hy die aanvult met twee-drie- en viermalige herhaling van dezelve woorden,

den, naar de gewoonte der Muzyk; die herhaling met een andere letter gedrukt zynde; zo dat de text, als ware die niet ten zang geschikt, onafgebroken kan gelezen worden. Het is gedrukt te Utrecht, met een Romeinsche letter, geheel op noten, met den katechismus daar agter aan, in 12. in den Jare 1657.

Dit werkje, en zo ene handelwyze, schoon gesterkt met goetdkeuringe van voorname mannen, en ter invoering in de kerke, in bedenking gegeven by de Gedeputeerden van de Synode van Vrieslandt, in den Jare 1701., voldoet wel aan het oogmerk, om de eigene woorden van David te kunnen lezen en zingen; maar schynt my, als strydig met den aardt van een gezang, dat aan maat gebonden is, en de gemoetdsdriften meer dan een mateloze reden opwekt, tot den zang en kragtige gemoetdsbeweging minder bekwaam, dan wel andere.

MR. ARNOUW VAN OVERBEKE.

18. Gewezen Fiskaal in Oostindiën, door zyne rymwerken te over bekendt, heeft ook hier ene proeve willen nemen, wat hy in het stigtelyke vermogt. Hy heeft deze be-ryming der Psalmen, op de gewone zangwyzen van, en ten dienste der gemeenten van de Augsburgsche Confessie, toegestelt, met alle de gewone lofzangen daar agter, in twee delen verdeelt: 't eerste behelzende de Psalmen, het ander de lofzangen. 't Eerste vers is op zangnoten gestelt; en boven elken Psalm heeft men den korten inhoudt des zelve, opgestelt door den Eerw. Heer *Koenraad Hoppe*, leraar dier gemeente te Amsteldam. 't Is gedrukt in 12. te Amsteldam, in den Jare 1663.

JACOBUS CLERQUIUS.

19. Predikant te Amfteldam, heeft de Pfalmen en lofzangen geheel op noten, met den katechismus, formulieren, en gebeden daar agter, uitgegeven in 12. te Amfteldam, in den Jare 1664.

HERMES CELOSSE.

20. Predikant te Ridderskerke, heeft het ftuk op dezelfde wyze behandelt, het eerfte vers op zangnoten gefteft. Het werkje is gedrukt in 12., en uitgegeven te Dordrecht, in den Jare 1665.

DIRK ADRIAANSEN VAN DISSELBURG.

21. Heeft eenvoudiglyk den text van de Nederlandtſche vertalinge aan de muzyknoten onderſchikt, op dezelve zangwyzen en gelyk getal van zangverzen als Datheen, met byvoeginge van 't zyne, daar 't hem aan woorden voor de muzyknoten ontbrak, nu op, dan zonder rym, naar het beft vallen wilde; zynde die byvoegzels met een andere letter gedrukt, zo dat de text doorgaande kan gelezen worden, als of die niet ten zang gefchikt ware. 't Is gedrukt te Delf, anno 1666. geheel op noten, met den katechismus agter aan. op den titel ſtaan alleen de naamletters D. A. v. D. B.: maar onder de voorreden 's mans naam vol uit, zo dat ſommige verkeerdelyk hier twee byzondere Pfalmberymingen van gemaakt hebben.

Voor zo verre als 's mans oogmerk was den text zelven doorgaande te kunnen lezen of zingen, heeft hy daar in wel geflaagt; dog hadde ook deze zyne zinlykheid kunnen voldoen, met de Pfalmen van *J. de Brune*, en *A. Deutekom*.

Dan

Daar mede niet vergenoegt, maar 't gelyk getal van verzen met Datheen willende behouden, en vooral 't rym (laar 's mans gedagten de ziel van 't werk) niet gaarne misfende, is hy door de aanvulling van woorden, zonder oordeel, zin, of flot, op vele plaatsen tot dien einde gebruikt, tot ene laf- en lamheid vervallen, vry erger dan het gerabraakt rym van Datheen zelven: uit welken in sommige plaatsen wel gehele regels gebruikt zyn, om de minste verandering in het zingen te hebben, gelyk de voorreden getuigt, bl. 2. dus op het rym gezet (gelyk hy daar ook bl. 5. verklaart). ten koste van de reden, zegt de vermaarde *K. Huigens*, in zyn *Korenbloemen*, bl. 134., van zulk een niet ten onrêgte:

„Hy niest en hoest in rym; en, daar hem staat te kiezen

„Van rym of reden een, 't lest zal hy liefst verkiezen.

JOHANNES SIX VAN CHANDELIER, BORGERMEESTER DER STAD AMSTELDAM.

22. Een zinryk Dichter van zynen tydt, door verscheidene dichtwerken bekendt; by den Here *B. Huideloper*, in zyne Proeve van taal- en dichtkunde, wegens zyne sierlyke netheid, op hogen prys gestelt. Dees heeft de Psalmen gedicht op de zangwyzen en verzen van Datheen, naar de nieuwe overzetting des Bibels: dog ook op vele plaatsen daar van afwykende, op de aanmerkingen van *Coccejus*, *Geijerius*, *Bochart*, en anderen. Nevens de gewone lofzangen, heeft men agter aan, den katechismus, en het formulier van het H. Avondmaal. Het is gedrukt geheel op noten in 12.; te Amsteldam, in den Jare 1674. in 8.; en voor de twedemaal 1690., in 12.

CHRISTOFFEL PIERSON.

23. Geboortig van Gouda, heeft de Psalmen berymt op den gewonen zangrant van Datheen, dog in mindere zangverzen, en onder den titel van *Verfnaarde Konings Harp*; in 12. uitgegeven, in den Jare 1679. 't Werkje is gedrukt met een Romeinsche letter, 't eerste zangvers op noten.

JOACHIM OUDAAN.

24. Geboortig van Rotterdam, een beroemt Dichter, door verscheidene andere werken bekend. Dees heeft een zeer treffelyke uitbreiding over de Psalmen gemaakt en uitgegeven in twee stukken in 8.; 't eerste is voorzien met uitnemendt Muzyk en Bas Continuus, van den vermaarden *R. Schryver*, Organist te Middelburg, daar op gemaakt; maar is het tweede deel, door tusfchenkomende toevallen, daar van versteken gebleven. De Psalmen in het Hebreuwsch, de order van het A. B. in den aanvang volgende, heeft hy dus ook nagevolgt in zyne beryminge, naar de order van het Nederduitsch A. B. C. Het werk is gedrukt te Rotterdam in groot 8., in de Jaren 1680. en 1681.

SAMUEL VAN HULS.

25. De Eerste der Klerken van Hollandt en Westvrielandt ter Griffie van de Generaliteit in 's Gravenhage, heeft in zyn beryminge, de zangwyzen en verzen van Datheen behouden. 't Werkje is geheel op noten gedrukt in 8., met den katechismus daar agter aan; en kwam te voorschyn te Amsteldam, in den Jare 1682. dit werk is al vry fraay uitgevoert.

JOHANNES VLAKVELDT.

26. Geneesheer te Haarlem, heeft ene breedvoerige uitbreiding der Psalmen opgesteld: gedrukt te Haarlem in 8., anno 1683. en ten twedemale met muzyk van een en twee stemmen, den *Cantus* of *Tenor* en *Bassus*, benevens den *Bassus Continuus*, gemaakt door *Mr. Simon Le Fevre*, uitgegeven in groot 8. te Haarlem, in den Jare 1706. Boven elken Psalm staat de korte inhoudt vermeldt. Ook heeft de Dichter de Psalmen, die in 't Hebreewsch de A. B. volgen, in zyne beryminge ook op verscheide manieren nagevolgt.

DAVIDS PSALMEN, nieuwlyks op rymmaat gestelt, ten dienste der Doopsgezinden te Amsteldam.

27. Het meeste gedeelte door J. Oudaan, Fr. z. en andere door anderen berymt, als uit de voorrede blykt. Agter aan zyn de gewone lofzangen en andere geestlyke liederen gevoegt. In dit werk, geheel op noten gedrukt, zyn de zangwyzen van Datheen behouden, de opschriften der Psalmen ook berymt, en de zangverzen volledig uitgezongen; zynde de text der nieuwe overzettinge op den kant geplaatst. 't Is gedrukt in 8. in den Jare 1684. en in 12. in den Jare 1685. Een werkje, dat wel uitgevoerd is, en by kenners van tale en dichtkunde op genen geringen prys staat.

JOHANNES ROLDANUS.

28. Predikant te Enkhuizen, heeft op dezelve maniere het stuk behandelt, zonder zig nogtans in alle Psalmen aan het zelve getal van zangverzen by Datheen te binden: en daar het by Datheen gebeurt, dat op het einde van een
zang-

zangvers, een nieuwe zaak begonnen, die in het volgende vers agtervolgt wordt, heeft or ze Dichter zulks vermydt, en de gehele zaak in een vers afgezongen, ene nieuwe met een nieuw zangvers aanvangende. Ook zyn de aanmerklyke opschriften, die in sommige Psalmen een gedeelte van den text uitmaken, en van anderen onberymt gelaten zyn, in deze beryminge ingevlogten. Het werkje is in 8. gedrukt te Enkhuizen, in den Jare 1685. agter aan heeft men den katechismus, gebeden, en formulieren van den H. Doop en Avondmaal.

HENDRIK GHYSEN.

29. Voorzanger in de Amstelkerk te Amsteldam. Een man der dichtkunde wel ten enemaal onkundig, heeft eger met zeer veel oordeel, en geen mindere moeite, uit zeventien Berymingen van Psalmen, hem toen bekendt, en op den titel gemeldt, ene beryming der Psalmen en gewone lozangen, samen gestelt, en onder den name van *Honinggraat der Psalmdichten*, uitgegeven in 12. te Amsteldam, in den Jare 1686., geheel op noten, met den katechismus en formulieren van enigheids daar agter aan; en sedert, als aangenaam by de Nederlandtsche kerken, verscheidemalen herdrukt.

Exemplaren van dit werkje zyn'er ook, in welke de namen der Psalmdighteren, uit welke elke regel ontleent is, agter den zelven op den kant geplaatst zyn, hoedanige exemplaren, naar my eerst berigt was, alleen voor de Intekenaren van dat werkje zouden geschikt geweest zyn. Daar in tegendeel de Heer *G. H. W.*, in zynen brief, te vinden in de Maandelyke Boekzale van April 1749., berigt dat alle exemplaren van den Jare 1686., die byvoeginge zouden heb-

hebben. Dog in een geschreven Naamlyst van alle Psalmdichteren, my nader behandigt door den Heer *H. d. W. Tiersings*, zo verre hy die magtig was, vinde ik meldinge van twee onderscheidene drukken, van den Jare 1686.; enen in 8. met, en enen in 12. zonder byvoeginge dier namen.

Dit werkje ondertusfchen, hoe zeer de vermaarde *Fr. Halma*, in de voorreden zyner Psalmen, daar ook op moge sinen, als op een kleedt, uit allerlei je lappen wanstaltig te samen gestelt, verdient, naar het oogmerk van den opsteller, en de uitvoering, agtervolgens het zelve, beschouwt, onder alle anderen gene geringe plaats; overtreffende zelfs in myn oog velen, die uit hunne zogenaamde eigene dichter, hun werk hebben voortgebracht. daarom ook te regte gekroont met de lofdichten van de voornaamste Dichteren van zynen tydt, als daar waren de Heren *K. Huigens*, *J. Vollebhoven*, *D. Schelte*, en *K. Verloede*; mannen, dien het zeker ook aan geen oordeel ontbrak, maar ogen in 't hoofd hadden, en wisten wat zy zeiden, buiten alle eigen belang.

ABRAHAM TR-OMMIUS.

30. Predikant in zynegeboortestad Groningen, die, by de Nederlandtsche kerk met zyn Konkordansiewerk, enen onsterflyken naam verkregen heeft; en, ter erkentenisè van zyne verdienste, door de Hoogerwaarde Theologifche Faculteit te Groningen, op zyn 82. Jaar, met den tiel van *S. S. Theologiæ Doctor* is vereert geworden.

Dees heeft, waarfchyntlyk onbewust van, of niet voldaan in den arbeid van *J. Revius*, en *C. van Heule*, ondernomen *ene zagte verbetering der Psalmen van P. Dathenus*, (gelyk de titel luidt) *waar door menigte van stopwoorden weggenomen, de voetmaat der rymen verholpen, en de zin*

verstaanbaarder gemaakt is. Gedrukt te Groningen in 12. in den Jare 1695. met ene Romeinſche letter, geheel op noten; den text op den kant, met den katechismus en formulieren van enigheidt daar agteraan. 't Werkje is geſterkt met de goedkeuringe, en loffelyke advyzen van de Theologifche Faculteit, Synodus en Clafis van Groningen; en in verzen opgedragen aan den Doorlugtigſten Vorst *Hendrik Kaſimir.*

CORNELIS VAN EKE.

31. Gaf de Koninklyke Harpliederen uit, op 150 van elkanderen verſchillende zangwyzen, by wege van breedvoerige uitbreidingen; gedrukt in groot 8., te Amſterdam in den Jare 1698. voor den Aetheur. Boven zyn de zangwyzen geſtelt, op welke die gezongen kunnen worden. Egter ſchynt my uit de berymde voorreden te blyken, dat de vermaarde Heer *P. Schenk*, muzyk op dit werk gemaakt hebbe; welke zangwyzen mooglyk atzonderlyk gedrukt zyn voor de liefhebbers dier konſte. Immers zo laat de Digh-ter zig horen:

- „ En dit is 't werk, daar wy vooral
- „ Een nieuw en ſchoon muzyk opgaven;
- „ Muzyk dus uitgevoert door Schenk,
- „ Van 't welk dat zig zangkonſtenaars
- „ Bedienen kunnen en vernoegen,
- „ Naardien wy 't werk van vaars tot vaars
- „ Ook daar beſtonden naar te voegen.
- „ Maar die de konſte niet verſtaan,
- „ Gewoon ſlegts liedtsgewys te zingen,
- „ Biën wy ze ook zo, daar zonder aan,
- „ Als voor haar nodeloze dingen.

W. VAN HAAGT, EN J. VAN DUISBERG.

32 De titel van dit werk luidt dus: *De hondert en vyftig Psalmen Davids in Nederduitsche zangverzen, oude en nieuwe rymen, begrypende de oude en alle in gebruik zynde Psalmen, van W. van Haagt eertydts gerymt; de nieuwe alle buiten gebruik geblevene Psalmen, onlangs van bunne onbekende, op bekende kerkzangen gestelt, en gerymt door J. van Duisberg.* Te Amsteldam gedrukt in den Jare 1689. agter aan zyn gevoegt, de gewone liederen, katechismus, en konfesien der gemeenten van de Augsburgsche konfesie, ten nienite van welken dit werk geschikt is.

De oude en buten gebruik geblevene Psalmen, ten getale van LXXXV., waren eerst door *J. Duisberg* afzonderlyk uitgegeven in 8, in den Jare 1680., op bekende en gevoegzame zangwyzen gestelt. dog naderhandt de Psalmen van *W. van Haagt*, op hunne plaatse ingelyft, en dus dit tegenwoordig werk uitmakende. 't Geen aangemerkt zy, om zig geen *geheel* Psalmboek van *J. Duisberg*, uit het gemelde werkje te verbeelden, met sommigen, en dus de naamlyst buiten reden te vergroten.

CORNELIS VAN VLEUTEN.

33. Heeft zyne Psalmberyming uitgegeven onder dezen titel: "De Koninklyke Harpzangen, of 150 Psalmen, en „ andere lofzangen, uit alle voorgaande Psalmdighteren uit „ gekeurt, en met behulp van nieuwe rymverzen opge- „ maakt.

Dit werkje is samengestelt alleen uit die Psalmdighteren, die op den zangtrant van Dathen gerymt hebben; en heeft de Dighter, volgens zyne verklaring in de voorreden, getragt: "dat zyn werkje in zig hebbe den volkomen inhoudt,

„ met alle dezelve zinspelingen, gelykenisfen, bewegingen,
 „ verdelingen, kragt en klem, en, zo 't mooglyk is, de
 „ bewoordinge, die 't den H. Geest belieft heeft, daar te
 „ laten invloeyen; en heeft ten dien einde, uit sommige
 „ dichteren woorden, uit sommige spreekwyzen, en wel
 „ gehele regels, en verzen uitgekijpt, vrymoedig veran-
 „ dert, geschikt, met behulp van eigene verzen. Een
 werkje, dat nevens *Ghyfen* en anderen van die soorte, ook
 proef houden kan. Het is gedrukt voor den Auteur,
 met ene Romeinsche leiter, en het eerste vers op zangno-
 ten; in 12.; te Amsteldam, in den Jare 1699.

FRANCOIS HALMA.

34 Geboorig van Langerak, in het Sticht van Utrecht,
 vermaardt Boekhandelaar, en als een groot minnaar en ken-
 ner van Nederlandtsche taal- en dichtkunde uit zyne menig-
 vuldige schriften, alom bekendt; heeft ook zynen arbeid
 aan Davids Psalmen te koste gelegd, en die, met de andere
 gewone lofzangen, op de zangwyzen en gelyk getal van ver-
 zen van Datheen, gedicht in keurige tale en poëzye: hoe-
 wel, daar de overvloedt van stoffe het vorderde, hier en
 daar wel een zangvers meer dan Datheen hebbende. 't Is
 gedrukt te Amsteldam, in den Jare 1707. geheel op noten,
 met den katechismus en formulieren der enigheidt daar ag-
 ter, en den text op den kant. Na de opdragt op verzen
 aan de Vorstinne *Amelia*, wordt in de voorreden de noodt-
 zaaklykheid en mooglykheid aangedrongen, om, voor het
 gebrekkig werk van Datheen, een ander en beter Psalmge-
 zang in den openbaren Godtsdienst in te voeren, op het
 voorbeeldt van vele andere, zo Gereformeerde, als andere
 gemeenten.

Dit stuk is zekeryk een keurig werk, dat met den besten van alle anderen om den lauwer strydt, gesterkt met vele loffelyke goedkeuringen van de vermaartste mannen, der *Leidsche, Utrechtsche, Franeker, Groninger, en Harderwykscher* Hogescholen. de vermaarde *J. Vollenhove*, die grootmeester der dichtkunde, schroomt 'er niet van te zeggen in zyn lofdicht:

- „ Poogt zig hier of daar nog een
 „ Boven Halma te verheffen,
 „ In 't gezang hem te overtreffen;
 „ Ik, tot nog toe, kenne 'er geen.

Dit werk is naderhandt, in den Jare 1717. herdrukt in twee delen in 4, ten gebruike van liet orgel, voorzien met muzyk en een *Bas Continuus*, opgesteld door den vermaarden Heer *Jacob Richman*, Muzikant aan 't Hof van Hare Hoogh. de Prinsesse Weduwe van Oranje en Nassau.

N. VAN DER MEER, EN M. GARGON,

lest Predikanten te Zutphen en Vlisfingen.

35. By gelegenheid dat de vermaarde Profesfor *Salomon van Til*, zyne verklaring over de Psalmen uitgaf, heeft de Heer *Nikolaas van der Meer* het eerste boek der Psalmen, agtervolgens de verklaring van den Profesfor, met aanwyzinge van den inhoudt, tydt, en sprekeren, berymt, en agter het werk van den Profesfor uigegeven in 4., te Dordrecht, in den Jare 1695. Dog door den doot verhindert den Prof. op den voet te volgen, is hy daar in vervangen door den Heer *M. Gargon*, die door enige proeven, in zyn *Nuttig Tydtverdryf*, uitgegeven in den Jare 1686. atgetoont hadde dit werk magtig te zyn. Dees heeft dan

op den zelve voet den Prof gevolgt, en het 2. 3. 4. en 5. boek der Psalmen berymt, en, agter elk stuk der verklaringe van den Prof., uitgegeven, te Dordrecht, in 4 in den Jare 1699. en 1708. Welk werk in 4. te samen gevoegt, dus een volledige Psalmberyming uitlevert, onderscheiden van die des Heren *Gargon*, van welke nader in het vervolg zal gesproken worden.

DIRK SMOUT.

36. Heeft in zyne beryminge den gewonen voet gehouden, en zyn werk uitgegeven te Utrecht, in den Jare 1710. in 8., met ene Romeinsche letter, zonder zangnoten.

MATTHEUS GARGON.

37. Geboortig van Haarlem, uit Fransche Ouders, eerst ten dienste der Fransche kerken geschikt, als Proponent van 't Hoogerw. Walsche Synodus; dog naderhandt Predikant en Rektor te Vlisfingen, door zyne Godgeleerde schriftten by de Nederlandtsche gemeenten bekendt, heeft, behalven het bovengemelde, van den grondt opgevat, en ene gehele nieuwe beryming der Psalmen en gewone lofzangen opge maakt; en met aanwyzinge van den inhoudt, sprekeren, be leidt, en het profetisch vertoog, uitgegeven in 12 te Vlisfingen, in den Jare 1711. 't Welk weder herdrukt is te Amsteldam in den Jare 1722. ook in 12., gheel op noten, met den text, agtervolgens de veraling van den Here Prof. *van Til*; op den kant, en den katechismus daar agter.

DAVIDS PSALMEN.

38. In 't Nederduitsch berymt, gelyk de titel luidt, en uit het opstel en ondertekening der voorreden, door de op-
zie-

zienaers der Doopsgezinde gemeente van Haarlem, blykt, ten dienste dier gemeente geschikt, in onderscheidinge van die der Amsteldamsche, van welke gesproken is op No. 27. Dit werkje kwam uit te Haarlem, in den Jare 1713. en 1753. in 12. en 8. geheel op zangnoten, met den text op den kant, en byvoeginge van enige liederen, dezelve, die men vindt in het werk, op No. 27. gemeldt.

Dit werk is, naar den inhoudt der voorreden, *zonder aanzien van gezintheidt, uit allen, van welken het nadrukken vrystondt, te samen gestelt*, niet als *H. Ghyfen*, en van *Vleuten* in de beryminge uit elken Dichter iets ontlenende; maar gehele Psalmen, die hun de beste sçhenen in beryminge. uit anderen overnemende, nogtans met enige veranderinge en verbeteringe daar het nodig sçheen. het is berymt op den trant van Dathen, dog zonder bepalinge aan het juist getal van zangverzen, die door de uitbreidinge op vele plaatsen veel meerder zyn, dan by hem.

Dit opstel is wel een fraay werk op zig zelve, en met veel oordeel dus te samen gestelt: dog of het beantwoorde aan het voorgeven, dat het *uit allen samen gestelt* is, uit welken het nadrukken vrystondt, mag men afnemen: wyl uit *Kamphuisen* alleen tagtig, en uit *J. Oudaan* (t Amsteldamsche No. 27.) eenenvyftig woordelyk overgenomen zyn; voorts uit *J. Westerbaan* negen; uit *Gargon* twee; uit *Halma* één; uit *Vondel* één. uit *Hooft* één; uit *Six van Chandelier* één. gelyk ook één berymt is door *Rooleeuw*, en één door *Galenus Abrahams de Haan*. 't welk sçheen het den opstellersen vrystonde, zoude men 'er mooglyk, met geen mindere gevoeglykheid den overigen kleinsten helft uit *Kamphuisen* kunnen hebben bygevoegt. Dus hadde 't met meerder regt onder den name van *Kamphuisens verbeterde Psalmen*, dan als een nieuw werk, en keur uit allen, moegen

gen doorgaan: gelyk dus *Revius*, van *Heulen*, en *Trommius*, ontrent *Datheen* gedaan hebben.

Dit werkje is het zelve waarfchynlyk, dat in de voorreden van *J. van Belles* *Pfalmen* gemeldt wordt, onder den titel van *Opregte Pfalmberyminge uit verfcheide Berymeren te famen gevoegt*, by de *Waterlandfche Doopsgezinden te Haarlem* gebruikt; daar hy zegt, dat alle de zangverzen van dat *Pfalmbboek* uitlopen, op het getal van 1706., dat juist met de zangverzen van dit werk overeenkomt. Dit verzekert my ook nader de ondertekening van den druk van 1756., door de dienaren van de *verenigde Vlaamfche en Waterlandfche Doopsgezinde gemeente te Haarlem*; 't geen alleen maar aangemerkt zy, om zig van deze *tweederleije berymingen*, geen twee onderscheidene *Pfalmberymingen* te verbeelden, en de naamlyst tegens reden te vergroten.

Dit werk zedert by vele *Mennonitfche gemeenten* aangenomen, begonden exemplaren te ontbreken, en is men bedagt geworden op enen herdruk; by welke gelegenheid ook ene verbetering van 't zelve bevordert is, en de zorg daar van aanbevolen aan den Heer *Adriaan Spinneker*, enen fraaijen dichter, door verfcheidene dichtwerken bekendt; die dat volvoert heeft met enige veranderinge, en, hoewel op weinige plaatfen, enige *Pfalmen* uit andere dichteren overnemende, of van zyne eigene dichtkunst daar in voegende, 't welk hy voor zynen doot volbragt heeft; 't geen my (de titel of voorreden daar niets van meldende) van goede handt uit *Haarlem* berigt is. Dus kwam de derde druk te voorfchyn in groot 12. in den Jare 1756.

MR. PIETER DE GROOT.

39. Zoon van den groten *Hugo de Groot*, *Pensionaris* der

der Stadt Rotterdam, en Gezant van wegens dezen Staat aan het Hof van Vrankryk, in dien noodlottigen tydt van den Jare 1672., en in dien post het voorwerp van den algemenen haat des volks.

Dees heeft een schone uitbreiding gemaakt over de Psalmen en lofzangen, op andere dan de gewone zangwyzen; welke lang na zynen doodt in het light gebragt is, door den taalkundigen Heer *Kornelis van Arkel*, Remonstrantsch Predikant te Rotterdam, in 4. gedrukt in den Jare 1724. Dit werk is berymt op enen vryen trant, en vele Psalmen gedicht met toepasfinge van den Dichter op zig zelve, en zynen eigen staat, in welken die grote Staatsman zig, naar gelegenheid op dien tydt bevondt. Agteraan is gevoegt een gebedt, en een vers op de geboorte van Jesus Christus.

LIEUE TELIM, *dat is* LOVINGEN GODES OF LOFZANGEN VAN DAVID.

40. Gedrukt te Amsteldam, by *Gerhardus van Blommen*, in den Jare 1725., zonder name van den maker of jaar des druks, en gedrukt op kosten van den Autheur, die, volgens mondeling berigt van den Heer *Is. Le Long* aan den Heer G. H. W., de Heer *Bartholomeus Pesfer*, Roomsch Priester te Aalsmeer, was. Hier agter is een tweede deel gevoegt, onder den titel van *Lieue*: en is het werk gedrukt in 8.

Dusverre worde ik berigt van gemelden Heer G. H. W., in zynen brief, in de Boekzale van April, des Jaars 1740.

Dog nader vernemende naar het werk zelf, om het magtig te worden, berigte my de vermaarde Boekhandelaar, de Heer *Wor*, dat van den druk van dit werk, naar allen schyn, gene of weinige exemplaren overig zyn; naardien de Druk-

ker, kort voor zynen doot, die al kort na den Jare 1725. voorviel, en wanneer hy nog genoegzaam alle de exemplaren onder zig hadde, brandt op zynen zolder kreeg, die alles verteerde.

JAN VAN BELLE.

41. Heeft ene Psalmberyming uitgegeven onder den titel van: " *Davids Psalmen, volgens der Hoog Mog. Heren Sta- ten Bibeltex, op nieuw in volle verzen en korter dan ooit berymt; verders op de gewone zangwyzen, en tot gebruik der leerlingen, die op instrumenten spelen op den G sleutel daar by gezet; benevens alle de gebeden en lofzangen, enz., in de Christelyke Kerke gebruiklyk, op byzondere Psalmwyzen daar bygestelt*"; gedrukt te Haarlem, in den Jare 1733., in 4. Waar uit dan het gansche beloop van dit werk blykt.

Een werk zo zin- en zaakryk, als 't in zuivere tale- en digtkunde uitgevoert is, gesterkt met de goedkeuringe van de Eerw. Clasis van Haarlem.

Dees *J. van Belle* (naar my van goede handt, uit Haarlem berigt is) was in zyn leven Schoolmeester te Haarlem, van Menmonitische afkomst; maar naderhandt overgegaan tot de gemeente der Remonstranten, daar hy zyne bejaarde Dogter heeft laten dopen, alleen, naar hy voorgaf, om dat de leraren dier gemeente, zig meer dan in enige andere, toeleiden op het spreken van goetd en zuiver Nederduitsch: 't geen hy zelf ook in een openbaar gedicht, niet duisterlyk zoude te kennen gegeven hebben. Zo vierig een minnaar was hy van de Nederduitsche tale; maar onverschilliger in het stuk van den godtsdienst, als gewoon te zeggen: dat alle die onderscheidene gezinthen der Protestanten, maar voor zo vele uitterlyke vormen van godtsdienst te houden waren.

Waar-

Waarom hy dan ook zyne Psalmen des te gemaklyker, aan de Eerw. Clasfis van Haarlem, ter goedtkeuring heeft aangeboden, om dezelve des te beter overal einen gemenen ingang te doen vinden.

PIETER VAN GUNST.

42. Heeft in zyne Psalmberymingen de zangwyzen van Dathen behouden; en zoveel mooglyk was, zig aan de woorden der Nederlandtsche overzettinge gebonden, waar in hy al gelukkig slaagt. Het werk is gedrukt geheel op zangnoten, met den katechismus daar agter, en den text op den kant. het kwam te Amsteldam en Utrecht uit in den Jare 1736. in 8.

CHRISTOFFEL BEUDEKER.

43. Amsteldammer, heeft op nieuw de 150 Psalmen berymt, op den trant by de gemeente der Augsburgsche confessie gebruiklyk; benevens een getal van 190. lofzangen en geestlyke liederen, uit het Hoogduitsch vertaalt. 't Werk is gedrukt in 8. te Amsteldam, in den Jare 1739., met het eerste vers op zangnoten. Een fraay werk, met enen zuiveren styl uitgevoerd. Jammer is 't dat in zo fraay een werk, die wanstal der beryminge van *ey* op *y* algemeen zy. een klip trouwens, aan welke vele Hollanders, door de gelykluidende uitsprake misleidt, zig veelydts stoten. Dit werk is ten tweedemale, overzien en verbeterd, gedrukt in 8. te Amsteldam, in den Jare 1750.

FREDRIK DUIM.

44. Amsteldammer, en litmaat der Hervormde kerke, heeft

heeft Davids Psalmen berymt, naar het rigtig taalbestel van de nieuwe overzettinge des Bibels, gelyk de titel meldt; en (naar den inhoudt der voorreden) was 's mans toeleg bepaaldelyk by het woordtlyke van den text te blyven, zoveel de rymkunde toeliet; behoudens den vollen zin, om dien verstaanbaar uit te drukken. Dog bemerkende dat het by den genen, die zyne, benevens de gewone Psalmen, in de kerke zouden willen zingen, verwerring veroorzaken zoude; werdt hy te rade, even zo vele verzen te maken, als in de gewone Psalmen van Datheen zyn: en de zodanige, die buiten den text zyn, met een linie af te scheiden.

Gelyk dit nu in vele Psalmen al verscheiden verzen verschilt, zo is dat overig getal niet dan eigene vinding, en voortbrengzels van 's mans eigen geest; en zal derhalven hy, die in deze zyne Psalmen, nevens Datheen, het zelve vers in getale zal moeten zingen, niet den berymden text van David, maar dezès Digtters eigene gedagten, en dus een enkel menschelyk gezang zingen. Vergelykt, ten voorbeelde *Psalme II. 6, 7.* in Datheens en dit Psalmboek; daar Davids woorden in het lestgemelde, al met den helft van 't 5. vers eindigen: en dus zal men niet Davids, maar dezès Digtters woorden zingen.

Dit werk is gedrukt te Amsteldam, in 't Jaar 1747., met een Romeinsche letter, geheel op zangnoten, met byvoeginge van de gewone lofzangen.

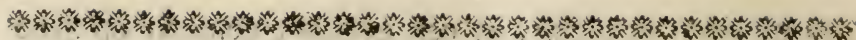
Des Digtters leven, was vry merkwaardig, en niet dan ene aaneenschakeling van medelydenswaardige rampen, van zyne jeugdt aan, tot zynen hogen ouderdom toe; 't geen hem alles ter handt dede nemen van tydt tot tydt, ten oorber van een lastig huisgezin met twaalf kinderen; en hem, onder anderen ook, na 't schuijermaken, en lettergieten, op 't toneel van den Amsteldamschen schouwburg bragt, naar

's mans

's mans eigen getuignis, in een gedicht, gemaakt op zyne gouden bruiloft, in den Jare 1743.; daar hy alle zyne lotgevallen niet onhebbelyk opzingt, en, onder anderen zig dus laat horen:

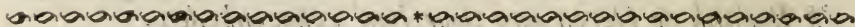
't Toneel was toen te vol van brave Toneellisten;
 't Was voor aankwekeling alleen slegt's tydt verkwisten.
 'k Heb egter, en ook Sluis, één rondt jaar uitgespeelt
 Voor vyftien stuurers 't spel; dit hebbe my verveelt:
 Te meer, wanneer ik sprak van opslag; 'k moest toen horen:
 Myn gaven kwamen niet te klaar nog door te boren,
 't Was nog te vroeg, men mocht niet spullen 't armen geldt.
 'k Wierdt moeielyk, en zeide, is 't hier dus slegt gestelt,
 'k Bedank de Heren dan voor hun' genegenbeden,
 Ik zal 't toneel, voor zulk een loon, niet meer betreden.
 'k Zag van den Schouwborg af, en hing den mantel om,
 Om mede een lidt te zyn in 't gildt van 't Bidderdom.
 Dit lukte taamlyk wel. 'k Bediende bruiloftsmalen,
 Ik schreef gedigten, en ik lietze my betalen.
 Dus hadde ik van het ene of 't ander althans werk,
 En, om het voordeel, maakte ik my in 't ambagt sterk.

Dus nu in dit ambagt gesterkt, heeft hy dit werk, 't geen hy in vroegere jaren al ondernomen hadde, en t'elkens, als 'er aan wanhopende, laten liggen, na ryp overleg weder, met een rustig voornemen, opgevat, en in zyne hoge jaren ten einde gebragt. Dog hoeveel de Dichter zig ook der oeffeninge in de dichtkunde moge bevlytigt hebben, is die zyner Nederlandtsche moedersprake by hem niet ter herte genomen. Immers dit werkje geeft de minste blyken niet van zyne kundigheid in de eerste grondtbeginselfen derzelve; ten minste doorgaans wordt tegens dezelve gezondigt.

N A A M L Y S T

DER GENEN, DIE VERKEERDELYK
OP DE ROL DER PSALMDICHTEREN
GEBRAGT, MAAR BEVONDEN ZYN
TOT DEZELVE NIET TE BEHO-
REN: GELYK OOK DEZULKE,
DIE GESCHREVEN, DOG NIM-
MER GEDRUKT ZYN.

BAKKER.

Dit zyn de Psalmen van Datheen, niet van Bakker berymt, maar voorzien met twee stemmen, en enen Bas Continuus; in duodecimo.

FRANCOIS VAN BERGEN,

(gezezt MONTANUS.)

Heeft, naar men my verzekert heeft by zyne Familie, in geschrifte nagelaten ene beryming der Psalmen, in welke het slotwoordt in elken regel het zelfde was, dat by Datheen gevonden werdt; met bogmerk om onder het zingen der zelve, nevens Datheens, in de gemeente, door onderscheidenen slotklank in elken regel niet te stoten, maar met den zelve klank te eindigen. Dog niet tegenstaande alle aangewende moeite, heeft het my nooit mogen gebeuren, dat stukje onder het oog te krygen. En genomen het ware 'er,
kon-

konnen egter ongedrukte (hoedanige 'er mooglyk hier en daar, meerder ſchuilten) tot deze rolle niet gebragt worden.

PSALTER VAN BONAVENTURA.

Is een Roomsch boekje, in 't welk alle de Pſalmen en ſpreekmanieren daar in voorkomende, in plaats van den groten Godt, op ene Godtslasterlyke wys de Maagd Maria worden toegeëigent.

ACRONIUS VAN BUMA.

Dees heeft in zyne gedichten, in 't Jaar 1687., in 8. uitgekomen, van bl. 70—93. wel enige Pſalmen berymt, dog van ene algemene beryminge der Pſalmen door hem is my niets gebleken. En zodanige zyn 'er ook zeer vele Digh- ters, die daarom tot deze rolle niet behoren.

JAN CAMPENSIS.

De Pſalter van dezen is 'geen Pſalmberyming, maar ene vertaling der Pſalmen, *naar der Hebræuwſche waarheid verklaardt gemaakt*, gelyk de titel van dit werkje luidt, dat in klein 8. uitkwam in den Jare 1537.

MANTEAU VAN DALEM.

Dit werk is geen Pſalmberyming, maar beryming van de voornaamſte Bibelſtoffen uit de boeken van het O. en N. Testament, op den zang der Pſalmwyzen, onder den titel van *Pſalmen des O. en N. Testaments*.

VAN ELTEN.

Dit werk, schoon den titel van *Dauids Harp* voerende, is geen Psalmberyming, maar een Prakikaal geschrift over enige Psalmen.

CLAUDE GAUDIMEL of GONDIMEL,
gelyk anderen lezen.

Heeft niet de Psalmen, veel min in het Nederlandsch gedigt, maar de zangwyzen op de Fransche Psalmen van *Marot* en *Beza* gestelt, die ook nog in de Nederlandtsche kerke gezongen worden. Hy is in den berugten moordt van Parys, met zo vele andere Protestanten omgekomen.

JOHANNES GEROBULUS of OUDTRAADT.

Heeft geschreven, *Paraphrasis Psalmorum*, van *Theodorus Beza* vertaalt, volgens het berigt van *J. Revius*, in zyn *Daventrid*, *illust* pag 415., zo als de Heer *K. Burman* getuigt in zyn *Traj. Erud.* pag. 102. en 103.

De titel van dit werk luidt (volgens 't berigt van den Here *Jf. Le Long*, *Hist. der N. B.*, op bladz. 770.) dus:

De CL. Psalmen Davids, met scone summarien. Item met de paraphrase van *Theodorus Beza*, textgewyze gestelt, tuschen de *oude gemeine* en de *nieuwe overzettinge van Philippus Marnix van St. Aldegonde*, naar der Hebr. waarheid. Mitsgaders de gebeden *Petri Martyris*. Wyders XIV. andere schriftuurlyke lofzangen, met summarien, enz. als voren uit het Latyn vertaalt, door *Johannes Gerobulus*, Predikant te Utreght. Leiden by *Hendrik Lodewyks*, voor *Laurens Jakobs*, anno 1596., in quarto.

Dus behoort dan dit werk niet tot de Naamrol der Psalm-dighteren.

GODTLYKE HARPZANGEN.

Gedrukt te Luik, in 't Jaar 1722., zyn niet anders dan eene enkele vertaling der Psalmen in onrym.

CLAUDE LE JEUNE.

Heeft de CL. Psalmen in Muzyk gebragt op vier en vyf stemmen, behelzende dit werkje niet anders dan het eerste zangvers van Dathens Psalmen.

AMBROZIUS LOBWASSER.

Dit is geen Nederlandtsche, maar Hoogduitsche Psalmbe-ryming, thans in de Hoogduitsche gemeenten in gebruik.

PSALMEN VAN MELISSO.

Gemeldt op den Catalogus van *Fr. Gomarus*, bl. 78., gedrukt in 12; in 't Jaar 1572. Dit werk is, naar allen schyn, in 't Hoogduitsch, en 't zelfde van 't welk *S. Omius* spreekt, *Prakt. der Godtgel.*, 1. deel, bladz. 560.; in *Hoogduitsche* (verzen) heeftze (de Psalmen) naar de *Fransche melodie* PAULUS MELISSUS overgebragt.

DAVID MONTANUS.

Van wien in de voorreden gewaagt wordt, bladz. 10., vergeleken met de aantekeninge op bladz. 35. van 't werk zelf.

En zulke zullen waarschylyk hier of daar nog wel meerdere schuilen, die, als buiten druk, tot deze Naamlyst niet kunnen gebragt worden.

HENDRIK PHILIPS. GOD.

Dit werk in 16. gedrukt, in 't Jaar 1588., staat gemeldt op de Catalogus van den Here *Philips van Marnix, Heer van St. Aldegonde.*

Dog hier van is my tot nog toe niets voorgekomen, 't geen ik met zekerheit zoude kunnen berigten.

PSALMEN OP RYM.

Gedrukt te Woerden in 12., in 't Jaar 1589., mooglyk de Psalmen van Datheen. Dog wete ik met zekerheit niets te bepalen.

PSALMEN IN NEDERDUITSCHER VERZEN, ZANGSGEWYZE.

Gedrukt te Antwerpen in 8., in 't Jaar 1580. Naar allen schyn is dit de eerste druk van P.H. VAN MARNIX Psalmen, die te dier plaatse, en in den zelve Jare te voorschyn kwam, gelyk op 't art. van MARNIX, bladz. 177., aangemerkt is.

DUITSCHER PSALTER.

Gedrukt te Delf, in 't Jaar 1498. Dit is waarfchynlyk het werkje van 't welk *Is. Le Long* gewaagt, in zyn onwaardebaar werk, de Boekzaal der Nederduitsche Bibels, bladz. 376. DUISCHER PSALTER, op ieder Psalm een titel, die de kragt en deugden des Psalms verklaart, geprent te Delf, by HENDRIK ECKERT VAN HOMBURG, in 't Jaar 1498, in 8. 't geen dan, naar allen schyn, maar ene enkele vertaling der Psalmen in onduitsch is, als men uit het

oogmerk en inhoudt van des Heren *Le Longs* werk besluiten mag.

JOHANNES REUCHLINUS.

Schoon op deze rolle der Psalmdighteren gebragt, heeft nooit Davids Psalmen gedicht. de mislag ontflaat hier uit: agter de Psalmen van JAN CAMPENSIS, (hier voren bl. 207 gemeld,) is gedrukt J. ATHANASIUS tot MARCELINUS over het boek der Psalmen, uit het Grieksch vertaalt door JOH. REUCHLINUS. In zekeren druk van dat werkje van *Jan Campensis* Psalmen, staat op den titel het woordt *Psalter*, en na enige volgende regelen de naam van *Job. Reuchlinus*, ook in enen afzonderlyken regel; waar uit, met het eerste opslag, zonder den ganschèn titel in te zien, gelezen is, *de Psalter Job. Reuchlinus*, en dus op enen Catalogus opgetekent door iemandt, des onkundig, op de Naamlyst der Psalmdighteren overgebragt, en van anderen daar voor aangezien.

FRANCOIS TURCO.

In zyn leven Predikant te Bergen op Zoom, heeft ook alle de Psalmen van David en de gewone lofzangen gedicht. gelyk my dezelve ook door zynen zoon *Johan Nikolaas Turcq*, mede in zyn leven Predikant te dier plaats, zyn vertoont; en ik ook, nevens wylen mynen Amptgenoot, in de gemeente van Steenberg, *Jak. Pyl van Velsen*, ter overzieninge van dat werkje, by de Eerw. klasse van Tholen en Bergen bèn aangestelt. Dog myns wetens is dat werkje nooit in druk gekomen, en behoort dus tot deze Naamrol niet.

ARTUS VELTEN, dmi no

Predikant in de Lutherfche gemeente te Amfteldam, heeft ook alle de Pfälmen van David berymt, ten dienfte der gemeente van de Augsburgfche konfessie, naar het berigt dat *J. van Duisberg* daar van geeft, in de voorreden van zyne op nieuws berynde LXXXV. Pfälmen; te Amfteldam 1680. gedrukt en uitgegeven.

„ Alle de Pfälmen zyn van nieuws berymt, door *Artus*
 „ *Velten*, dog, op zeer weinige na, alle op hare oude
 „ zangwyzen; die dog niet half by de gemeenten bekendt
 „ zyn; en dierhalven, indien die al gedrukt waren; ook
 „ voor de helft tot haren dienste niet zoude konnen strek-
 „ ken.

„ Dog deze nooit (myns wetens) door den druk gemeen
 „ gemaakt, konnen ook tot de verzameling der Pfälmdichte-
 „ ren niet gebragt worden.

S. VOMELIUS.

Dit werkje is gedrukt te Leeuwaarden, in 12., in den Ja-
 re 1689.; en behelst niets anders dan de CL Pfälmen naar
 onze overzetting in onrym, met bygevoegde gebeden by
 eiken Pfalm: en behoort dus ook tot deze Naamlyst niet.

MATTIAS WESTHUISEN.

Middelburger, Med. Doet., heeft alleenlyk ene uitbrei-
 ding gemaakt over 100 Pfälmen: Zie des Heren *P. de la*
Rue, Geletert Zeelandt, blädtz. 109. Weshalven ook dit,
 als geen volledige beryminge van alle Pfälmen zynde, tot
 deze Naamlyst niet behoort.

MR. TJAART ZONNEMA

Heeft maar enige Psalmen uitgegeven onder den titel van *Bazuin Geklank*, vervattende enige uitgelezene Psalmen van David, lof- en feestgezangen, en geestlyke liederen; gedrukt te Amsteldam, in 't Jaar 1705. en behoort dan ook tot de Naamlyst der Psalmdighteren niet.

Dit is al wat my ooit is voorgekomen. 't Geen men voorts op Catalogen zoude mogen ontmoeten, onder den titel van dezes of genes *Psalter*, *Psalmen*, of *Harpsangen van David*, of diergelyke benamingen meer; en men voor *berymingen* van de Psalmen zoude mogen aanzien, zal men nader kunnen onderzoeken in het meergemelde Bibelwerk van den Heer *Jf. Le Long*: daar men van bladz. 863-893. een nauwkeurig register vindt van alle Nederduitsche Bibels, en byzondere Bibelboeken, onder allerlei gezinthe- den van het Christendom; uitgegeven, en gedrukt, sedert den Jare 1477. tot 1732. daar men wel haast, op de bladz. naar welke men in 't werk zelf gewezen wordt, berigt van zo een werk vinden zal, en ontdekken, dat het gene *beryming*, maar alleen in enkele vertaling der Psalmen in- on- dicht zy.

	WA	12	78
	WA	11	78
E I N D E	2	821	
	WA	81	101
	WA	22	071
	WA	18	281
	WA	9	101
	WA	21	—
	WA	11	002

D R U K F O U T E N .

Bladz.	Reg.	Staat	Lees
IN DE VOORR.			
8	18	<i>dergelyk</i>	<i>deeglyk</i>
IN 'T WERK.			
3	11	werden	wierden
7	22	ieverigen	yverigen
8	31	doorstryke	doorstrykt
11	4	vereist	vereischt
17	1	dit	in
29	9	ander	andere
—	3	leste	leste
39	19	BEUDIKER	BEUDEKER
—	31	allen	alle
40	11	;	, DUIM;
46	15	kerkgebruik	kerkgezag
53	5	<i>vrezen</i>	<i>vrèze</i>
56	13	<i>strang</i>	<i>streng</i>
69	11	ook	ook op
75	5	<i>eén niet</i>	<i>niet een</i>
85	21	<i>styf</i>	<i>tyf</i>
87	18	de	die
128	2	beklaaglyke	beklaaglyken
161	18	<i>En</i>	<i>Een</i>
170	22	der	den
183	31	16	12
191	9	de A. B	de order van 't A. B.
—	15	voorrede	voorreden
200	14	<i>berymingen</i>	<i>benamingen</i>

BESCHEIDEN ANTWOORD
VAN
ANDREAS ANDRIESSEN,
PREDIKANT TE VERE;
OP HET BESCHEIDEN
NAAUWKEURIG ONDERZOEK
ZYNER
AANMERKINGEN
OP DE PSALMBERYMINGEN VAN
PETRUS DATHENUS:
TE VINDEN IN DE
MAANDELYKSCHEN BYDRAGEN
VAN GRAS- EN LENTE-MAAND
DES JAARS 1759.

Te M I D D E L B U R G, gedrukt by
LOUIS TAILLEFERT, DAVIDSZ.
BOEKVERKOOPER.

MYN HEER!

Het Werkje van UEd., der zogenaamde Maandelykſche Bydragen ingelyfd, in 't welk UEd. myne Aanmerkingen op Datheens Psalmberymingen ter naauwkeuriger Onderzoekinge neemt, hebbe ik met allen aandacht en opmerkinge gelezen. Ik vinde 't zelve doorzaaid met fraaije aanmerkingen, die niet anders dan den Taalkundigen aangenaam kunnen en moeten zyn, en my ook in 't byzonder welgevallen; wyl ik in dezelve, op ſommige plaatſen, myne gisſingen geſterkt, myne gezegdens bekragtigd, myne misvattingen aangetoond vinde, en UEd. in 't wezen der zake, dat Datheen, vol leemtens, in den *tegenwoordigen tyd* onverſtaanbaar, en deswegens de Psalmverandering ten hoogſten te wenschen zy, met my volkomen eens.

Hier uit zal UEd. wel kunnen beſluiten, dat ik UEd. Aanmerkingen niet euvel opneme, als daarin niets vindende, dan 't geen ik zelf in de voorreden van myn werkje gewenscht en verzogt hadde; te meer, dewyl dezelve, ten mynen opzigte, zonder bytend zout voorgesteld worden, en ik mynen Naam in dezelve met geene onëre gemeld vinde.

En zo durve ik dan wel vermoeden, dat UEd. dit niet ten ergſten duiden zal, wanneer ik, als wel in alles door UEd. niet overtuigd, ook enige bedenkingen zal voordragen, met alle vriendelyke beſcheidenheid: Niet om in enen naderen pennestryd te komen, van welken ik enen natuurlyken afkeer hebbe, en dien ik oordele dat den arbeid van brave lieden, ten nutte van het Gemeen beſteed, hoedanig ik die Bydragen houde, gansch

onaangenaam make, en dezelve zulks niet verdienen, wanneer zy in hun onderzoek en beoordelen van de fchriften van anderen, binnen de palen van befcheidenheid blyven.

Ik zal in het voorftel van myne nadere bedenkingen UEd. niet op den voet van bladzyde-tot bladzyde volgen, maar alles onder enige hoofdzakelykheden te famen trekken, de byzonderheden, door UEd. gansch werkje verfpread, daaraan onderfchikken, en daarop myn tegenzeggen inbrengen.

Hier omtrend wensche ik vooraf *in't algemeen* aange-merkt te hebben, dat myne berispingen van Datheen, aangaande zyne wantale en onverftaanbaarheid *niet op zig zelfs* moeten befchouwd worden, maar met opzigte *op den tegenwoordigen tyd*, in welken hy thans ten dienfte der Kerke is; naar welken hy, fchoon ten zynen tyde wel en verftaanbaar fprekende, thans laf en onverftaanbaar, en ten enemale onnut geworden is: Gelyk ik hem ook, naar UEd. eigene bekentenisfe, op vele plaatfen verdedige en verftaanbaar make, uit de betekenisfe der woorden, *ten zynen tyde* in gebruik, maar *nu*, naar UEd. eigen zeggen, verouderd en onverftaanbaar geworden.

't Geen UEd. dan, tegens de berispingen van Datheen, zo in Datheniana, als myn Werkjen, inbrengt, komt wezentlyk op het volgende uit: waarop ik (latende de Datheniana voor zig zelfs fprekend) myn tegenzeggen inbrengende.

1. "Dat vele dingen, uit onkunde van de Oude Neder-
„ duitfche Tale en derzelve Analogie, onbedreven-
„ heid in de fchryvers van dien tyd, als kwalyk ge-

„ zegd , berispt worden , en als stop- en lap-woor-
 „ den opgegeven , het geen waarlyk *wel* en *sierlyk* ge-
 „ zegd is , als overeenkomstig met de tale welke men
 „ *in dien tyd* sprak ; 't geen met getuignissen uit schry-
 „ veren van dien tyd , door UEd. gestaafd en beves-
 „ tigd wordt , is de voorname hoofdklagt.

Dit erkenne ik zelf , en is , als boven gezegd is , van my zelve ook aangetoond aan anderen , die Datheen in die dingen verkeerdelyk beoordeelden.

Dog zette ik desnietegenstaande myn oor voor onderregtinge zo verre open , dat ik , op UEd. aanwyzinge , nu wel zie , dat sommige woorden , 't zy werk- of zelfstandige , ene betekenis en gebruik hadden *in zynen tyd* , die my , als onbekend , berispelyk voorkwamen ; als b. v. de werkwoorden *schrikken* , *voorderen* , *toekomen* , *vergaan* , *berouwen* , *verdwynen* , *sluimen* , enz : Gelyk ook zelfstandige naam- en byvoegelyke woorden ; als : *boosdaders* , *stikken* , *alleine* , *hellig* , *nakomers* , *duist* , *ongezonden* , *hopening* , enz : En de uitgang van de *Adverbia* in *likken* ; ook het wordeken *de* geplaatst voor *sommigen* : *de sommigen* , enz . Maar schoon dezelve met voorbeelden bevestigd worden , zullen nogtans UEd. in deze UEd. aanmerkingen zelfs , en de Heer *B. Huidecoper* die afkeuren , *als beden* buiten alle gebruik , en den Nederduitsche oren ten enemaal ongewoon en onverstaanbaar . En dit is , 't geen ik eigentlyk bedoele .

Hier by kan nog in bedenking komen , of ook wel *alles* , wat uit Schryveren *van dien tyd* bygebragt wordt , juist altoos voor goed en taalrigtig te houden zy ? Als wel te vermoeden zynde , dat , gelyk heden onder ons , alle die de pen voeren , juist niet wel en

taalrigtig spreken, 't ook toen zo al zal geweest hebben; en by velen, 't zy Rhetorykers of anderen, niet meer taalrigtig zal gesproken zyn, dan by velen onder ons: daarmen Dighters van name zelfs onder de Nederlanders vindt, die niet min dan taalrigtig spreken; en ook nog in steden en ten platten lande vele Rhetorykers overgebleven zyn, die zig op hunne wyze, in het beantwoorden van opgegevene vragen, oeffenen, maar dien de gronden der Nederlandsche tale ten enemale onbekend zyn: Zouden ook dezen, als in dezen verlichten tyd, onder zo vele brave geesten geleefd hebbende, ook na 200 of 300 jaren, als taalrigtig en voorbeelden van sierlyke netheid van dezen tyd, aangehaald kunnen worden? Niet dat ik, dus sprekende, het gezag der Ouden in twyffel trekke! Neen! dat erkenne ik, wanneer *velen eenparig* spreken, en moeten de taalgronden uit dezelve zekerlyk gehaald worden: maar juist niet uit allen, die toen schreven, wanneer slegts weinige voorbeelden, en wel uit Schryveren van genen name, in dien tyd worden bygebragt; dan heeft het by my dien klem niet, al zo min, dan dat men het taalrigtige uit Jan Vos wilde halen, om dat hy in den tyd van Vondel geleefd en geschreven heeft, met andere voortreffelyke Taalbouwers van dien tyd; en onder tusfchen, hoe groot een Dichter, die veel van de Nature hadt, ene taal spreekt, daar een regtschapen Nederlander van walgen moet. Eén voorbeeld dan, hier en daar by gebragt, overtuigt my juist niet zo zeer, maar wel een ghele reeks, en wel van eenparige schryveren, van welke zig de Heer *B. Huidecoper* tot volle overtuiging, bedient in zyne Proeve van
Taal-

Taal- en Dightkunde: een Werk dat de eeuwen verduren zal.

II. " Uit gelegde gronden besluit UEd. bl. 67, dat „ men alles wat ons in Datheen onhebyk voorkomt, „ eer wy het veroordelen, naauwkeuriglyk te onder- „ zoeken hebbe, of het ook te *verschonon* en te *plooijen* zy.

Goed, myn Heer! maar ik verzekere my, dat, hoe men *vele* plaatsfen *verschonon* en *plooijen* wille, naar 't gebruik der woorden in den tyd van Datheen zelven, 'er egter aan vele dingen gene mouwen te stellen zullen zyn, maar dezelve onverstaanbare wantaal blyven zullen!

UEd. kundigheid en aangewende vlyt ten dien einde, kan my nog in gene betere gedagten, op *vele* plaatsfen, brengen: Ik zal enige weinige, onder UEd. welnemen, ten voorbeelde bybrengen:

Bladz. 79. Psalm XVII. 5. *zy zyn zeer vet*, NIET OM VERSTRANGEN. Dit betuigde ik niet te verstaan: Ik ben ook nog niet wyzer door UEd. onderrigting geworden. Dat *strang*, *streng*, zo veel betekene als *artus*; 't woord *ver* ene vermeerderende kragt hebbe, en dus *verstrangen* zo veel betekenen kan als *artisimé constringere*, begrype ik zeer wel; maar niet dat dit op *vet* zyn plooije: Zo dat, *zy zyn zeer vet niet omverstrangen*, zo veel zou zeggen als: *zy zyn zo vet dat zy'er niet meer door benaauwd konnen worden als* (dan) *zy worden*. Dit schynt my wat verre gezogt. Dien zin zoude ik konnen lyden op andere plaatsfen; b. v. Psalm. LXXVIII. 3 r. daar van 't *vervolgen* te vuur en te zwaarde, en Psalm LXXXIX. 19. daar van *den dood* gesproken wordt. Dog
wie

wie is *door vet zyn* zo benaauwd , niet *omverstrangen* ; door *hoogmoedig* en *opgeblazen zyn*, gelyk 't hier voorkomt? Men zegt wel ja *hy verstikt byna in zyn vet*. maar dien zin kan 't hier myns oordeels niet hebben. Onze Overzetting (op welke UEd. zig hier beroept) heeft niet *zy zyn* zeer vet, maar *zy besluiten zig* met hun *vette*. 't *Besluiten*, schynt UEd. hier in den zin van *arctare*, *arctisimé*, *constringere*, te begunstigen; maar de woorden wel ingezien, doet het in der daad niet, en waarom tog niet, vraagt UEd. light? hierom:

1. *Zy besluiten zig zelfs* met hun vet: wie kan zig natuurlyker wyze verbeelden, dat iemand dat zig zelven doen, en doen zou om te *verstrangen* zo hooglyk benaauwd te worden?

2. Daar en boven zeggen onze Taalsmannen niet met hun *vet*, maar *vette*; 't geen hier zinbeeldig voor 't goede, den rykdom, overvloed en wellust des levens genomen wordt, gelyk men in dien zin van 't *vette* der aarde spreekt.

3. Leidt nu het *besluiten van zig* zelfs daar mede ons tot het denkbeeld van *benauwen*? neen! wat dan? Ik voor my, kan 'er genen anderen, dan dezen natuurlyken zin vinden: dat zy, op hun goed, rykdom, magt en voorspoed, enz. dermaten vertrouwen, dat zy wel daarmede *zig als besluiten*, " als in ene vaste *beslotene* en „ verzekerde plaats, daar zy zig veilig en zeker agten; „ zo dat zy niet veiliger kunnen zyn, als of zy van God „ nog mensche, daarin zoude kunnen verstoord of uit „ verftoten worden. Deze zin is niet gezogt of gewrongen, maar zal ons van zelfs in de hand vallen, door vergelyking van gelykluidende plaatsen in derzelve samenhang

hang met onze woorden: als daar zyn, Job XV. 27. in verband met vs. 25, 26. Psalm LXXIII. 7. in verband met vs. 4—6. en vs. 8, 9. welk alles hunne vleeschlyke gerustheid (gene benaauwdheid) uitdrukt; uit welke eger God hen, hoe zeker en besloten zy zig daar in rekenen mogten, verfloten zal, gelyk by tegenstelling van die gerustheid, in het vervolg blykt, Ps. LXXIII. 18—20.

Blad. 86. Psalm LV. 13. *Met zwaarden zynde scherpe*
GERADEN.

Hier heeft Kiliaan UEd. den zin ingestoken, dien ik niet *raden* konde: en welken tog? Hy verklaart dat woord, zegt UEd. door *incitare*: en wat zegt dat? *Aanzetten*, wetten *scherven* van mesfen of zwaarden? nergens vinde ik die betekenis, ook geen voorbeeld daar van door UEd. bygebragt, 't geen hier light hadt mogen geven. *Incitare* zegt, ja, *aanzetten*, maar in den zin van *opwekken*, *aansporen*, enz: en komt dat by *zwaarden* te pas, als of die, door 't *wetten* of *aanzetten*, aangezet of opgewekt werden om te beschadigen of te kwetsen? Die Leenspreuk zou zekerlyk zeer verre gezogt zyn. Nog enigzins mogt dit *raden* of *incitare* ploojen op het Zwaard, Sachar. XIII. 7. dat dus als opgewekt wordt: Zwaard! ontwaak, enz: Maar hier blyft het my, tot klaardere onderrigting, nog een raadfel.

Bladz. 91. Psalm LXXV. 5. *Hy zal daar uit schenken* FYN.

Ook nog bekenne ik niet *fyner* van oordeel geworden te zyn, dan voorhenen, om de kragt van dit woord *fyn* te begrypen. In de betekenisfe van *perfecte*; *exacte* vonde ik het in Kiliaan niet, wát ik ook zogte; dog wat

verder zag ik die verklaring gegeven aan 't woord *fyntjes*, 't geen hier nog minder past. *Moerman*, nevens hem aangehaald, bezitte ik niet, dus hadde ik uit hem wel voorbeelden by UEd. gewenscht te vinden. Maar genomen 't zy zo eens! *Fyn* of *fyntjes* betekent ook *perfecte*, *exacte*, *volmaaktlyk*, *naauwkeuriglyk*, enz: hoe plooit dat hier? Zal God daar uit *volmaaktlyk*, *naauwkeuriglyk* schenken? wat zegt dat tog? Zonder in 't minste te storten? ('t zy zonder spot gezegt of opgenomen:) Ten boorde vol, zal men mooglyk zeggen; maar dat is weder geen *perfecte*, *exacte*. En vooral kan ik niet zien, hoe dat *fyn* dien zin hebben kan, aan alle die plaatsfen, daar ik my aan dat Datheniaansche *fyn* stote: Yder oordele uit de volgende plaatsfen, Psalm C. 2. *gemaakt heeft en verworven FYN*. CIV. 4. *diepe dalen, schoon, groen en FYN*. CXXVII. 4. *als jonge Gezellen FYN*. CXXXII. 6. *bevaart in't Ryke FYN*. CXXXIII. 1. *ziet hoe lieflyk is 't en FYN*. CXL. 3. *scherper als slangen zeer FYN*. CXLVII. 4. *met droppelen FYN, overallen* Ik voor my kan niet zien hoe de zin van *perfecte* en *exacte*, hier te pas komt.

Bladz. 93. Psalm XCIV. 4. *Op dat by hem niet en DERF schromen.*

Dit wordt my nog niet verstaanbaarder, door de omschryving by UEd. gegeven. Of 'er anderen nu meer doorzigt in zullen hebben, wete ik niet. Dog UEd. schynt hier ook een Oordeler, niet alleen van myne woorden, maar ook zelfs van myne *gedagten* (buiten 't welk Datheen immers wel te verschonen en te plooijen ware) wanneer ik zyne misvattingen, door die van enen vermaarden Dichter, of om rond te spreken, vader *Cats*,

Cats, begryplyk poge te maken. Dien hale ik niet zo zeer aan, om hem, met deze gezogte woorden van Datheen, meer dan Datheen zelve, te willen berispen. Neen! ik berispe hier opzettelyk Datheen (en niet *Cats*) om dat hy my hier berispelyk voorkwam. Dit tone ik, door het ongepaste gebruik van het woord *derven*, met het ongepast *bestaan* van *Cats* te doen begrypen, en verder niet. *Cats* is by my boven allen lof, en de grootste Dichter dien Nederland ooit gehad heeft, als men hem, niet naar zynen lagen styl zal afmeten, maar naar al wat het ware wezen der Dichtkunde uitmaakt, dat in hem te samen verenigt. Met deze myne aanhalinge had UEd. gevoeglyker Datheens zeggen kunnen verſchoonen en plooijen, met 'er een besluit uit optemaken: Sprak vader *Cats* dus voor 100 jaren, die van edel en onedel wel verstaan wordt, - zo is vader Datheen, die hier ook zo spreekt, klaar en verstaanbaar, en fierlyk in tale. Derhalven *transeat cum ceteris!*

III. "Dag de berispingen van Datheen gaan ook over „ vele *kleenheden* van geen belang, ter vermeerderinge „ van zyne feilen; zo dat men hem op vele plaatsfen „ berispe, om dat men voorgenomen heeft hem te berispen, gelyk UEd. in 't wezen gelieft te zeggen op „ Bl. 67. 99 en 100.

Wat my belange, in de voorreden van myn werkje geve ik zelf te kennen, dat ik van *sommige* dingen niet geheel ontveinze, dat alles juist niet van evenveel gewigt zy, en die *kleenheden* zo streng een oordeel over Datheen niet verdienen; en stemme ik dat ook nog toe, maar ook te gelyk, dat evenwel die zogenaamde *kleenheden* en *vitteryen* de uitterste laag- en lafheid ademen,

zo verhevene en Godlyke zaken als men opzingt, ten enemale onwaardig.

Zy zyn niet zo zeer aangehaald, om, door zo een uitterlyke vertoning, 'tgetal van Datheens feilen te vergroten, om hem dus te wanftaltiger te doen voorkomen. Neen! 'tgetal der wezentlyke feilen, al ware 't een derde, ja twee derde minder, is groot en gewigtig genoeg, om hem in zyne wangeftalte te doen kennen, en verwerpelyk te verklaren; zonder dat die kleenheden daar toe behoeven mede te werken.

Dus zyn zy niet aangeroerd, om dat *ik voorgenomen hadde* Datheen te berispen, maar om dat ik hem daarin, min of meer berispelyk vonde; willende, daar ik hem op den voet volgde, niets voorby gaan, dat my dus voorkwam; behalven dat nog veel van my is over 't hoofd gezien, en by nalezing aangetekend, waar door het opgegeven getal, nog wel met een derden deel van grovere of mindere onheblykheid kon vermeerderd worden.

Ik wenschte zelfs veeleer minder in Datheen gevonden te hebben, dan ik vonde; en smertte my dat zo ene opeenstapeling van onguurheden, vonde; die tot ergernisse in het openbaar blyven gezongen worden; en zou my niets aangenamers geweest zyn, dan wanneer UEd. of iemand anders, teffens eens had gelieven een proeve te nemen, of ook niet vele hoogst aanftotelyke uitdrukkingen, als b.v. Ps. LX. 5. LXXVIII. 33. enz. uit de tale der Ouden, voor 200 of 300 jaren, door diergelyke woorden of spreekwyzen, toen gebruiklyk, hadt kunnen verschoond en geplooid worden. Hier mede zoud UEd. de grootste klagten over Datheen,

theen kragtloos gemaakt hebben, en der gehele Gemeente enen nog aangename dienstdaan, dan nu, met het verklaren van enige woorden, mindere *kleenheden* en *vitteryen* verstaanbaar te maken; waar uit de eenvoudige Gemeente, zelfs tegens UEd. oogmerk, zou mogen besluiten, gelyk UEd. ook vreest, als of al die ophef van Datheens berispiers niets om 't lyf hadt, en slegts op wat bagatellen uitkwamen. Bl. 99.

IV. " Daar men ondertusfchen op zulke *kleenheden* „ staat, ziet men *wezentlyke dingen* over 't hoofd, en „ pafceert die met flilzwygen, leze ik Bl. 78, willende, „ dat men liever Datheens mislag, dien hy met *vele zy-* „ *ner*, en zelfs *onzer* tydgenoten gemeen heeft, aantete- „ kene, als daar is, het verkeerd gebruik van het *Pro-* „ *nomen* U, voor het *Adjectivum* UW.

Zekerlyk! dit betaamde, ook naar myne gedagten. Maar zoude ik dan weder wel gehandeld hebben, naar UEd. gronden, die hier gelegd worden; willende, dat men Datheen niet terftond, als kwalyk fprekende, zal oordelen, naar het *bedendaags* gebruik van fpreken, maar dat van zynen tyd; en dat Hy, overeenkomstig *zynen* tyd fprekende, wel fprak; en dat men *eene taal uit zyn* (haar) gebruik, en niet uit *redenkavelingen*, moeten opmaken. Hier op komen de gezegdens uit. Bl. 86.

Nu was immers 't gebruik van de *U* voor *Uw* by *de Ouden*, als *M. Stoke*, *Velthem*, *Houwaart*, *van Haagt*, enz. zeer gemeen; en ook nog by velen *onder ons*, gelyk UEd. dit beide boven erkent. Spreekt nu Datheen dus, overeenkomstig *zynen* en *onzen* tyd, zoo mogt immers zyn zeggen, als *welgefproken*, verſchoond en geplooid worden, wanneer men hem deswegen berispien

zou. Of verdiende hy des niet tegenstaande berisping? Waarom dan ook niet in andere, door UEd. verschoonde en geplooidde dingen, die wel overeenkwamen *met zynen* tyd, maar *thans* ten enemale onverstaaubar zyn? Ik begrype de reden niet.

En moet men ene Taal, uit *baar gebruik*, en niet uit *redenkavelingen opmaken*, zo verklare ik UEd. mening niet wel te begrypen; of dat dit, naar het begrip, 't geen ik 'er van make, doorgaande, de deur open zette voor alle verwarring: want, is het *gebruik* niet op gezonde *redenkavelinge* gegrond, zo lang men die kan aantonen, zo zal elk naar welgevallen spreken, en zyne navolgers hebben; 't geen ongelykvormigheid baren moet; daar in tegendeel het *gebruik* der *meesten*, daar 't niet eenparig zyn kan, op gezonde *redenen* gevestigd, den zekersten grondslag ener tale legt, immers, myn's oordeels, behoord te leggen.

V. Het verwondert my zelfs eenigzints, dat UEd. Datheen in dien opzigte niet alleen verdedige, dat hy *wel* en *taalrigtig* naar zyne tyd spreke, maar ook in zoverre, dat men in hem *zelf ene netheid en sieraad van spreken* vinde. Hier henen wil UEd. redenering op

Bladz. 83. Psalm XXXVIII. 14. — als ene,

Die gansch GENE

Sprake nog GREEN *geboor heeft.*

UEd. durf wedden, dat hy met het leste *geen*, in tegenstellinge van het eerste *gene*, de geslagten van *sprake*, en *geboor*, gepoogd hebbe te onderscheiden. Wedders zyn krakeelers: Wie zou ons scheiden? de Man is dood. Maar 't zy zo eens! dan vervalt hy evenwel,
door

door 't betragten dier netheid, in ene andere onfierlykheid, met te zeggen: *Sprake* NOG GEEN *geboor heeft*; daar 't fierlyker gezegd was: OF GEEN *geboor*, om twee *negativen* te vermyden. Dus hadt hy mogen zeggen, naar zynen eigenen, en den styl van zynen tyd: *Sprake of geboor en heeft*. Hier zoude ik (om van dit ontkenkend *En* iet te zeggen) dit *En*, in de betekenisfe van *Niet*, kunnen dulden; als zynde, by letterverzet, het oude ontkenkend *Ne*: En schoon ik overtuigd ben, dat het by de Ouden zeer gemeen is *ne* en *niet*, en dus twee *negativen*, samen te voegen, schynt my dit egter eer een Taalgebrek (dat immers by de Oudheid ook wel plaats zal gehad hebben) dan sieraad en taalrigtig, en der naarvolginge waardig. Wat! indien men ook met drie *negativen* *sprake, niet en niet*: zou men dat sieraad rekenen? En evenwel 't is in de schriften der Ouden niet ongewoon. By *M. Stoke*, Bl. 4, reg. 37, vind men zelfs vier *negativen* in enen adem, in deze woorden:

Ende *nooyt* sieder over een

Ne was Aertsbischop *ne geen*.

Dit zy maar eens als een bedenking opgegeven, zonder gerekend te willen worden, de handen stoutmoedig aan de eerwaardige Oudheid te willen slaan; als gaarne bekenkende, dezelve naauwlyks oppervlakkig te kennen, veel min derzelve diepe gronden gepeild te hebben. Schoon ik dan *En* wel afkeure, naar het heden-daags gebruik, in plaatsfe van *Niet*, zoude ik 't egter kunnen dulden, daar 't in enen ontkennenden zin, zonder *Niet* gebruikt werde; als men welluidenheidshalven zei: *Ik en wil, ik en doe, zal, enz*: Maar niet: *Ik en wil, doe, zal niet*.

Bladz. 85. Psalm XLIX. 7. DEN *Vee gelyk*.
 Dit zoude ik zekerlyk in Datheen als geen Taalsie-
 raad van hoogdravenden styl gezogt, of vindende,
 daar voor aangezien hebben. 't Gebruik van den *Dati-
 vus* der *Substantiva* N. G., is my zeer wel bekend;
 maar ook alleen in zodanige woorden, die met eenen
 Medeklinker eindigen, die dan ook in zulken gevalle
 de *e* aannemen; als: *In den Lande, den Beelde zyns
 Zoons; uit dien hoofde; aan den werke*. Dog dat dit
 ook plaats hebbe in woorden, die met een Klinker ein-
 digen, daarvan is my geen voorbeeld bekend: Zyn'er,
 zo vervalt myne aanmerking, en dan geve ik 't op.
 Ik zogte of ik meerder light mogte krygen uit de plaat-
 sen, door UEd. uit den Here *L. ten Kate* aangehaald,
 I. D., bl. 137; dog ik vinde daar niets, door toekomen
 mogelyk van ene schryf- of druk-feil.

VI. Uit al het gezegde besluite ik dan, dat UEd.
 wel met redenen betoogd hebbe, dat sommige uitdruk-
 kingen van Datheen door my als feilen aangetekend
 staan, die *ten zynen tyde* als taalrigtig en verstaanbaar
in gebruik waren, en ik in dezen misgevat hebbe; en er-
 kenne daaromtrent beter van UEd. onderrigt te zyn
 en geleerd te hebben: Dan *dit* niet zo zeer myn oog-
 merk zynde, te tonen dat Datheen in *zynen tyde* kwa-
 lyk en onverstaanbaar schreve, als wel overtuigend aan
 te wyzen, dat alle die gezegdens, schoon ten zynen ty-
 de goed, *thans verouderd en onverstaanbaar zyn*; en
 die Beryminge deswegen voor het openbaar Kerkge-
 bruik, ongeschikt en langer onbestaanbaar zy: En der-
 halven ene *Psalm-verandering* ten hoogste nodig en
 wenschlyk, en de poging om dat te bevorderen, ten
 hoog-

hoogste betamelyk zy: waarin ik UEd. ten Medestemmer hebbe, die zelf myn oogmerk en manier van uitvoeringe, zelfs verwaardigt als prysbaar te verklaren: Bl. 100.

”Ondertuschen kan ik hier mede niet wel verëffen, dat deze myne handelwyze de regte niet zy, maar meer kwaads dan goeds doe, om verandering in het openbaar Psalmgezag te erlangen, gelyk ik leze Bl. 99; wyl men dus den Eenvoudigen bevestigt in de gedagten, dat, alles wat tegens Datheen wordt ingebracht, alleen in enige kleenheden, en niets waardige vitteryten besta, en ene verandering dus zo nodig niet zy. Bl. 67. want dat UEd. hier alleen het oog op de *Datheniana* en niet op myn werkje te gelyk hebben zoude, kan ik, uit het verband van UEd. redeneringen te dier plaats, niet zien; gelyk ook niet *wat* en *hoe* men ’t berispelyke van Datheen anders zoude moeten of kunnen aantonen, indien anders het aantonen van zyne feilen geoorloofd en nodig zy, om een ander en beter Psalmgezag in Gods Kerke te bevorderen, gelyk UEd. egter toestaat.

Dus zou ’t by my eer bedenkelyk vallen, of UEd^s. Opstel (’t geen my voor my zelven ten hoogste aange-naam is, even daarom, om dat ik, wederproken, daar door tot nader onderzoek en kennis veler dingen gebragt ben) wel zo zeer tot dat heilzaam oogwit geschikt zy, en daaraan niet veelër enig hinder zou kunnen toebrengen; of ’t niet wel nadenken baren mogte, niet alleen by de eenvoudige Gemeente, maar zelfs by yverige Voorstanders, is ’t niet van Datheen, ten minsten van ’t oud Kerkgebruik, hoe gebrekkig ’t ook zyn moge:

C

en

en juist wel in deze omstandigheid, dat de aandacht veler Kerkvergaderingen thans zo zeer op dit stuk gevestigd is, die in hunnen yver mogten vertragen, of anderen doen vertragen met voorwendinge: dat over het verstaanbare, wel of kwalijk gezegde van Datheen, in openbaren geschrifte voor en tegen, geredentwist worde, zonder ons juist oogmerk daarby te zien; of wilens voorby ziende, minder kundigen of eenvoudigen, met dien schonen schyn zullen zoeken te mompen, als of nergens anders dan hier over, klagte tegens Datheen opgevat ware, en dat nog op zeer zwakke gronden:

Ten ware lieden, die ogen in 't hoofd hebben, uit UEd. Aanmerkingen gunstiger besluit zullen opmaken, voor de noodzakelyheid der Psalmveranderinge; ziende, dat men zig zo vele moeite moete geven, om het thans *verouderde* en *onverstaanbare* uit de oude beschimmelde tale op te helderen en verstaanbaar te maken, niet alleen voor het Gemeen, maar zelfs voor vele in andere talen en wetenschappen doorzulte mannen, maar die in de oude Vaderlandsche tale blind zyn. Of indien der Kerke zo veel heils niet gebeuren mogte, dat dat onverstaanbare van Datheen, voor beter psalmgezag uitgewisfeld wierde, en Datheen ten Kerkgebruike altoos blyven mogte; kan elk niet anders dan yverig wenschen, dat op dien voet, als van UEd. hier ondernomen is, voort mogte gegaan worden, om al het onverstaanbare van Datheen, van psalm tot psalm, uit de oude schryvers te verklaren en op te helderen; en die verklaringen voortaan, by de psalmen op den rand gedrukt mogten worden (gelyk zo de Heer Alkemade *M. Stoke*, en Le Long *L. v. Velthem*, Nederlandsch leren

ren spreken naar den *tegenwoordigen tyd*) op dat zo Leren, by 't afgeven der psalmen, weten mogten, wat zy der Gemeente, te zingen, in den mond leggen; en deze verstaan leren, wat zy zingen zullen, om, naar het oogmerk van den Christelyken Godsdienst, met verstand te kunnen zingen

Dit is 't, Myn Heer! 't geen ik nodig agtte, op UEd. Aanmerkingen op myn werkje, in het vriendelyke, te antwoorden; alléenlyk ter nadere en bedaarde overweginge, zo van UEd. als van het Gemeen, aan 't welk UEd. nader onderzoek is medegedeeld; latende het oordeel van 't zelve, aan UEd. en yders bescheidenheid over, dien het in handen vallen mogte. By het gezegde voortaan denkende te berusten, betuige ik voorts, dat, schoon ik de Eer niet hebbe van UEd. by Name of Persoon te kennen, nogtans met ware agtinge voor UEd. Taal- en Dichtlievende kundigheid, en yver om die ten gemenen nutte, in het helpen toerusten van dit Maandelyksch werkje, te besteden, my onderschryve

M Y N H E E R !

V E R E , den
25. July,
1759.

Uwer Eds. D. W. Dienaar,

A. ANDRIESSEN, *Jak. z.*

Das Buch ist ein sehr interessantes Werk, das die Geschichte der ...

Aus dem Buch geht hervor, dass die ...

Dr. H. H. H.

Dr. H. H. H.

Dr. H. H. H.

117

DATE DUE

30 1988

455

H

